

Tussentijdse evaluatie Strategienota 2021 - 2025

Samen voor een afvalvrije en schone gemeente



Waardlanden, definitief rapport
6 mei 2025

Inhoudsopgave

1. Inleiding	1
2 Uitvoering maatregelen en flankerend beleid	2
2.1 Maatregelen stap 1: grondstoffeninzameling verbeteren / basis op orde	2
2.2 Maatregelen stap 2: restafvalinzameling reguleren	5
2.3 Maatregelen stap 3: afval scheiden belonen	8
2.4 Overige maatregelen	13
2.5 Monitoring en projectmanagement	15
3 Effecten milieu	17
3.1 Restafval	17
3.2 Grondstoffen aan huis en milieuparken	22
3.3 Inzameling luiers	24
3.4 Milieustraten	25
3.5 Ophaalservice grofvuil	27
3.5 Afvalpreventie en hergebruik	28
4 Inwoners	30
4.1 Voorlichting	30
4.2 Milieucoach	31
4.3 Educatie	32
4.4 Mening inwoners over nieuwe beleid	33
5 Ontwikk routes	50
5.1 Bijplaatsingen	50
5.2 Zwerfafval	55
5.3 Openbare prullenbakken	58
5.4 Afvaldump	59
5.5 Afvaltoerisme	60
5.6 Bedrijfsafval	61
5.7 Nulaanbieders	62
5.8 Kringloopwinkels en werkplaatsen	64
6 Financiën	65
6.1 Begroting Strategienota	65
6.2 Afvalstoffenheffing	67
7 Conclusies	72
7.1 Effecten nieuw beleid	72
7.2 Aandachtspunten Strategienota	74
7.3 Aanbevelingen	76
Bijlagen	78
Bijlage 1: Vragenlijst online enquête	78
Bijlage 2: Verslag straatgesprekken	84

1. Inleiding

Waardlanden voert het afval- en grondstoffenbeheer uit voor de gemeenten Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Molenlanden en Vijfheerenlanden. In de Strategienota 'Samen voor een afvalvrije en schone gemeente' zijn de ambities en kaders voor het beleid in de periode 2021 tot en met 2025 beschreven. Na vaststelling door de vier gemeenteraden kreeg Waardlanden in juli 2021 de opdracht om dit nieuwe beleid uit te voeren.

Strategienota

Het doel van het nieuwe beleid is het realiseren van maximaal 100 kilogram restafval per inwoner in 2025. De Strategienota beschrijft hoe deze doelstelling is te bereiken. De maatregelen zijn gericht op het verbeteren van de grondstoffeninzameling (basis op orde), het reguleren van de restafvalinzameling en het belonen van afval scheiden. Deze maatregelen dragen niet alleen bij aan het circulair maken van het afvalbeheer, maar ook aan het 'oplossen' van de aandachtspunten die naar voren kwamen in de aanloop naar de Strategienota.

Tussentijdse evaluatie

In dit evaluatierapport brengen we tussentijds de stand van zaken van de uitvoering van de Strategienota in beeld over de periode 2021 tot en met 2024 en evalueren we de effecten tot en met 2024. Vooraf heeft het bestuur van Waardlanden de onderwerpen voor de evaluatie vastgesteld. Voor de beantwoording van de evaluatievragen is gebruik gemaakt van diverse bronnen:

- Gegevens uit de applicaties van Waardlanden (Power BI, AfvalRIS, Uniwin en Tardif);
- Begrotingen, jaarrekeningen en Jaarmagazines van Waardlanden;
- Het bewonersonderzoek dat is uitgevoerd in het kader van deze evaluatie in januari 2025;
- Gesprekken met de verschillende betrokkenen tussen december 2024 en februari 2025:
 - Gemeenten: contactambtenaren, communicatieadviseurs en medewerkers van de wijkteams/serviceteams;
 - Waardlanden: projectleider, projectbegeleider, applicatiebeheerder, medewerker KCC, beleidsmedewerker, informatiemanager, toezichthouders, milieucoaches, buitendienst, teammanager milieustraten, financieel adviseur en controller.
- Relevante onderzoeken en evaluaties over activiteiten en projecten van Waardlanden;
- Onderzoeken die in gemeenten in Nederland zijn uitgevoerd in het kader van het Landelijk Programma Van Afval Naar Grondstof Huishoudelijk Afval (VANG-HHA).

Leeswijzer

In Hoofdstuk 2 is de stand van zaken van de uitvoering van de Strategienota beschreven. De effecten op de ingezamelde hoeveelheden afval en grondstoffen en op de kwaliteit van grondstoffen komen aan bod in Hoofdstuk 3 (Milieu). Dat geldt ook voor de onderwerpen afvalpreventie en hergebruik. In Hoofdstuk 4 is beschreven hoe inwoners zijn meegenomen in de beleidswijzigingen en hoe zij de veranderingen hebben ervaren. Hoofdstuk 5 zoomt in op de ontwijkroutes voor het restafval en grofvuil. Denk daarbij aan bijplaatsingen, zwerfafval, openbare prullenbakken, afvaldump en afvaltoerisme.

De financiële gevolgen van de beleidswijzigingen zijn te vinden in hoofdstuk 6. Tot slot staan de conclusies in het laatste hoofdstuk. In de bijlagen zijn de vragenlijst van de online enquête (Bijlage 1) en het verslag van de straatgesprekken (Bijlage 2) te vinden.

Samenvatting

Deze evaluatie kan op hoofdlijnen worden gelezen door de antwoorden op de evaluatievragen te lezen (in de groene tekstvakken) – al dan niet in combinatie met de weergegeven tabellen en figuren – en vervolgens de conclusies in Hoofdstuk 7.

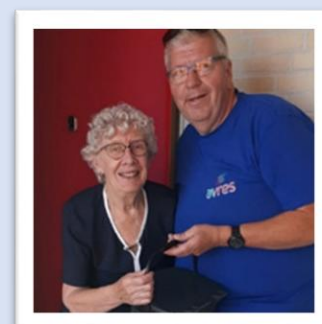
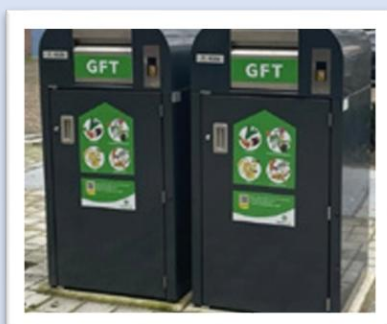
2 Uitvoering maatregelen en flankerend beleid

In hoeverre zijn de maatregelen en het flankerend beleid uit de Strategienota uitgevoerd?

Bijna alle maatregelen het flankerend beleid zijn uitgevoerd, soms later dan gepland. Momenteel zijn deze maatregelen gedeeltelijk of (nog) niet uitgevoerd:

- Tot nu toe zijn geen extra papiercontainers of textielbakken geplaatst (stap 1);
- De focus van de campagne Lekker opgeruimd verschuift vanaf 2025 van afvalscheiding naar preventie (stap 1);
- Er zijn geen adresstickers op de minicontainers voor groente-, fruit- en tuinafval (gft-afval), papier en plastic verpakkingen, metalen verpakkingen en drankenpakken (pmd) geplakt (stap 1);
- In 2025 wordt besloten of de routes voor het legen van de ondergrondse restafvalcontainers aangepast worden op basis van de metingen van de vulgraad (stap 2);
- Er is geen structureel en gecoördineerde maatwerk aanpak ontwikkeld voor de hotspots van bijgeplaatst afval naast ondergrondse containers (stap 2);
- Alleen Gorinchem heeft de ja/ja sticker tegen ongeadresseerd reclaimedrukwerk ingevoerd (overige maatregelen);
- Het circulair netwerk is zich aan het ontwikkelen en de haalbaarheid van kansen wordt onderzocht (overige maatregelen);
- De afval- en grondstofmonitor voor het ontsluiten van gegevens over de afvalhoeveelheden wordt ontwikkeld in 2025 (overige maatregelen).

2.1 Maatregelen stap 1: grondstoffeninzameling verbeteren / basis op orde



De eerste stap van de Strategienota (2021) was gericht op het op orde brengen van de basis. Een belangrijk onderdeel vormde de harmonisatie van de voormalige gemeente Vianen: woningen in de bebouwde kom stapten over van eigen containers voor restafval naar ondergrondse containers. Ook stond 2021 in het teken van de aanschaf van de benodigde inzamelmiddelen.

Maatregel	Gereed	Toelichting
1A Omgekeerd inzamelen Vianen	✓	In 2021 zijn in Vianen 164 ondergrondse containers voor restafval geplaatst. Voor plastic verpakkingen, metalen verpakkingen en drankenpakken (pmd) kregen alle woningen een container in plaats van zakken. Woningen in het buitengebied kregen een nieuwe minicontainer voor restafval met chip.
1B Ondergronds brengen grondstofcontainers Vianen	✓	In 2021 zijn in Vianen 36 ondergrondse containers voor glas en 34 voor papier geplaatst.
1C Extra milieuparkjes glas/papier/textiel	±	De afgelopen jaren zijn 10 extra ondergrondse containers voor glas geplaatst en waar mogelijk wordt een aantal ondergrondse restafvalcontainers momenteel omgebouwd naar glas. Of het zinvol is om extra textielbakken te plaatsen wordt in 2025 onderzocht.
1D Herstart gescheiden gft-inzameling hoogbouw	✓	In 2022 zijn 376 verzamelcontainers voor gft geplaatst bij woningen zonder eigen gft-containers.

Maatregel	Gereed	Toelichting
1E Verstrekken keukenemmertje voor gft	✓	Op aanvraag zijn ongeveer 4.000 keukenemmertjes voor gft-afval uitgedeeld aan bewoners die gebruik maken van de verzamelcontainers voor gft.
1F Communicatie preventie en afvalscheiding	±	Sinds 2023 loopt de campagne Lekker opgeruimd, met veel aandacht voor afvalscheiding en de veranderingen in het beleid. De komende jaren verschuift de focus naar preventie.
1G Controle en handhaving op juist scheidingsgedrag	✓	Vanaf begin 2023 vinden controles plaats van de inhoud van eigen containers voor gft en pmd; een jaar later dan gepland.
1H Adresstickers op grondstofcontainers	✗	Niet uitgevoerd.
1I Nascheiding pmd hoogbouw	✓	Het stoppen met bronscheiding van pmd in de hoogbouw is gefaseerd ingevoerd tussen november 2022 en november 2023.

Toelichting 1A: Invoering omgekeerd inzamelen Vianen en 1B: Ondergronds brengen grondstofcontainers Vianen

De voormalige gemeente Vianen – met de kernen Vianen, Hoef en Haag, Everdingen en Zijderveld – is sinds 2019 onderdeel van gemeente Vijfheerenlanden. In 2021 is in dit gebied hetzelfde inzamelsysteem voor restafval en plastic verpakkingen, metalen verpakkingen en drankenpakken (pmd) ingevoerd als in de andere Waardlanden-gemeenten. In totaal zijn in de voormalige gemeente Vianen 234 ondergrondse containers geplaatst, waarvan 164 voor restafval, 36 voor glas en 34 voor papier. Voor inwoners veranderde dit:

- *Alle woningen (ongeveer 8.500 woningen)*
 - o alle bovengrondse verzamelcontainers voor glas en papier zijn vervangen door ondergrondse verzamelcontainers;
 - o de pmd-zakken verdwenen en de bovengrondse pmd-containers zijn in april 2023 verwijderd.
- *Woningen met een tuin binnen de bebouwde kom (bijna 8.000 woningen)*
 - o de eigen container voor restafval is omgevormd voor pmd en wordt elke twee weken geleegd;
 - o er zijn ondergrondse verzamelcontainers voor restafval geplaatst.
- *Woningen in het buitengebied (818 woningen)*
 - o de eigen container voor restafval is vervangen door een nieuwe container met chip en wordt elke vier weken geleegd (818 stuks);
 - o er is een vierde container voor pmd verstrekt en deze wordt elke vier weken geleegd (818 stuks).

Locatieplan ondergrondse containers

In afstemming met de gemeente Vijfheerenlanden stelde Waardlanden het locatieplan voor de nieuwe ondergrondse containers op. Hierbij is rekening gehouden met onder meer de bereikbaarheid voor inwoners, de verkeersveiligheid, de groenvoorziening en de ondergrondse infrastructuur. De ondergrondse containers werden aangeschaft op basis van een Europese aanbesteding. Vanwege de beperkende coronamaatregelen konden er geen bewonersavonden plaatsvinden. Daarom zijn er telefonische informatie-gesprekken georganiseerd over het locatieplan. Inwoners kregen een brief en een plattegrond met de beoogde locaties en konden via mail aangeven dat zij hierover in gesprek wilden. Medewerkers van Waardlanden en van de gemeenten voerden ongeveer honderdvijftig telefonische gesprekken in een periode van enkele weken. Er zijn bezwaren ingediend tegen de beoogde containerlocaties. Op basis hiervan is een klein aantal locaties verplaatst. De laatste twee ondergrondse containers zijn medio 2024 geplaatst; enkele weken nadat de Raad van State het ingediende beroep van omwonenden ongegrond verklaarde.

Toelichting 1C: Plaatsing extra milieuparkjes glas/papier/textiel

Er zijn minder nieuwe containers voor glas, papier en textiel geplaatst dan was voorzien in de Strategienota (100 containers). Uit een nadere analyse bleek dat er per inwoner gemiddeld voldoende containers staan, omdat bij veel hoogbouwlocaties ondergrondse glas- en papiercontainers waren geplaatst rondom de invoering van omgekeerd inzamelen (2016). Op verzoek van bewoners bekijkt Waardlanden of extra containers nodig zijn. Zo zijn in de afgelopen jaren ongeveer 10 extra ondergrondse glascontainers geplaatst. Op dit moment worden, waar dit mogelijk is, een aantal ondergrondse containers voor restafval omgebouwd naar glascontainers. Door de

invoering van het recycletarief is het aanbod van restafval namelijk afgenomen, waardoor niet alle restafvalcontainers altijd vol zijn. In 2025 wordt de noodzaak voor aanvullende verzamelcontainers voor textiel opnieuw geanalyseerd. Tot slot worden binnenkort in de binnenstad van Gorinchem extra ondergrondse papiercontainers geplaatst als gevolg van het stoppen met de papierinzameling door een vrijwilligersorganisatie.

Toelichting 1D: Herstart gescheiden gft-inzameling hoogbouw

In 2022 zijn verzamelcontainers voor gft geplaatst voor afval van groente-, fruit- en tuinafval en etensresten (gft-afval) bij alle flats/appartementen en bovenwoningen en bij woningen zonder ruimte voor een eigen gft-container. De verzamelcontainers zijn te openen met de milieupas en staan waar mogelijk naast de ondergrondse containers. In totaal gaat het om 376 stuks, waarvan 140 in Gorinchem, 48 in Hardinxveld-Giessendam, 56 in Molenlanden en 132 in Vijfheerenlanden. Deze verzamelcontainers kwamen in gebruik vanaf het moment waarop de restafvalcontainers zijn afgesloten (maatregel 2A). Op vijf locaties in Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam en Molenlanden zijn gft-containers geplaatst, in plaats van verzamelcontainers, die geleegd worden tijdens de reguliere huis-aan-huis-inzameling. Dit gebeurde bij appartementen waar een Vereniging van Eigenaren actief is.

Communicatie

Vóór de start van de gft-inzameling kregen bewoners een brief over het scheiden van groente-, fruit- en etensresten. Aan bewoners van de hoogbouw werd daarin ook uitgelegd dat pmd voortaan nagescheiden wordt en daardoor voortaan bij het restafval moet (maatregel 1L). Verder is op alle verzamelcontainers voor gft een sticker geplakt met symbolen die aangeven wat er bij het gft-afval hoort en een QR-code, die leidt naar de webpagina van Waardlanden met scheidingstips.

Toelichting 1E: Verstrekken van keukenemmertjes voor gft

Bewoners die de verzamelcontainers gebruiken konden tussen juli tot september 2023 gratis een keukenemmertje aanvragen voor het verzamelen van hun gft-afval. De emmertjes zijn geleverd met een flyer met uitleg en een rol composteerbare zakken. Leerbedrijf Avres bezorgde de aangevraagde bakjes op bijna 4.000 adressen thuis. De emmertjes zijn niet actief gepromoot onder bewoners met een eigen gft-container, maar worden op verzoek uitgereikt.

Toelichting 1F: Communicatie preventie en afvalscheiding

Om bewustwording te creëren startte Waardlanden samen met de vier gemeenten in 2023 de campagne Lekker opgeruimd. Hierin staan twee doelen centraal: de veranderingen in het beleid begrijpelijk maken en bewustmaking dat we werken aan een duurzame samenleving en de rol die mensen daar zelf bij spelen. Om de boodschap over te brengen gebruikt de campagne verschillende kanalen en methoden. De inzet van de milieucoaches en de educatiemedewerker hierin zijn onmisbaar (informatie over de voorlichtingscampagne, de milieucoaches en de educatie staat in hoofdstuk 4 in de paragrafen 4.1, 4.2 en 4.3). De campagne richt zich in de volgende fase meer op preventie (voorkomen van afval), zoals het tegengaan van voedselverspilling, verpakkingsvrij winkelen, etc. Op de website van Waardlanden staan al veel tips om afval te voorkomen.

Toelichting 1G: Controle en handhaving op juist scheidingsgedrag

In juli 2023 startten twee controleurs van Waardlanden met het dagelijks controleren van de minicontainers voor gft en pmd, die op de inzameldagen aan de straat staan. Doel is het verbeteren van de kwaliteit en het verminderen van vervuiling van grondstoffen. Deze maatregel is later geïmplementeerd dan de bedoeling was (planning was in 2021). Inwoners zijn eerst voorgelicht over het nieuwe beleid en de scheidingsregels. Bewoners krijgen feedback via gele en rode hangers aan de container. Een gele hanger wijst erop dat er afval in de container zit dat er niet in hoort en de bewoner krijgt tips hoe de kwaliteit verbeterd kan worden. De container wordt wel geleegd. Een rode hanger wijst de bewoner erop dat de container voor een groot deel is gevuld met afval waar de container niet voor is bedoeld. Met een rode hanger blijft de container staan en wordt alleen bij de volgende ophaalronde geleegd als het afval eruit is gehaald dat er niet in hoort. In de Strategienota stond dat handhaving wordt ingezet wanneer ergens regelmatig rode hangers komen te hangen. Dit gebeurt in de praktijk niet. Omdat er geen adressticker op de containers zit, kunnen mensen niet individueel worden aangesproken. Bovendien blijkt het niet legen van de container bij een rode hanger vaak al voldoende om de vervuiling uit de containers te laten halen.

Toelichting 1H: Adresstickers op grondstofcontainers

De Strategienota voorzag in adresstickers op de containers bij woningen voor pmd, gft en papier om de effectiviteit van de controle op inhoud te vergroten (maatregel 1G). Zonder adresstickers is het namelijk niet goed mogelijk is om bewoners individueel aan te spreken op vervuiling in hun container. Wegens andere prioriteiten en de hoge kosten is besloten om voorlopig geen adresstickers op de grondstofcontainers te plakken.

Toelichting 1I: Nascheiding pmd hoogbouw

Bewoners van flats/appartementen, bovenwoningen en woningen zonder ruimte voor pmd-container zijn in 2023 gefaseerd overgestapt op nascheiding van pmd. Zij kunnen hun pmd niet meer scheiden en doen dit bij het restafval, dat vervolgens naar de nascheidingsinstallatie van HVC gaat. Dit besluit is genomen omdat hier weinig pmd werd aangeboden en uit onderzoeken bleek dat er veel vervuiling zat in de verzamelcontainers voor pmd. De nascheiding van pmd is op hetzelfde moment geïntroduceerd als het afsluiten van de ondergrondse containers (maatregel 2A) en de verzamelcontainers voor gft (maatregel 1D). In een brief is uitgelegd waarom deze keuze is gemaakt en hoe het precies werkt. Inmiddels zijn alle 250 ondergrondse containers die voorheen bestemd waren voor pmd omgevormd naar restafval.

2.2 Maatregelen stap 2: restafvalinzameling reguleren



In de tweede stap (2022 en 2023) stonden de voorbereidingen voor het recycle tarief centraal.

Maatregel	Gereed	Toelichting
2A Toegangscontrole ondergrondse restafvalcontainers	✓	In 2022 zijn paslezers geplaatst op alle 1.400 ondergrondse restafvalcontainers. In 2023 zijn de containers afgesloten, gefaseerd per gemeente, en kregen alle woningen een milieupas.
2B Meten vulgraad ondergrondse containers	±	In 2022 zijn vulgraadmeters geplaatst op alle ondergrondse restafvalcontainers. De bedoeling is dat in 2025 wordt besloten of de routes aangepast worden op de vulgraad van de containers.
2C Chippen minicontainers restafval buitengebied	✓	In 2022 kregen alle woningen in het buitengebied een nieuwe container voor restafval met chip (ongeveer 10.000 woningen).
2D Toegangscontrole milieustraat	✓	Op 1 december 2023 is de toegangscontrole op alle milieustraten ingevoerd.
2E Aanpak bijplaatsingen	±	Er is veel aandacht geweest voor voorlichting en handhaving en het afval naast ondergrondse containers wordt regelmatig opgeruimd. De maatwerkaanpak voor hotspots is echter niet structureel en gecoördineerd uitgevoerd.

Toelichting 2A: Toegangscontrole op ondergrondse restafvalcontainers

In 2022 is toegangscontrole ingevoerd om misbruik van de voorzieningen door passanten, bedrijven en inwoners van andere gemeenten te voorkomen. Alle ondergrondse containers voor restafval kregen een nieuwe zuil en werden uitgerust met een elektronisch slot en een paslezer van WasteVision (circa 1.400). Het afsluiten van de

containers gebeurde in fasen tussen april en november 2023: Hardinxveld-Giessendam was vanaf april als eerste aan de beurt, Gorinchem volgde vanaf mei, Molenlanden was in september aan de beurt en tot slot Vijfheerenlanden in november 2023. Sindsdien kunnen de containers alleen gebruikt worden met een milieupas door inwoners van het Waardlanden-gebied.

Aanpassing inwerpopening

In 2022 zijn ook de inwerpopeningen van de restafvalcontainers aangepast: een vernauwing is aangebracht om de klep geschikt te maken voor afvalzakken van 60 liter in plaats van 80 liter. Deze aanpassing leidde echter tot onbalans van de klep, die daardoor soms te zwaar werd. Het is helaas een aantal keren voorgekomen dat bewoners de trommel pijnlijk op hun handen of armen kregen. Om de kleppen soepel te kunnen openen en sluiten, zijn gasveren geplaatst op alle restafvalcontainers.

Milieupassen bebouwde kom

Enkele weken voorafgaand aan het afsluiten van de containers kregen alle woningen in de bebouwde kom via de post een milieupas met uitleg. Per adres wordt één milieupas uitgegeven, waarmee alle ondergrondse restafvalcontainers in de eigen gemeente zijn te openen.

Uitstel verzending milieupassen Molenlanden en Vijfheerenlanden

Als gevolg van de genoemde problemen met de ondergrondse containers bleef de drukte aanhouden. Daarom zijn de milieupassen in twee gemeenten later verstuurd dan gepland. In Molenlanden zijn de passen begin september 2023 verzonden in plaats van in juni 2023. Voordat besloten werd over het uitstel, waren de brieven echter al verstuurd en was er al aandacht aan besteed in de lokale krant en op de sociale media. Dit zorgde voor veel reacties. In Vijfheerenlanden zijn de passen eind oktober 2023 verstuurd.

Uitgifte milieupassen bij nieuwe adressen en bij verliezen milieupas

In de eerste maanden na de invoering van de passen was het werkproces rondom de oplevering van nieuwe woningen niet goed ingericht. Dat is nu wel het geval. De gemeenten geven aan Waardlanden door dat er nieuwe adressen zijn, zodra de gemeentelijke belastingen correct kunnen worden opgelegd. In de informatievoorziening van gemeenten voor nieuwe inwoners staat wanneer en hoe nieuwe bewoners hun milieupas kunnen aanvragen. Waardlanden geeft de milieupas en eventuele minicontainers voor gft, pmd, papier en restafval uit, na een verzoek door de nieuwe bewoner en de check op de woning.

In december 2024 besloot het bestuur om het werkproces bij verlies van een milieupas anders in te richten. Voorheen konden mensen gratis een nieuwe pas aanvragen bij Waardlanden. Dit kwam echter (te) vaak voor. Nu kunnen mensen zelf een aanvraag voor een nieuwe pas doen. De verloren pas wordt geblokkeerd en een nieuwe pas wordt tegen betaling van € 15,- toegestuurd. Door deze financiële prikkel wordt er zorgvuldiger omgegaan met de milieupas en dus met gemeenschapsgeld.

Toelichting 2B: Meten vulgraad ondergrondse containers

In 2022 is tegelijk met de paslezers ook een vulgraadmeter geplaatst in alle ondergrondse restafvalcontainers. De Strategienota voorzag echter niet in het benodigde budget voor de software, die de vulgraad koppelt aan de planning voor het legen van de containers. Naar verwachting wordt binnenkort besloten over de aanschaf van deze software binnenkort aangeschaft en kan in de loop van 2025 wel op vulgraad worden gereden. Momenteel rijdt Waardlanden nog op basis van een vaste frequentie per container. Op basis van de ervaring van de chauffeurs worden veel restafvalcontainers nu al minder vaak geleegd; door het recycletarief is het aanbod van restafval immers gedaald.

Toelichting 2C: Chippen minicontainers restafval buitengebied

In het buitengebied gebruiken inwoners eigen containers voor restafval. Ter voorbereiding op het recycletarief kregen 10.000 woningen in 2022 een nieuwe container voor restafval van 240 liter met identificatiechip. De oude containers zijn opgehaald en naar een recyclingbedrijf gebracht. Het bedrijf dat de containers leverde aan alle adressen heeft de bewoners ook geïnformeerd met brieven.

Toelichting 2D: Toegangscontrole milieustraten

Sinds 1 december 2023 zijn de milieustraten alleen toegankelijk met de milieupas voor alle bezoekers. Om de toegangscontrole mogelijk te maken, zijn de bestaande zuilen met de slagbomen voorzien van een paslezer (Precia Molen). De zuilen hebben software voor de dataregistratie (UniWin) en zijn via een sim-kaart verbonden met internet. Inwoners die met een bedrijfsbus komen en een milieupas bij zich hebben zijn ook welkom. Vóór die tijd werden alle bezoekers met een bedrijfsbus geweerd om te voorkomen dat bedrijfsafval werd gebracht. In december 2023 waren de bezoekersaantallen op alle locaties zeer hoog. Ongeveer tweemaal zoveel bezoekers dan in december van eerdere jaren. Inwoners van Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam en Molenlanden wilden hun grof afval nog gratis wegbrengen.

Verzending milieupassen buitengebied

Woningen in het buitengebied en aan de rand van de gemeenten kregen hun milieupas eind november 2023. Deze passen zijn alleen geactiveerd voor de milieustraten en niet voor de ondergrondse restafvalcontainers.

Extra uitleg in beginperiode

In de eerste maanden na de introductie van de toegangscontrole moesten de medewerkers op de milieustraten veel uitleg geven over de nieuwe werkwijze en over afvalscheiding. De milieucoaches hebben hierbij ondersteund. In het begin vergaten bezoekers regelmatig om hun pas mee te nemen; dat gebeurt nu nauwelijks meer.

Gebruik Avri-pas

Inwoners van de vroegere gemeente Lingewaal (Asperen, Herwijnen, Heukelum, Spijk en Vuren) mogen de Waardlanden-milieustraten gebruiken. Zij kregen in november 2023 informatie van Avri over hoe dit werkt met de Avri-pas. Er zijn afspraken met Avri gemaakt over het doorgeven van deze dataregistraties.

Toelichting 2E: Aanpak bijplaatsingen

Handhaving

Voor de handhaving op bijgeplaatst afval is een team van toezichthouders samengesteld (maatregel 3E).

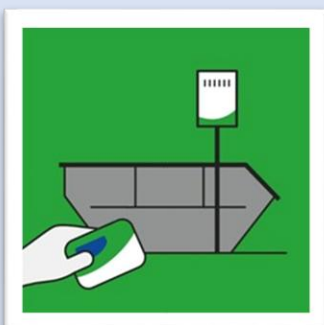
Voorlichting en containersticker

In de aanloop naar de inzet van handhaving is uitgebreid gecommuniceerd over bijplaatsingen. De boodschap is dat afval naast containers niet is toegestaan, veel geld kost, gevaarlijk kan zijn en zorgt voor viezigheid en ongedierte. Dit stond in de folders bij de bewonersbrieven over het recycletarief (maatregel 3A), in de huis-aan-huisbladen en op de website van Waardlanden. Bewoners zijn ook persoonlijk geïnformeerd over het juist aanbieden van afval door de milieucoaches en de toezichthouders. In mei 2024 is de containersticker "Een schone buurt begint bij jou" op alle ondergrondse containers voor restafval geplakt. Met de QR-code op deze sticker komen mensen uit op de website van Waardlanden met informatie, in acht talen, over afvalscheiding, het maken van een grofvuilafpraak en het doen van een melding van een container die vol is of storting heeft.

Aanpak maatwerk hotspots niet uitgevoerd

In de Strategienota is opgenomen dat maatwerk wordt uitgevoerd voor de hotspots. Hotspots zijn containerlocaties waar structureel afval wordt bijgeplaatst. Afhankelijk van de oorzaak van de bijplaatsingen zou per locatie een keuze gemaakt worden uit maatregelen, zoals gerichte huis-aan-huis voorlichting, extra handhaving, herinrichten van de containerlocaties en containeradoptie. Deze maatwerkaanpak is niet integraal en gecoördineerd opgepakt, ontwikkeld en uitgevoerd. Er zijn wel activiteiten uitgevoerd rondom een aantal locaties, zoals de aanleg van containertuintjes bij een aantal containerlocaties in Gorinchem, het organiseren van een bewonersavond voor een niet-Nederlands sprekende doelgroep en de samenwerking met sociale partners (zoals de woningbouwvereniging en het opbouwwerk). Bovendien wordt bijgeplaatst afval snel opgeruimd om erger te voorkomen en is sprake van handhaving door de toezichthouders (zie maatregel 3D Extra inzet op zwerfafval en dumpafval in de volgende paragraaf). Over een eventueel vervolg van de maatwerkaanpak op de hotspots is een afzonderlijk advies gegeven (Avalon Advies, maart 2025).

2.3 Maatregelen stap 3: afval scheiden belonen



In drie van de vier gemeenten is op 1 januari 2024 – een jaar later dan gepland – in de derde en laatste stap het recycletarief ingevoerd. Het jaar 2023 stond voornamelijk in het teken van de voorbereidingen.

Maatregel	Gereed	Toelichting
3A Invoering variabel tarief restafval		
3B Invoering grof afval aan huis ophalen tegen betaling	✓	Het betalen voor restafval en grof afval is met één jaar uitstel ingevoerd in drie van de vier gemeenten. Sinds 1 januari 2024 werken deze gemeenten met een tarief voor restafval (recycletarief) en voor grof afval (ophaalafspraken en brengen naar de milieustraten).
3C Acceptatiebeleid milieustraten aanpassen		
3D Communicatie	✓	Met de campagne Lekker opgeruimd zijn inwoners vanaf medio 2023 voorbereid op de introductie van het recycletarief.
3E Extra inzet op zwerfafval en dumpafval (handhaving en reinigingsinzet)	✓	Sinds 2023 nam Waardlanden de handhaving op afvalovertredingen over van de gemeenten. Er is een team van toezichhouders in dienst gekomen. In de praktijk bleek het niet nodig om meer personeel in te zetten voor reiniging.

Toelichting 3A: Invoering variabel tarief restafval

De gemeenten Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam en Molenlanden hebben op 1 januari 2024 het recycletarief ingevoerd. De gemeenteraad van Vijfheerenlanden heeft op 10 juni 2021 een motie aangenomen met het verzoek om te onderzoeken of inwoners op andere manieren dan het recycletarief gemotiveerd kunnen worden voor meer afvalscheiding, zoals bijvoorbeeld via sparen voor goede doelen of verenigingen met het inleveren van grondstoffen. Deze gemeente neemt nog een besluit over het al dan niet invoeren van het recycletarief. Uiteindelijk is de implementatie van het tarief voor restafval en grofvuil één jaar uitgesteld. Dit was een gevolg van de inval van Rusland in Oekraïne in 2022, waardoor elektronische onderdelen voor de toegangsregistratie op de ondergrondse containers en de verzamelcontainers voor gft niet op tijd geleverd konden worden. Voor de projectorganisatie bleek dit uitstel welkom; het uitstel leverde extra tijd op om de werkzaamheden zorgvuldig uit te voeren en de dataregistraties op orde te krijgen.

Tarieven

Eind 2023 stelden de drie gemeenteraden de nieuwe tariefstructuur vast via de verordening afvalstoffenheffing en zijn de belastingverordeningen aangepast. De hoogte van de tarieven verschilt per gemeente en zijn weergegeven in paragraaf 6.2. Naast het vaste deel gelden er drie tarieven voor restafval:

- **Hoogbouw:** een bedrag per storting in de ondergrondse containers voor restafval
Appartementen, flat- en bovenwoningen en laagbouwwoonings zonder containers bij de woning (zoals in het centrum van Gorinchem en Nieuwpoort). Omdat hier nascheiding van toepassing is en deze bewoners het pmd samen met restafval in de verzamelcontainers voor restafval gooien, is hun recycletarief lager dan voor laagbouw.

- Laagbouw: bedrag per storting in de ondergrondse containers voor restafval
Woningen met containers voor pmd, papier/karton en gft bij hun woning.
- Buitengebied: bedrag per lediging van de eigen minicontainer voor restafval
Woningen met vier containers bij hun woning, waaronder een restafvalcontainer.

Bescherming persoonsgegevens

Om de afvalstoffenheffing voor elk adres vast te kunnen stellen, is het nodig om adresgegevens te koppelen aan gegevens over het gebruik van de voorzieningen voor restafval en grofvuil. De grondslag voor het registreren is vastgelegd in de gemeentelijke belastingverordeningen en de verordeningen op de afvalstoffenheffing. Volgens de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) moeten deze persoonsgegevens rechtmatig, behoorlijk en transparant worden verwerkt. Deze mogen alleen worden gebruikt voor het doel waarvoor zij zijn aangevraagd en alleen onder ogen komen van de mensen voor wie ze bestemd zijn. De projectorganisatie heeft veel tijd en energie gestoken in het beschermen van persoonsgegevens bij de registraties. Zo heeft Waardlanden verwerkersovereenkomsten afgesloten met de gemeenten en de betrokken partijen en is de privacyverklaring Huishoudelijk afval vastgesteld en toegankelijk voor inwoners via de websites van Waardlanden en de gemeenten. Er geldt een aparte privacyverklaring voor Vijfheerenlanden.

Registraties aanbod restafval

Dankzij de inspanningen van alle betrokken partijen verlopen de dataprocessen soepel. Waardlanden is verantwoordelijk voor het doorgeven van de registraties van het aanbod van restafval aan de gemeenten. Dit gebeurt dagelijks ('s nachts) via een automatische koppeling op een beveiligde server. Om dit te kunnen organiseren heeft Waardlanden intensief samengewerkt met AMCS Afval Software, Clever en Cibas. De gemeenten verzorgen de afrekening van het recycletarief via de gemeentelijke belastingen. Er is veel aandacht besteed aan de afstemming met de teams belastingen van de gemeenten en de afspraken over de data-overdracht. De eerste afrekening over het aanbod van restafval per adres over 2024 is in februari/maart bij inwoners afgegeven.

Ondergrondse restafvalcontainers bebouwde kom

Het gebruik van de milieupas op de ondergrondse containers wordt geregistreerd via de paslezer. De geregistreeerde data worden dagelijks automatisch uitgewisseld met de gemeentelijke belastingen vanuit Tardif via een beveiligde koppeling. In de loop van 2024 ontvingen bewoners die veel gebruik maakten van de ondergrondse containers een brief van de gemeenten om hen nogmaals te informeren over de kosten hiervan.

Minicontainers restafval buitengebied

Om de registratiechips op de minicontainers voor restafval in het buitengebied uit te kunnen lezen, zijn alle zijladers in 2023 voorzien van scanapparatuur (11 stuks). Voor het containermanagementsysteem wordt ook samengewerkt met Cibas. Tijdens de testrondes bleek dat het systeem soms haperde. Dit is verholpen met een betere afstelling van de apparatuur. Wanneer een chauffeur een container zonder chip aantreft (meestal een oud model) of een container die als vermist is opgegeven, dan haalt Waardlanden deze op.

Maatwerk voor doelgroepen

Zoals vastgelegd in de Strategienota zijn er maatwerkregelingen voor bepaalde doelgroepen gekomen.

Huishoudens met laag inkomen

Huishoudens die voorheen in aanmerking kwamen voor kwijtschelding, kunnen daar in de nieuwe situatie ook gebruik van maken. Het kwijtscheldingsbeleid verschilt per gemeente.

Huishoudens met medisch afval en de containers met geel deksel

Bewoners met veel (onvermijdbaar) afval wegens een ziekte of aandoening – zoals materiaal van stoma's of nierdialyse of incontinentiemateriaal – kunnen een financiële tegemoetkoming krijgen via de gemeentelijke belastingen. Deze regeling verschilt per gemeente. Mensen moeten de voorziening zelf aanvragen.

Sinds de introductie van omgekeerd inzamelen (Van Afval Naar Grondstof in 2016) konden mensen een minicontainer met geel deksel aanvragen, wanneer zij uit medische overwegingen niet naar de ondergrondse containers kunnen lopen. Over deze mogelijkheid werd niet actief gecommuniceerd. De Strategienota voorzag hier niet in. Omdat de containers met geel deksel misbruik kunnen uitlokken (restafval gratis aanbieden) en de gemeenten een financiële compensatie voor medisch afval hadden ingesteld, besloot het bestuur eind 2023 om

deze regeling te beëindigen. Waardlanden informeerde de betreffende huishoudens met een brief dat alle containers met geel deksel zouden worden opgehaald. Deze actie is echter niet uitgevoerd, omdat dit veel reacties opleverde van gebruikers met een medisch probleem. In februari 2025 besloot het bestuur alsnog om in 2025 te stoppen met de regeling voor de containers met geel deksel. Gemeenten kunnen de keuze maken om de regeling als extra service te continueren. Molenlanden kiest hiervoor.

Zwerfafvalpakkers (ZAP'ers)

De Strategienota had er niet in voorzien dat zwerfafvalpakkers (bewoners die vrijwillig zwerfafval opruimen) extra kosten maken voor hun restafval. In de praktijk is een oplossing voor hen bedacht: zwerfafvalpakkers kunnen bij de milieucoaches een speciale zwerfafvalpas aanvragen. Met deze pas kunnen zij de ondergrondse containers gratis openen en betalen ze niet zelf voor het opgeruimde zwerfafval. De zwerfafvalpas is geregistreerd op de naam van de aanvrager, die akkoord gaat met de gebruiksvoorwaarden. De milieucoaches controleren steekproefsgewijs om misbruik te voorkomen. Er zijn momenteel ongeveer 500 zwerfafvalpassen geregistreerd en slechts één keer is er een vermoeden van misbruik geweest. De betreffende inwoner is hierop aangesproken.

Toelichting 3B: Invoering grof afval aan huis ophalen tegen betaling

Sinds 1 januari 2024 kunnen inwoners van de drie diftargemeenten grofvuil en wit- en bruingoed aan huis laten ophalen voor € 40,- per m³. Daarvoor was dit gratis. Het bestuur heeft het ophaaltarief vlak voor de invoering vastgesteld, namelijk op 15 december 2023. Het ophaaltarief is ingevoerd om goed scheiden van grof afval op milieustraten te stimuleren en om te voorkomen dat restafval als grofvuil wordt aangeboden om zo het recycletarief te ontlopen. Wanneer bewoners de ophaalafpraak maken, betalen zij vooraf via iDeal.

Toelichting 3C: Acceptatiebeleid milieustraten aanpassen

Op de milieustraten geldt sinds 1 januari 2024 voor inwoners van Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam en Molenlanden een tarief voor grof huishoudelijk afval, grof tuinafval, puin, schoon hout, geïmpregneerd hout, gips/cellenbeton en bitumen dakleer. De overige deelstromen blijven gratis. Hiervoor stelde het bestuur op 9 juni 2022 een nieuw acceptatiebeleid met bijhorende tarieven vast. Ook is een nieuw reglement voor de milieustraten en het Kringlooplein vastgesteld.

In maart 2023 besloot het bestuur een uitzondering te maken voor Vijfheerenlanden: inwoners van deze gemeente betalen niet voor het aanbieden van de grondstoffen, maar de niet-geïnde tarieven worden administratief inzichtelijk gemaakt en doorbelast aan de gemeente.

Betalen en tarieven

Het tarief geldt vanaf het vierde bezoek en betalen kan met pin. De eerste drie bezoeken per jaar met betaald afval zijn gratis. Met 'tikken' op de milieupas wordt bijgehouden hoe vaak inwoners met betaald afval de milieustraten hebben bezocht. Hieronder staan de tarieven op de milieustraat.

Gemeente	Tarief 2024 en 2025 (eerste drie bezoeken gratis)	Tot kwart kuub (1/4 m ³)	Tot halve kuub (1/2 m ³)
Gorinchem, Hardinxveld- Giessendam en Molenlanden	Grof tuinafval	gratis	€ 7,00
	Puin	gratis	€ 7,00
	Schoon hout	gratis	€ 7,00
	Geïmpregneerd hout	€ 10,00	€ 20,00
	Gips/cellenbeton	€ 10,00	€ 20,00
	Bitumen (dakleer)	€ 10,00	€ 20,00
	Grof huishoudelijk afval	€ 10,00	€ 20,00
Vijfheerenlanden	Alle deelstromen die aangeboden kunnen worden op de milieustraat	gratis	gratis

Het blijkt dat het afrekenen aan de poort niet altijd goed en efficiënt verloopt: zodra bezoekers op de knop OK op het pinapparaat drukken, is annuleren van de betaling niet meer mogelijk. Om een correctie uit te kunnen voeren moeten medewerkers dan de milieupas Waardlanden gebruiken.

Veranderingen voor het personeel

De invoering van het tarief betekende voor de medewerkers en beheerders van de milieustraten een grote verandering, die voor extra werk zorgde. Zij moeten aan de poort het aantal kuub betaald afval inschatten en stimuleren dat mensen hun afval goed scheiden. In de Strategienota was dan ook rekening gehouden met extra bemensing en in de loop van 2023 is de bezetting op alle milieustraten uitgebreid van twee naar drie medewerkers en van drie naar vier mensen in Gorinchem en Vianen. Er zijn nu 19 vaste medewerkers. Om de planning op de zaterdagen rond te krijgen is nog uitbreiding van de vaste bezetting nodig.

Incidenten agressie

Voorafgaand aan de invoering van het tarief hebben de medewerkers van de milieustraat een training gekregen over de omgang met agressief gedrag. Net als voorheen vonden er in 2024 incidenten met agressie plaats, maar niet meer dan in voorgaande jaren. Het agressieve gedrag van bezoekers ging meestal over het scheiden zelf (kost moeite) en niet over het tarief.

Toelichting 3D: Communicatie

Vanaf medio 2023 zijn inwoners met de campagne Lekker opgeruimd goed voorbereid op de introductie van het recycletarief (paragraaf 4.1).

Toelichting 3E: Extra inzet op zwerfafval en dumpafval (handhaving en reinigingsinzet)

Rondom de invoering van het recycletarief voorzag de Strategienota structureel in een verhoging van de inzet op handhaving en reiniging. In 2023 heeft Waardlanden de handhaving op afvalovertredingen overgenomen van de gemeenten, maar de personele inzet voor reiniging blijkt in de praktijk ongewijzigd.

Team handhaving

Waardlanden heeft sinds 1 maart 2023 een team van toezichthouders in dienst, die de handhaving uitvoeren. Als gevolg van personele wisselingen en structureel verzuim zijn al geruime tijd slechts twee van de geplande vier toezichthouders actief inzetbaar. De toezichthouders richten zich op bijplaatsingen en afvaldump en niet op zwerfafval. Telkens zijn zij met twee collega's een vaste dag per week in een gemeente aanwezig. Dit schema wijzigt elk kwartaal om te voorkomen dat degenen die afval bewust dumpen of bijplaatsen een patroon herkennen. Tot nu toe waren de toezichthouders enkel op weekdays overdag te vinden in de wijken. In 2025 gaan ze in een pilot testen wat hun aanwezigheid in de weekenden oplevert (pilot moet nog worden uitgevoerd en geëvalueerd).

Handhavingsstrategie

In februari 2023 heeft het bestuur van Waardlanden de handhavingsstrategie vastgesteld, geïnspireerd op succesvolle voorbeelden in Nederland. Gekozen is voor bestuursrechtelijke handhaving: de toezichthouders controleren vuilniszakken en schrijven beschikkingen uit. Degenen die een overtreding begaan, worden niet op heterdaad betrapt en er geldt een 'omgekeerde bewijslast': mensen moeten zelf bewijzen dat ze het niet hebben gedaan. De toezichthouders gaan af op meldingen van afval naast containers of op meldingen van afvalzakken in de openbare ruimte of constateren dit tijdens hun ronde. Ze maken foto's en onderzoeken het afval. Zijn er geen aanwijzingen over de eigenaar van het afval te vinden, dan proberen ze eventuele getuigen of omwonenden te spreken. Tot slot ruimen de toezichthouders de afvalzakken op, nemen grofvuil mee om dit gescheiden af te voeren of ze laten de grotere hoeveelheden grofvuil opruimen.

Na een periode van informeren en waarschuwen passen de toezichthouders sinds juni 2023 'spoedeisende bestuursdwang' toe. Hiervoor geldt een beschikking van € 206,50 voor de opruimkosten van het afval.

Inzet reiniging

Medewerkers van Waardlanden ruimen afval dat in Gorinchem naast containers staat zo snel mogelijk op. In Hardinxveld-Giessendam, Molenlanden en Vijfheerenlanden doen de wijkteams/serviceteams van de gemeenten dit. De personele inzet voor de reiniging voor en na de invoering van het nieuwe beleid is niet veranderd:

- Gorinchem: Waardlanden rijdt driemaal per week alle ondergrondse locaties langs om het afval naast de containers op te ruimen (maandag, woensdag en vrijdag). Op zondag wordt het afval bij hotspots opgeruimd. Hotspots zijn containerlocaties waar structureel afval wordt bijgeplaatst. Tijdens de ronde wordt gestart met de binnenstad en het winkelcentrum en daarna volgen de hotspots. Ook worden meldingen over bijplaatsingen opgepakt. De inzet is nog steeds ongeveer circa 55 uur per week.
- Hardinxveld-Giessendam: De wijkteams van de gemeente ruimen 1 á 2 bijplaatsingen per dag op. Dit afval wordt meegenomen tijdens de reguliere werkzaamheden.
- Molenlanden: De serviceteams van de gemeente verwijderen bijplaatsingen zo snel mogelijk na melding of constatering. Vanaf maandag blijft het afval echter liggen totdat de toezichthouders komen controleren (meestal op dinsdag of woensdag). Voor zowel Regio Oost als Regio West is de benodigde inzet nog steeds 2 tot 4 uur per week.
- Vijfheerenlanden: De wijkteams van de gemeente ruimen bijplaatsingen dagelijks op basis van meldingen en eigen constatering op. Op maandag (met twee ploegen) en op vrijdag worden standaard alle probleemlocaties (hotspots) afgereden. De inzet is nog steeds ongeveer 40 uur per week. Wijkteams van de gemeente verwijderen de bijplaatsingen. Dat gebeurt dagelijks op basis van meldingen en eigen constatering.

Openstaande punten naar aanleiding van invoering recycletarief

Automatisering werkproces handhaving

Het werkproces voor de beschikkingen voor onjuist aangeboden afval is nog niet geautomatiseerd. Hierdoor kost de administratie veel extra tijd. Dat geldt met name voor het controleren van de Basisregistratie Personen (BRP), dat nu door de gemeenten zelf gebeurt. Er wordt gewerkt aan het automatiseren van de beschikkingen via een medewerkers app en aan een verandering in het werkproces, waarbij Waardlanden zelf de BRP kan controleren.

Gebruik milieustraten bij verhuizing

Als nieuwe bewoners uit de drie diftargemeenten na hun verhuizing een milieupas aantreffen waarvan de drie 'tikken' al zijn verbruikt, kunnen deze 'tikken' nog niet automatisch op nul worden gezet. Deze bewoners krijgen alsnog drie gratis 'tikken' wanneer zij een aanvraagformulier invullen. In 2024 heeft Waardlanden deze formulieren meer dan 20 keer uitgereikt. In 2025 wordt bekeken of deze 'tikken' automatisch op nul gezet kunnen worden, zodra de gemeenten een verhuizing doorgeven.

Milieupassen bij leegstand

Verder blijven milieupassen gekoppeld te zijn aan adressen waar geen bewoner is geregistreerd. De kosten voor het openen van de ondergrondse containers met deze milieupassen kunnen daardoor niet worden geïnd in de drie diftargemeenten. Bekeken wordt of het mogelijk is om milieupassen automatisch te blokkeren op adressen waar sprake is van leegstand.

Alle afvalkosten in de verordening afvalstoffenheffing

Sinds de invoering van het recycletarief brengt Waardlanden de kosten voor de ophaalservice voor grofvuil en de poorttarieven bij de milieustraat direct bij de inwoner in rekening. In de loop van 2025 geldt dit ook voor de kosten voor een nieuwe milieupas indien de oude pas kwijt is. Deze kosten staan niet vermeld in de gemeentelijke verordeningen voor de afvalstoffenheffing. Momenteel wordt uitgezocht of dit moet gebeuren in het kader van de rechtmatigheid.

Ontvlechting Vijfheerenlanden uit recycletarief

De besluitvorming in Vijfheerenlanden over het niet invoeren van het recycletarief gebeurde op een relatief laat moment in het proces (maart 2023). Hierdoor is de ontvlechting van deze gemeente uit Stap 3 van de Strategienota onvoldoende doorgevoerd. Een voorbeeld hiervan is dat de campagne Lekker opgeruimd zich in 2023 en 2024 richtte op afvalscheiding en op de beleidswijzigingen voor de drie diftargemeenten, terwijl Vijfheerenlanden de pijlen wilde richten op preventie en hergebruik. Een ander voorbeeld is dat in Vijfheerenlanden, net als in de diftargemeenten, de frequentie van het ophalen van grofvuil is verhoogd.

2.4 Overige maatregelen



Maatregel	Gereed	Toelichting
4A Milieueducatie	✓	Sinds eind 2022 is een educatiemedewerker in dienst bij Waardlanden, die onder andere het programma 'Afvalvrije Scholen' uitvoert.
4B Ja/ja sticker voor ontvangen reclaimedrukwerk	✗	De ja/ja sticker tegen ongevraagd ongeadresseerde reclame was al ingevoerd in Gorinchem. De andere gemeenten die deze sticker willen invoeren moeten dit nog regelen in de eigen afvalstoffenverordening.
4C Haalbaarheidsonderzoek Circulair Netwerk	±	Er is een circulair netwerk opgericht met kringloopwinkels en circulaire werkplaatsen uit de regio. In 2022 zijn het Kringlooplein in Nieuw-Lekkerland en het Ecopark in Groot-Ammers geopend. In een studie zijn de circulaire kansen voor de hele regio in kaart gebracht. De haalbaarheid hiervan wordt per deelproject getoetst.

Toelichting 4A: Milieueducatie

Sinds eind 2022 is een educatiemedewerker in dienst bij Waardlanden, die onder andere het programma 'Afvalvrije Scholen' uitvoert. Diens activiteiten zijn afzonderlijk geëvalueerd en toegelicht in hoofdstuk 4, paragraaf 4.3.

Toelichting 4B: Ja/ja sticker voor ontvangen reclaimedrukwerk

De ja/ja sticker tegen het verspreiden van ongewenste ongeadresseerde reclame is niet in gezamenlijkheid ingevoerd. In Gorinchem was de ja/ja sticker al ingevoerd. Waar individuele gemeenten dit willen, kunnen zij hun gemeentelijke afvalstoffenverordening aanpassen en de communicatie hierover organiseren.

Toelichting 4C: Haalbaarheidsonderzoek Circulair Netwerk

In de Strategienota is een visie op het regionaal Circulair Netwerk opgenomen. In dit netwerk worden partijen in de regio samengebracht die actief zijn op het gebied van kringloop, reparatie, upcycling, duurzaam ondernemen, participatie en educatie. Waardlanden onderhoudt de relaties met kringloopwinkels, circulaire werkplaatsen en rommelmarkten in de regio. Partners hierin zijn: Kringloop Gorinchem, Opnieuw & Co Leerdam, Kringloop Graafstroom, Kringloop De Cirkel, Kringloop Giessenlanden, Kringloop Ameide, Kringloop Zederik, Kringloop Vianen, Tweedekanswinkel de Bob-SHOP, Galn Kringloop Nieuw Lekkerland, De Cirkel Hardinxveld, Goudriaan, Woord & Daad, Het Goed en Dorcas, 't Winkeltje Leerdam, ASVZ Leerdam houtwerkplaats, De Gezel, IJzersterk voor t goede werk en Blik op maat. In 2024 adviseerde Waardlanden de kringloopwinkels over het goed scheiden van grondstoffen en ondersteunde diverse partners bij de kosten voor het afvoeren van afval dat via inwoners bij hen binnenkomt.

[Kringloopplein, Ecopark en milieustraten](#)

De milieustraten vervullen een rol in het versterken van het circulaire netwerk. Onderdeel van de visie op het Circulair Netwerk was de realisatie van het Kringloopplein in Nieuw-Lekkerland en het Ecopark in Groot-Ammers, beiden geopend in 2022. Voor de milieustraten Gorinchem, Leerdam en Vianen worden momenteel studies naar de toekomstige mogelijkheden uitgevoerd. De resultaten worden per deelproject in 2025 verwacht.

[Huidige voorzieningen milieustraten](#)

Wat is de stand van zaken in het voorzieningenniveau op de Waardlanden-milieustraten?

- Bezoekers kunnen 25 deelstromen en kringloopgoederen brengen naar de milieustraten.
- Overal zijn nieuwe borden geplaatst, er zijn containers voor babyluiers geplaatst, de containers voor pmd zijn verwijderd en inwoners kunnen een aanhangwagen lenen.
- De grootste veranderingen betreffen het invoeren van de milieupas (1 december 2023) en het betalen voor een aantal afvalstromen vanaf het vierde bezoek voor inwoners uit de dertig gemeenten (1 januari 2024).
- In 2022 is het Kringloopplein Nieuw-Lekkerland geopend. Hier worden goederen gesorteerd en opgeknapt voor de kringloopwinkel. Niet-herbruikbare goederen worden gedemonteerd en gerecycled. Het repaircafé is gevestigd op het terrein. Er worden kringloopgoederen, klein chemisch afval en kleine hoeveelheden herbruikbaar bouw materiaal, papier/karton, harde plastics, metalen en defecte apparaten aangenomen.
- In 2022 is ook het Ecopark Groot-Ammers geopend. Hier is een milieustraat, educatieruimte, 2^{de} kans bouwmaterialendepot, werkplaats, en recyclingcentrum gevestigd. Bezoekers brengen/kopen hier gebruikte bouwmaterialen en laten goederen repareren. Het recyclingcentrum zet goederen die niet hergebruikt kunnen worden om naar grondstoffen.

Het Waardlanden-gebied telt momenteel zes milieustraten. Bezoekers kunnen hier 25 afvalstromen brengen: asbest, autobanden, babyluiers, dakleer, drukhouders, elektrische en elektronische apparatuur, frituurvet/bakolie, gips, glas, gft-afval, grof huishoudelijk afval, hout, kerstbomen, klein chemisch afval (kca), kunststof, matrassen, metaal, opblaasartikelen, oude fietsen, papier en karton, piepschuim (eps), puin, restafval, snoeihout, textiel en vla kilogramlas. Verder kunnen overal kringloopgoederen worden ingeleverd (zie alinea hieronder). Op het Kringloopplein Nieuw-Lekkerland is het niet mogelijk om asbest, autobanden, grof huishoudelijk afval, puin en snoeihout in te leveren.

Bewoners zonder aanhangwagen kunnen gratis een aanhanger lenen om spullen naar de milieustraat te brengen.

[Veranderingen milieustraten](#)

Naast het invoeren van de milieupas is dit sinds 2021 veranderd op de milieustraten:

- In 2021 zijn nieuwe borden geplaatst om de afvalstromen eenduidig en met symbolen aan te duiden;
- In 2022 is het Ecopark Groot-Ammers en het Kringloopplein Nieuw-Lekkerland geopend;
- In 2023 zijn de pmd containers verwijderd, zodat de bewoners van flats/hoogbouw/centrum (die hun pmd bij het restafval doen) hun pmd daar niet kunnen deponeren;
- in 2024 zijn containers geplaatst voor wegwerpbabyluiers, waarvoor speciale luierzakken gratis zijn op te halen bij de milieustraat en bij gemeenten.

[Kringloopgoederen op milieustraten](#)

Om afgedankte goederen een tweede leven te geven kunnen bezoekers hun kringloopgoederen inleveren op alle milieustraten. Alleen op milieustraat Leerdam is er geen ruimte voor een kringloopcontainer. De medewerkers aan de poort kijken mee welke spullen geschikt zijn voor de kringloop.

[Kringloopplein Nieuw-Lekkerland](#)

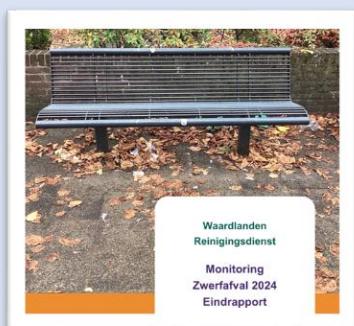
Het Kringloopplein Nieuw-Lekkerland is een samenwerking van Waardlanden, GAI N Kringloopwinkel, Jij bent in Beeld, Repaircafé Nieuw-Lekkerland en Vluchtelingenwerk. Hier worden ingeleverde goederen gesorteerd en eventueel opgeknapt voor verkoop in de kringloopwinkel of klaargemaakt voor goederentransport naar Oost-Europa. Goederen die niet bruikbaar zijn, worden gedemonteerd, gescheiden en afgevoerd voor recycling. Kleine hoeveelheden herbruikbaar bouw materiaal, oud papier en karton, harde plastics, metalen en defecte elektrische apparaten worden ook aangenomen. Twee keer per maand is het mogelijk om klein chemisch afval te brengen. Verder is het repaircafé gevestigd op het terrein om spullen voor eigen gebruik te laten repareren.

Ecopark Groot-Ambers

Het Ecopark is een samenwerking van Waardlanden, Korevaar Groep en circulair ambachtshuis De Gezel. Naast een milieustraat is op het terrein ook een werkplaats aanwezig. Hier repareren mensen die een steuntje in de rug nodig hebben, goederen tegen een kleine vergoeding. Kringloopgoederen worden verkocht in de regionale kringloopwinkels of in de webshop van De Gezel.

Op het terrein is ook het 2^{de} kans bouwmaterialendepot gevestigd. Bezoekers kunnen herbruikbare bouwmaterialen afgeven (planken, balken, isolatiemateriaal, dakpannen, metaal, stenen, etc.) of duurzame bouwmaterialen kopen. Dat laatste kan ook in de webshop. Tot slot zet KoreNet goederen, die niet als product hergebruikt kunnen worden, op haar recyclingcentrum om naar herbruikbare grondstoffen.

2.5 Monitoring en projectmanagement



Maatregel	Gereed	Toelichting
5A Afval- en grondstofmonitor	✗	Er is nog geen monitor ontwikkeld om de beschikbare gegevens te ontsluiten. Deze wordt ontwikkeld in 2025.
5B Sorteertanalyses kwaliteit grondstoffen	✓	Sorteertanalyses van restafval, gft-afval en pmd zijn uitgevoerd.
5C Zwerfafval- en bijplaatsmetingen	✓	Sinds 2019 wordt de kwaliteit van de openbare ruimte (zwerfafval en bijplaatsingen) tweemaal per jaar door een onafhankelijk bureau gemeten.
5D Tevredenheidsonderzoek inwoners	✓	Als onderdeel van voorliggende evaluatie is begin 2025 een bewonersonderzoek uitgevoerd.
5E Projectmanagement	✓	Het projectmanagement is uitgevoerd door een kernteam van vier á vijf medewerkers van Waardlanden. Zij zijn nauw bijgestaan door de betrokken collega's en de betrokken medewerkers van de vier gemeenten.

Toelichting 5A: Afval- en grondstofmonitor

Het ontwikkelen van de afval- en grondstoffenmonitor, waarmee de beschikbare informatie over ingezamelde afvalhoeveelheden en de kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen eenvoudig ontsloten kan worden, is nog niet van de grond gekomen. In 2025 wordt deze ontwikkeld.

Toelichting 5B: Sorteertanalyses kwaliteit grondstoffen

De uitgevoerde sorteertanalyses komen aan bod in hoofdstuk 3 (paragraaf 3.2).

Toelichting 5C: Zwerfafval- en bijplaatsmetingen

Sinds 2019 wordt de kwaliteit van de openbare ruimte (zwerfafval en bijplaatsingen) tweemaal per jaar gemeten door een onafhankelijk bureau. De resultaten zijn te vinden in hoofdstuk 5 (Ontwijkroutes).

Toelichting 5D: Tevredenheidsonderzoek inwoners

Begin 2025 is een bewonersonderzoek uitgevoerd, bestaande uit een online enquête en straatgesprekken. De resultaten zijn te vinden in paragraaf 4.4.

Toelichting 5E: Projectmanagement

Om alle maatregelen uit het nieuwe beleid te kunnen implementeren zijn veel voorbereidende werkzaamheden verricht door medewerkers van Waardlanden en van de vier gemeenten. Het vaste kernteam van Waardlanden – dat de dagelijkse werkzaamheden coördineerde en uitvoerde – bestond uit vier tot vijf personen: de projectleider (tijdelijk ingehuurd), de projectmedewerker, een medewerker van het Klantcontactcentrum en de applicatiebeheerder.

Terugblik vanuit projectorganisatie

Uit de gesprekken met iedereen die nauw betrokken was bij de uitvoering (Waardlanden en gemeenten), blijkt dat zij met veel enthousiasme en hard hebben gewerkt aan de Strategienota. In de uitvoeringsperiode kwam de projectorganisatie grote uitdagingen tegen, zoals de oorlog in Oekraïne die leidde tot inflatie en schaarste van benodigde materialen voor de containers. Ook op personeel vlak was het een turbulente tijd: de personele capaciteit voor de uitvoering was krap en op een cruciaal moment was er sprake van een wisseling van de directeur. Verder liep de inhaalslag voor harmonisatie van de voormalige gemeente Vianen in fase 1 tegelijk met de voorbereidingen voor het invoeren van het recycletarief in fase 3. Dit legde extra druk op de projectorganisatie. Toch is het gelukt om de trein die doordenderde op het juiste spoor te houden. Nu de grootste veranderingen achter de rug zijn, overheerst bij degenen die nauw betrokken waren bij de uitvoering een gevoel van trots (*'we hebben samen de klus geklaard'*).

3 Effecten milieu

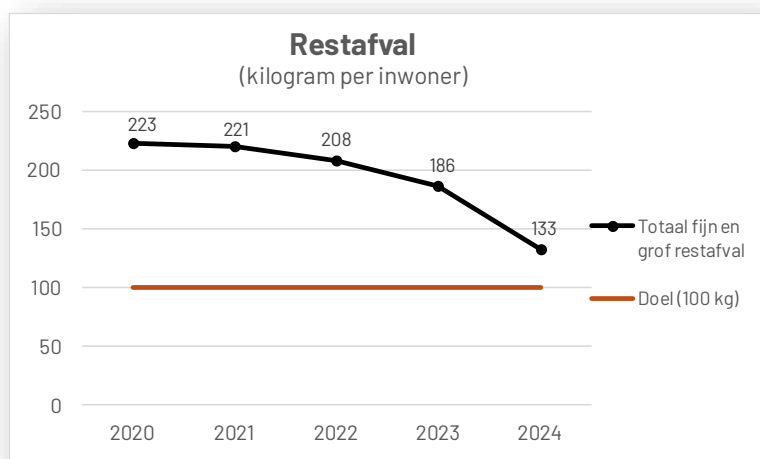
3.1 Restafval

Hoe heeft de hoeveelheid restafval zich ontwikkeld?

- Tussen 2020 en 2024 daalde de hoeveelheid restafval met 35% en grof restafval met 48%. Het aanbod van grof restafval via de ophaalservice daalde het sterkst (- 69%).
- In 2024 is 133 kilogram restafval per inwoner aangeboden; minder dan gemiddeld in Nederland (147 kg) en evenveel als gemiddeld in de NVRD-benchmark.
- Hiermee is het doel van 100 kilogram nog niet bereikt.
- Inwoners uit Hardinxveld-Giessendam en Molenlanden bieden hun restafval het minst vaak aan. Inwoners uit Vijfheerenlanden zetten de minicontainer voor restafval elke inzamelronde aan de straat en gebruiken de ondergrondse containers twee tot vier keer zo vaak als inwoners uit Hardinxveld-Giessendam en Molenlanden.
- In de laagbouw gebruikt vrijwel een derde de ondergrondse containers voor restafval bijna wekelijks of vaker. In de hoogbouw doet meer dan de helft dat (nascheiding pmd). In Vijfheerenlanden wonen de meeste veelgebruikers, gevolgd door Gorinchem.

Aanbod restafval

Doel van het nieuwe beleid is het terugdringen van de hoeveelheid restafval (grof en fijn) naar maximaal 100 kilogram per persoon in 2025. Dit is een afname van meer dan de helft ten opzichte van de periode vóór de implementatie van de Strategienota. In 2024 is de hoeveelheid restafval aanzienlijk verminderd. Vergeleken met 2020 daalde het restafval met 40%: van 223 kilogram in 2020 naar 133 kilogram per inwoner in 2024 (bron: AfvalRIS op basis van rapportages HVC en Midwaste). Hierbij is vanaf 2024 rekening gehouden met het rendement van de nascheiding van pmd en op de totale hoeveelheid is het aangeboden restafval van bedrijven en inwoners uit West-Betuwe in mindering gebracht. Desondanks is het doel van 100 kilogram restafval nog niet bereikt. Onderstaande figuur laat de ontwikkelingen zien.



In 2024 en de jaren daarvoor zijn de ingezamelde hoeveelheden afval en grondstoffen niet afzonderlijk per gemeente geregistreerd. Helaas bleek het niet mogelijk om op basis van geregistreerde gegevens een onderlinge verhouding tussen de gemeenten te bepalen, die een representatief beeld schetst van de hoeveelheid restafval per gemeente.

In Nederland geldt dat gemeenten met diftar minder restafval hebben en dat de hoeveelheid restafval stijgt naarmate de verstedelijking toeneemt. Vergeleken met het Nederlandse gemiddelde ontstaat in het Waardlanden-gebied minder restafval dan gemiddeld in Nederland (133 kg tegenover 147 kg) en evenveel als gemiddeld in de NVRD-benchmark (133 kg). Voor de beeldvorming is in onderstaande tabel de gemiddelde hoeveelheid restafval opgenomen van gemeenten die wel of geen diftar hebben ingevoerd en van gemeenten

met dezelfde mate van verstedelijking als de Waardlanden-gemeenten (bronnen: 'Benchmark huishoudelijk afval 2023', NVRD, 2024 en 'Diftar als beleidsinstrument bij huishoudelijk afvalbeheer', IPR Normag, 2021).

Gemeente	Restafval 2024 (kilogram per inwoner)	Gemiddeld in andere gemeenten	
		Benchmark NVRD	Nederland
Waardlanden totaal	133 kg	133 kg	147 kg* totaal
Gorinchem	<i>niet bekend</i>	146 kg 30-49% hoogbouw	122 kg sterk stedelijk met diftar
Hardinxveld-Giessendam	<i>niet bekend</i>	134 kg 20-29% hoogbouw	82 kg weinig stedelijk met diftar
Molenlanden	<i>niet bekend</i>	97 kg 0-19% hoogbouw	93 kg niet stedelijk met diftar
Vijfheerenlanden	<i>niet bekend</i>	134 kg 20-29% hoogbouw	166 kg weinig stedelijk zonder diftar

*Bron: CBS, 2023

Aanbod fijn restafval

Stortingen en ledigingen

Onderstaande tabel laat zien dat er grote verschillen zijn in het aantal stortingen en ledigingen in de gemeenten (bronnen: Cibus en Power BI).

Stortingen en ledigingen restafval 2024	Gorinchem	Hardinxveld-Giessendam	Molenlanden	Vijfheeren-landen
Hoogbouw – gemiddeld aantal stortingen	70	50	40	103
Stortingen ondergronds	589.557	87.339	77.241	542.987
Aantal huishoudens	8.414	1.730	1.953	5.290
Laagbouw – gemiddeld aantal stortingen	34	21	20	77
Stortingen ondergronds	317.560	128.019	325.712	1.563.510
Aantal huishoudens	9.461	6.044	16.135	20.417
Buitengebied – gemiddeld aantal ledigingen	10	8	9	13
Ledigingen minicontainer	3.731	10.719	44.933	44.770
Aantal huishoudens	385	1.299	4.862	3.523

In 2024 was de gemiddelde frequentie van het aanbieden van restafval:

- Diftargemeenten
 - Hoogbouw: 1 á 2 keer per week naar de ondergrondse containers (tussen 40 en 70 keer per jaar);
 - Laagbouw: 1 keer per 2 á 3 weken naar de ondergrondse containers (20 tot 34 keer per jaar);
 - Buitengebied: minicontainer staat niet elke inzamelronde aan de straat (8 tot 10 keer per jaar).
- Vijfheerenlanden
 - Hoogbouw: 2 keer per week naar de ondergrondse containers (103 keer per jaar);
 - Laagbouw: 3 keer per 2 weken naar de ondergrondse containers (77 keer per jaar);
 - Buitengebied: minicontainer staat elke inzamelronde aan de straat (13 keer per jaar).

Er zijn grote verschillen in het gedrag van huishoudens tussen de gemeenten onderling:

- Huishoudens uit Hardinxveld-Giessendam en Molenlanden zijn min of meer vergelijkbaar in hun aanbiedgedrag en bieden hun restafval het minst vaak aan;
- Huishoudens uit Gorinchem gebruiken de ondergrondse containers ongeveer anderhalf keer zo vaak als huishoudens uit Hardinxveld-Giessendam en Molenlanden;
- Huishoudens uit Vijfheerenlanden gebruiken de ondergrondse containers twee tot vier keer zo vaak als huishoudens uit Hardinxveld-Giessendam en Molenlanden. In de andere gemeenten staan de minicontainers voor restafval lang niet elke inzamelronde aan de straat en in Vijfheerenlanden wel.

Veelgebruik ondergrondse containers

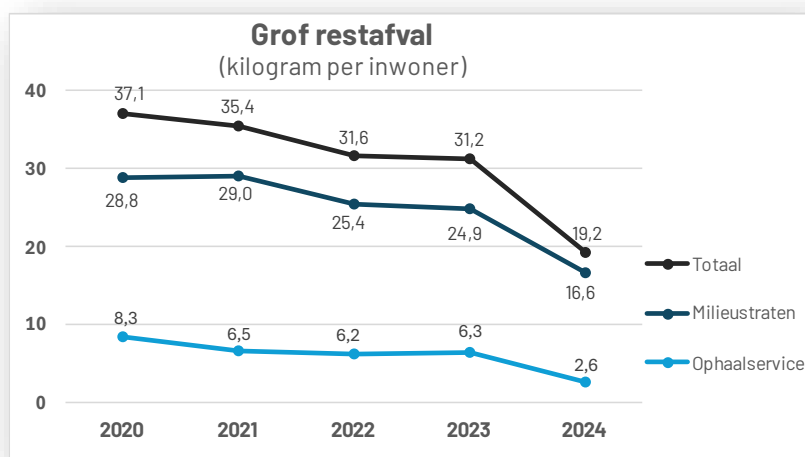
Mensen die de ondergrondse containers gebruiken hebben met hun milieupas onbeperkt toegang tot de containers. Als zij meerdere keren per dag of per week storten, dan krijgen zij in de diftargemeenten te maken met hoge afvalkosten. Adressen die de containers vaak openen ontvangen in de loop van 2024 een brief van hun gemeente om hen nogmaals op de kosten te wijzen. In de tabel hieronder staat het aandeel adressen dat bijna wekelijks of vaker gebruik maakte van de ondergrondse containers (meer dan 50 keer per jaar).

Gemeente	Laagbouw/hoogbouw	Veelgebruik 2024 (> 50 aanbiedingen)
Waardlanden totaal	Hoogbouw (nascheiding pmd)	57%
	Laagbouw	29%
Gorinchem	Hoogbouw (nascheiding pmd)	56%
	Laagbouw	21%
Hardinxveld-Giessendam	Hoogbouw (nascheiding pmd)	40%
	Laagbouw	12%
Molenlanden	Hoogbouw (nascheiding pmd)	31%
	Laagbouw	12%
Vijfheerenlanden	Hoogbouw (nascheiding pmd)	72%
	Laagbouw	53%

Van alle adressen in de hoogbouw - met nascheiding van pmd - gebruikte 57% de ondergrondse containers vaker dan 50 keer (bijna wekelijks of vaker). Van alle adressen in de laagbouw gebruikte 29% de ondergrondse containers 50 keer of vaker. Het aandeel adressen dat de containers veelvuldig gebruikt, ligt in Vijfheerenlanden veel hoger dan in de diftargemeenten. Van de diftargemeenten wonen de meeste veelgebruikers in Gorinchem.

Aanbod grof restafval

Vergeleken met 2020 daalde het totale aanbod van grof restafval met 48% (bron: AfvalRIS op basis van rapportages HVC en Midwaste). Het aanbod per inwoner was 37 kilogram in 2020 en 19 kilogram in 2024. De ingezamelde hoeveelheid grof restafval via de ophaalservice daalde het sterkst: een afname van 69% via het ophalen tegenover 42% minder via de milieustraten. De ontwikkelingen zijn in onderstaande figuur visueel gemaakt.



Vergeleken met andere gemeenten ontstaat in het Waardlanden-gebied veel minder grof restafval: bijna 17 kilogram per inwoner tegenover 30 kilogram gemiddeld in Nederland (bron: CBS, cijfers 2023).

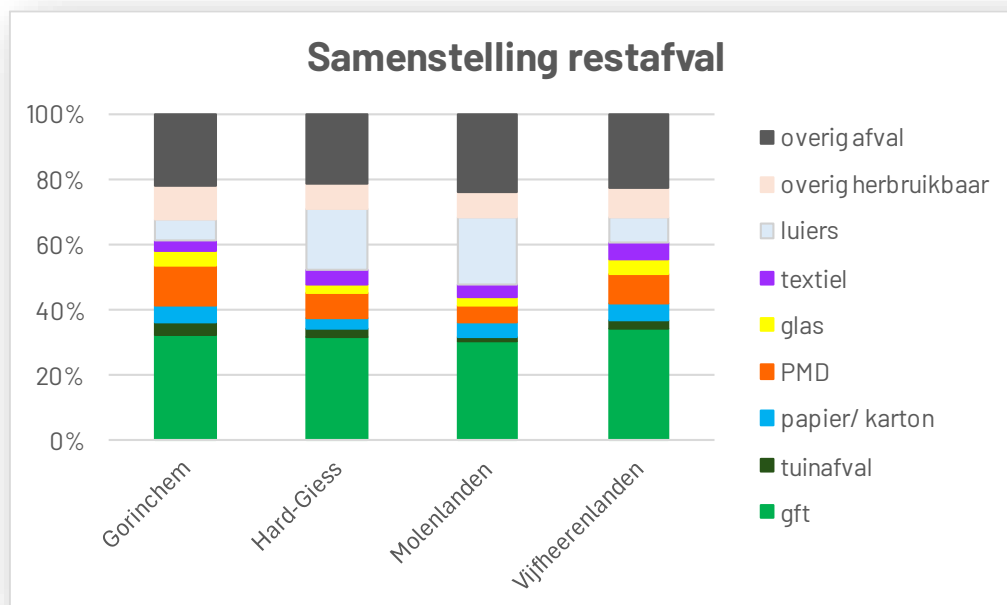
Niet-gescheiden grondstoffen in restafval

Hoe heeft de aanwezigheid van grondstoffen in het restafval zich ontwikkeld?

- In alle gemeenten is slechts een vijfde tot een kwart van het restafval dat inwoners aanbieden echt restafval. Het overige zijn grondstoffen, die gerecycled hadden kunnen worden als inwoners deze gescheiden hadden aangeboden.
- Meer dan een derde van het restafval is gft-afval. Vooral het restafval van de hoogbouw in Hardinxveld-Giessendam en Vijfheerenlanden bevat veel gft-afval.
- Een vijfde van het restafval in Hardinxveld-Giessendam en Molenlanden bestaat uit luiers.

Eind 2024 en begin 2025 is het restafval onderzocht op de aanwezigheid van nog te scheiden grondstoffen. De figuur hieronder toont per gemeente de samenstelling van het restafval vóór nascheiding van pmd (bron: 'Sorteeranalyses restafval, GFT en pmd 2024', De Afvalspiegel, 2025).

In alle gemeenten geldt dat het overgrote merendeel van het aangeboden restafval uit grondstoffen bestaat, die gerecycled hadden kunnen worden als inwoners deze gescheiden hadden aangeboden. Slechts een vijfde tot een kwart van het restafval bestaat uit echt restafval ('overig afval'). Het restafval bestaat voor het grootste deel uit gft.



Gorinchem

- Slechts een vijfde van het aangeboden restafval is echt restafval ('overig afval' is 22%);
- Het restafval bestaat voor het grootste deel uit gft-afval (32%) samen met tuinafval (4%). Vooral in het buitengebied wordt het gft-afval en het tuinafval niet altijd in de minicontainer voor gft gedaan;
- Pmd maakt 13% uit van het restafval. Voor de hoogbouw (19%) is dat logisch, omdat pmd via nascheiding uit het restafval wordt gehaald. Er zit echter ook relatief veel pmd in het restafval van de laagbouw (8%) en in het buitengebied (9%);
- 'Overig herbruikbaar afval' maakt een tiende deel van het restafval uit. Dit zijn elektrische apparaten, klein chemisch afval, de overige kunststoffen, de overige metalen, hout en puin.

Hardinxveld-Giessendam

- Slechts een vijfde van het aangeboden restafval bestaat uit echt restafval ('overig afval' is 21%);
- Het restafval bestaat voor het grootste deel uit gft-afval (31%) samen met tuinafval (3%). Net als in Vijfheerenlanden zit in de hoogbouw relatief veel gft-afval in het restafval (44%);
- Bijna een vijfde van het restafval bestaat uit luiers (19%);
- Pmd maakt 8% uit van het restafval;
- 'Overig herbruikbaar afval' maakt bijna een tiende deel van het restafval uit (8%).

Molenlanden

- Slechts kwart van het aangeboden restafval bestaat uit echt restafval ('overig afval' is 24%);
- Het restafval bestaat voor het grootste deel uit gft-afval (30%) samen met tuinafval (1%);
- Ruim een vijfde van het restafval bestaat uit luiers (21%);
- In vergelijking met de andere gemeenten wordt pmd goed gescheiden: 5% van het restafval bestaat uit pmd, tegenover 8% tot 13% in de andere gemeenten;
- 'Overig herbruikbaar afval' maakt bijna een tiende deel van het restafval uit (8%).

Vijfheerenlanden

- Slechts bijna een kwart van het aangeboden restafval bestaat uit echt restafval ('overig afval' is 23%);
- Het aangeboden restafval bestaat voor het grootste deel uit gft-afval (34%) samen met tuinafval (3%). Net als in Hardinxveld-Giessendam zit in de hoogbouw relatief veel gft-afval in het restafval (45%);
- Zowel pmd als 'overig herbruikbaar afval' maken bijna een tiende uit van het restafval.

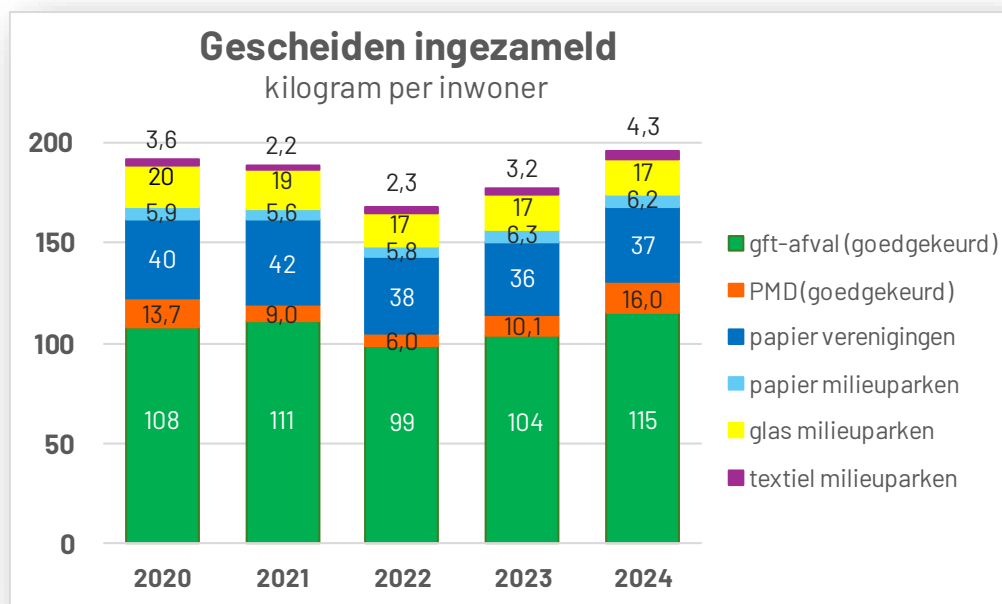
3.2 Grondstoffen aan huis en milieuparken

Hoe heeft de hoeveelheid grondstofstromen zich ontwikkeld?

- In 2024 hebben inwoners meer gft, pmd en textiel gescheiden dan in eerdere jaren: ongeveer 9 kilogram meer gft per inwoner, 6 kilogram meer pmd en 1,5 kilogram meer textiel;
- De hoeveelheid gescheiden papier en glas bleef ongeveer gelijk.

Aanbod gft, pmd, papier, glas en textiel

Onderstaande figuur laat de ontwikkeling zien in de gescheiden grondstofstromen die aan huis worden opgehaald en via de milieuparken in de openbare ruimte zijn ingezameld. In 2024 steeg het aanbod van het gescheiden gft-afval, pmd en textiel. Ten opzichte van de vier eerdere jaren gaat het om een gemiddelde stijging van ongeveer 9 kilogram gft, 6 kilogram pmd en 1,5 kilogram textiel. De hoeveelheid papier en glas bleef min of meer hetzelfde.



In 2024 en de jaren daarvoor zijn de ingezamelde hoeveelheden afval en grondstoffen niet afzonderlijk per gemeente geregistreerd. Helaas bleek het niet mogelijk om op basis van geregistreerde gegevens een onderlinge verhouding tussen de gemeenten te bepalen, die een representatief beeld schetst van de hoeveelheid gescheiden grondstoffen per gemeente.

Gebruik verzamelcontainers voor gft

Op dit moment zijn 6.427 milieupassen geactiveerd voor het openen van de verzamelcontainers voor gft, waarmee in 2024 in totaal 199.052 stortingen geweest. Gemiddeld is elke geactiveerde milieupas 31 keer gebruikt om gft-afval in een verzamelcontainer te doen. Waardlanden leegt alle verzamelcontainers elke week of vaker waar nodig. Het gebruik is wisselend: op sommige locaties worden de containers weinig gebruikt en op andere locaties is het nodig om twee keer per week te legen.

Kwaliteit pmd, gft-afval en textiel

Hoe heeft de kwaliteit van de pmd, gft-afval en textiel zich ontwikkeld?

- In 2024 kreeg bijna 3% van de gecontroleerde minicontainers voor pmd en gft een rode hanger (niet geleegd) en 4% een gele hanger (wel geleegd).
- De controleurs troffen het vaakst vervuiling aan in de pmd-containers. Uit onderzoek naar de samenstelling blijkt dat het pmd in Gorinchem en Vijfheerenlanden aanzienlijk meer vervuild is dan gemiddeld in Nederland.
- In 2024 daalde de vervuiling van het pmd in de drie dieltargemeenten ten opzichte van 2020, maar steeg deze in Vijfheerenlanden met 1%. De vervuiling van het gft nam toe in Gorinchem, maar daalde in de andere gemeenten.
- De controleurs treffen in het gft vaak de plastic zakjes aan, waarin gft wordt bewaard.
- In 2023 en 2024 heeft WaardLanden voor het eerst te maken gehad met afgekeurde vrachten van pmd en gft. De afkeur van gft was minimaal. Textiel bevat al jaren relatief veel ander afval; in 2024 was dit iets meer dan in de jaren daarvoor.

Controles minicontainers pmd en gft

Sinds medio 2023 houden twee controleurs zich bezig met het controleren van de minicontainers voor pmd en gft-afval. In 2023 kregen 1.390 containers een rode hanger en 2.646 een gele hanger. Sinds 2024 houden de controleurs ook bij hoeveel containers zij controleren. Van de ruim 110.000 minicontainers, kreeg bijna 3% een rode hanger (2.487) en 4% een gele hanger (4.626). In de containers voor pmd wordt vaker vervuiling aangetroffen: bijna 60% van de hangers zijn voor de containers met pmd en meer dan 40% voor gft. De vervuiling van pmd gebeurt met name door karton, harde plastics en folies. In het gft zitten vaak de plastic zakjes, waarin inwoners hun gft-afval verzamelen.

De controles vinden een aantal weken achter elkaar plaats in dezelfde wijk. In elke wijk is daarna een verbetering te zien in de kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen.

Samenstelling minicontainers pmd

De inhoud van de minicontainers voor pmd zijn in 2020 en eind 2024 geanalyseerd op vervuiling (bronnen: 'Sorteeranalyses restafval, GFT en pmd 2024', De Afvalspiegel, 2025 en 'Afvalsorteeranalyses 2020, Verslag sorteeranalyses, De Afvalspiegel, 2020). Aangetroffen vervuiling is bijvoorbeeld een inktcartridge, batterijen, verf, medicatie, grote folies, luiers, matrassvulling, plastic speelgoed, textiel, papier/karton, etensresten, glas, stofzuigerzakken en een opblaaswembad.

De ontwikkeling in de mate van vervuiling van het pmd per gemeente is als volgt:

- Gorinchem: de vervuiling daalde van 48% in 2020 naar 40% in 2024;
- Hardinxveld-Giessendam: de vervuiling daalde van 43% in 2020 naar 30% in 2024 (in 2020 vond een gezamenlijke analyse voor de overige drie gemeenten plaats);
- Molenlanden: de vervuiling daalde van 43% in 2020 naar 32% in 2024 (in 2020 vond een gezamenlijke analyse voor de overige drie gemeenten plaats);
- Vijfheerenlanden: de vervuiling steeg met 1% van 43% naar 44% in 2024 (in 2020 vond een gezamenlijke analyse voor de overige drie gemeenten plaats).

Eind 2024 ligt de vervuiling van het pmd in Gorinchem en Vijfheerenlanden aanzienlijk hoger dan de gemiddeld in Nederland: bij het inzamelen van pmd met een minicontainer ligt die gemiddeld op 30%. In de twee andere gemeenten ligt de vervuiling op ongeveer een gemiddeld niveau.

Samenstelling minicontainers gft-afval

Ook de inhoud van de minicontainers voor gft-afval zijn in 2020 en eind 2024 geanalyseerd. De ontwikkeling in de mate van vervuiling van gft per gemeente is als volgt:

- Gorinchem: de vervuiling steeg van 0,6% in 2020 naar 3,2% in 2024;
- Hardinxveld-Giessendam: de vervuiling daalde van 3,6% in 2020 naar 0,9% in 2024 (in 2020 vond een gezamenlijke analyse voor de overige drie gemeenten plaats);
- Molenlanden: de vervuiling daalde van 3,6% in 2020 naar 1,3% in 2024 (in 2020 vond een gezamenlijke analyse voor de overige drie gemeenten plaats);
- Vijfheerenlanden: de vervuiling daalde van 3,6% in 2020 naar 0,9% in 2024 (in 2020 vond een gezamenlijke analyse voor de overige drie gemeenten plaats).

De vervuiling van gft in Gorinchem ligt iets hoger dan de gemiddeld in Nederland: bij het inzamelen van gft-afval met een minicontainer ligt die gemiddeld op 2,8%. In de andere gemeenten is veel minder sprake van vervuiling (Hardinxveld-Giessendam 0,9%, Molenlanden 1,3% en Vijfheerenlanden 0,9%).

Pilot verzamelcontainers voor gft Hardinxveld-Giessendam

De kwaliteit van het gft-afval in veel verzamelcontainers voor gft laat te wensen over. Zo verdwijnen regelmatig plastic zakjes en ander afval in de containers. Het blijkt dat sommige bewoners van de hoogbouw denken dat zij hun gft-afval in een plastic zakje in de containers moeten aanbieden. Zij verwachten dat het plastic zakje achteraf, net zoals bij het restafval, uit het gft-afval wordt gehaald (zij gooien pmd en restafval gezamenlijk weg). Vanwege de lage kwaliteit werd het gft-afval uit sommige wijken gestort als 'restafval' (afkeur). In 2024 is een pilot gestart in Hardinxveld-Giessendam om de kwaliteit te verbeteren en inwoners aanvullend te informeren. Bij succes wordt deze pilot verder uitgebreid.

Afkeur pmd, gft-afval en textiel

In 2023 en in 2024 is voor het eerst sprake geweest van afgekeurde vrachten voor pmd, gft-afval en textiel als gevolg van vervuiling. Met name in het textiel was veel vervuiling aanwezig.

- In 2024 is 5,1% van het ingezamelde pmd afgekeurd. Dit geeft echter geen representatief beeld van de vervuiling van het pmd voor het hele Waardlanden-gebied, omdat pmd wordt afgevoerd naar twee verschillende verwerkers, die elk eigen acceptatiecriteria hanteren;
- In 2023 is 0,2% van het ingezamelde gft-afval afgekeurd en in 2024 ging het om 0,1%;
- In 2024 bevatte 8,9% van het ingezameld textiel ander afval. De vervuiling van textiel is in 2024 iets toegenomen ten opzichte van voorgaande jaren. Uit de administratie die textielinzamelaar en verwerker Sympany aanleverde, blijkt dat in 2022 bij het textiel 7,9% ander afval was aangetroffen en in 2023 6,9%.

3.3 Inzameling luiers

Wat is het effect van de inzameling van luiers op de milieustraten?

- Per inwoner is in zes maanden van 2024 0,9 kilogram wegwerp babyluiers ingezameld via de milieustraten. De kosten voor het verwerken hiervan waren € 48.694.
- Ondanks de gescheiden luierinzameling bestaat nog een groot deel van het restafval uit gebruikte wegwerpluiers.
- Het aandeel is vooral groot in Hardinxveld-Giessendam en Molenlanden (19% tot 21%).
- De tevredenheid over de luierinzameling overheerst, hoewel een aantal mensen graag luiers in de wijk zien.

De inzameling van luiers op de milieustraten maakte geen deel uit van de Strategienota. Dankzij nieuwe ontwikkelingen op het gebied van verwerking staan sinds 2024 containers voor het inzamelen van wegwerpbabyluiers op alle milieustraten. In 2024 is vanaf juli 146 ton luiers ingezameld, omgerekend 0,9 kilogram per inwoner. De kosten voor het verwerken van deze luiers in deze zes maanden waren € 48.694.

Aandeel luiers in restafval

In de vorige paragraaf kwam de samenstelling van het restafval aan bod. Gebruikte wegwerpluiers worden nog lang niet altijd naar de milieustraten gebracht. In Gorinchem en Vijfheerenlanden maken luiers zo'n 7% tot 8% van het restafval uit. In Hardinxveld-Giessendam en Molenlanden is het aandeel aanzienlijk groter: 19% tot 21%. Een deel van het luierafval bestaat uit incontinentiemateriaal, waarvoor de dieltgemeenten een compensatieregeling hebben ingesteld.

Mening inwoners

Inwoners zijn in het bewonersonderzoek gevraagd naar hun mening over de inzameling van luiers op de milieustraten (paragraaf 4.4). Tijdens de straatgesprekken opperden enkele mensen het idee om ook luiers in de wijk te plaatsen. Degenen die meededen aan de enquête kregen een stelling voorgelegd. Uit onderstaande tabel is op te maken dat tevredenheid overheerst: in elke gemeente is 19% tot 29% (zeer) tevreden over de luierinzameling en 8% tot 18% (zeer) ontevreden. De meeste tevreden mensen wonen in Hardinxveld-Giessendam. In Molenlanden wonen de meeste mensen die ontevreden zijn over de luierinzameling.

Wegwerpbabyluiers kunnen gratis naar de milieustraat in speciale gratis luierzakken	Zeervredend	tevredend	Neutraal	Ontevredend	Zeervredend	Geen mening / n.v.t.
Gorinchem	7%	13%	14%	6%	10%	50%
Hardinxveld-Giessendam	11%	18%	14%	5%	10%	42%
Molenlanden	9%	13%	15%	6%	12%	46%
Vijfheerenlanden	8%	11%	17%	4%	4%	56%

3.4 Milieustraten

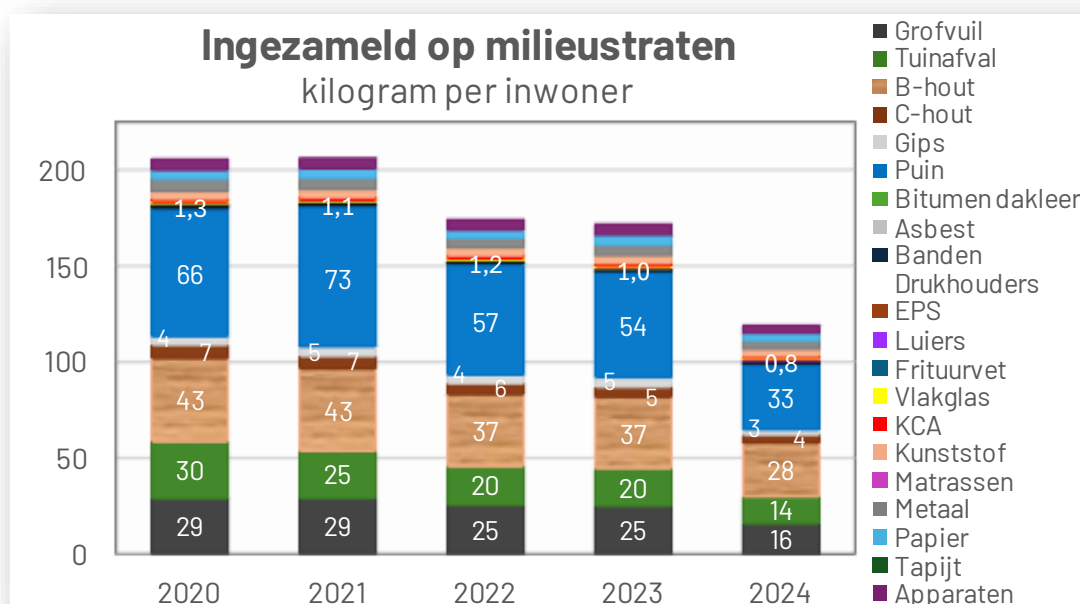
Hoe heeft het afvalaanbod op de milieustraten zich ontwikkeld?

- Per inwoner is 54 kilogram minder afval en grondstoffen naar de milieustraten gebracht in 2024.
- De sterkste afname is er voor grofvuil, tuinafval, puin, hout, gips en bitumen dakleer: de deelstromen waarvoor inwoners uit de drie diftargemeenten vanaf het vierde bezoek moeten betalen.
- In 2024 kwamen 25% minder bezoekers naar de milieustraten. In Vianen nam het aantal bezoekers echter met 2% toe.
- Bezoekers betaalden in 2024 op de milieustraten tussen € 5.802 (Hardinxveld-Giessendam) en € 29.724 (Gorinchem). In Molenlanden werd € 9.364 afgerekend.

Hoeveelheid gebracht afval naar milieustraten

Onderstaande figuur laat zien dat de hoeveelheid afval die inwoners brengen naar de Waardlanden-milieustraten flink is gedaald (bron: AfvalRIS). In 2024 is 54 kilogram per inwoner minder gebracht dan in de twee jaren daarvoor. Het afvalaanbod via de milieustraten in de coronajaren 2020 en 2021 was uitzonderlijk hoog en is daarom niet meegenomen in deze vergelijking. Van vrijwel alle deelstromen is minder ingeleverd. De sterkste afname is er voor de afvalstromen waarvoor inwoners van de drie diftargemeenten vanaf het vierde bezoek moeten betalen sinds 2024. Het gaat om de onderste zes blokken van elk jaar met de hoeveelheid grofvuil, tuinafval, puin, schoon hout, geïmpregneerd hout, gips en bitumen dakleer.

In 2023 waren er op alle milieustraten meer bezoekers dan in 2022. Met name in december 2023 lagen de bezoekersaantallen hoog; waarschijnlijk doordat veel inwoners vóór de invoering van de tarieven nog gebruik wilden maken van de milieustraat. Een logisch effect daarvan is dat de bezoekersaantallen in 2024 lager zijn. Op basis van meerjarige gegevens is te concluderen of de afname van het gebrachte afval een blijvend effect is.



Tarieven betaald in 2024

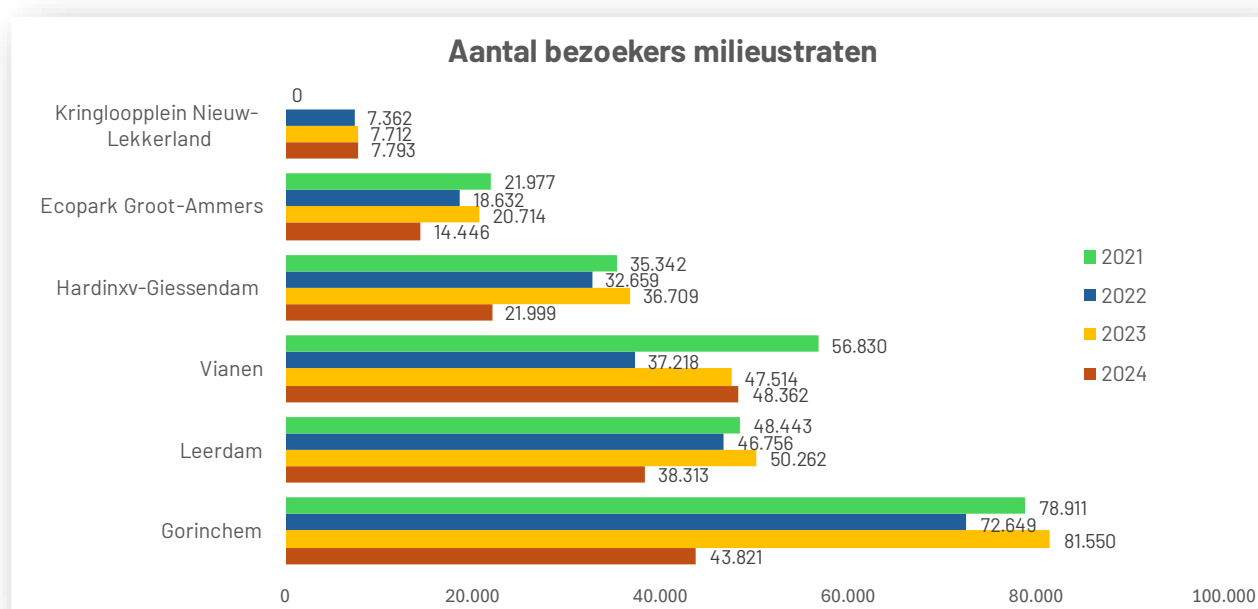
In totaal hebben inwoners op de milieustraten een bedrag betaald in 2024 van:

- Gorinchem: € 29.724;
- Hardinxveld-Giessendam: € 5.802;
- Molenlanden: € 9.364;
- Vijfheerenlanden: hoewel inwoners niet afrekenen op de milieustraten, is hun aanbod wel geregistreerd. Als zij vanaf het vierde bezoek ook hadden moeten betalen voor hun aanbod, dan zou het om een bedrag gaan van € 154.662.

Bezoekersaantallen milieustraten

Ontwikkeling bezoekers per milieustraat

In 2024 kwamen 25% minder inwoners naar de milieustraten dan in voorgaande jaren (bron: Uniwin; exclusief bezoekers uit gemeente West-Betuwe). Onderstaande figuur laat de ontwikkeling zien in de aantallen bezoekers per milieustraat.



In 2024 brachten inwoners uit het Waardlanden-gebied 174.734 keer een bezoek aan de milieustraten; bijna 60.000 minder dan gemiddeld in de jaren 2021, 2022 en 2023. In Vianen was juist sprake van een stijging van 1.175 bezoekers (+ 2%). Het aantal bezoekers aan het Kringloopplein Nieuw-Lekkerland stijgt elk jaar licht.

[Bezoekers per gemeente 2024](#)

Onderstaande tabel maakt de bezoekers per gemeente en per milieustraat inzichtelijk. Met 54% waren inwoners uit Vijfheerenlanden het grootste aandeel bezoekers aan de milieustraten. Voor het dekken van de inzamel- en verwerkingskosten ontving de gemeente een afrekening van Waardlanden van € 154.662.

Bezoekers uit gemeente	Kringloop-plein Nieuw-Lekkerland	Ecopark Groot-Ammers	Hardinxveld-Giessendam	Vianen	Leerdam	Gorinchem	Eindtotaal
Gorinchem	1.507	373	866	132	58	30.446	33.382 (19%)
Hardinxveld-Giessendam	3	45	16.449	4	12	230	16.743 (10%)
Molenlanden	6.283	11.970	4.617	52	49	7.568	30.539 (17%)
Vijfheerenlanden		2.058	67	48.174	38.194	5.577	94.070 (54%)
Totaal 2024	7.793	14.446	21.999	48.362	38.313	43.8210	174.734 (10%)

3.5 Ophaalservice grofvuil

Hoe heeft het afvalaanbod via de grofvuil ophaalservice zich ontwikkeld?

- In 2024 zijn de helft minder afspraken gemaakt voor het ophalen van grofvuil en nam de hoeveelheid opgehaald grofvuil af met bijna 60%.
- Bijna 60% van alle ophaalafspraken in het Waardlanden-gebied zijn gemaakt door inwoners uit Vijfheerenlanden.

[Totaal aantal ophaalafspraken grofvuil](#)

In 2024 – toen het ophaaltarief in de drie diftargemeenten is ingevoerd – nam de hoeveelheid opgehaald grofvuil (incl. tuinafval) af met bijna 60%: in 2024 is 424 ton opgehaald, tegenover 993 ton en 1.027 ton in 2022 en 2023.

[Totaal aantal ophaalafspraken grofvuil](#)

In 2024 is het aantal afspraken voor het ophalen grofvuil inclusief tuinafval gehalveerd van ruim 10.000 per jaar naar net geen 5.000 in 2024. Onderstaande tabel laat de ontwikkelingen zien (bron: Power BI).

Aantal ophaalafspraken grofvuil	2020	2021	2022	2023	2024
Telefonische meldingen	4.335	3.268	2.791	2.057	1.326
Digitale meldingen	7.676	7.923	7.923	8.168	3.663
Totaal	12.011	11.310	10.714	10.226	4.989*

* Als gevolg van annuleringen is bij 4.851 aantal adressen daadwerkelijk grofvuil opgehaald

[Aantal ophaalafspraken grofvuil per gemeente](#)

Het aantal ophaalafspraken is in onderstaande tabel per gemeente uitgesplitst. Met 2.321 afspraken is bijna 60% van alle ophaalafspraken gemaakt door inwoners uit Vijfheerenlanden in 2024. Voor het dekken van de inzamel- en verwerkingskosten ontving de gemeente een afrekening van Waardlanden van € 92.840.

In Gorinchem zijn 620 afspraken gemaakt, in Hardinxveld-Giessendam 388 en in Molenlanden 982.

Gemeente	Ophaalafspraken grofvuil 2024 (werkelijk gereden)	
	aantal	percentage
Gorinchem	620	13%
Hardinxveld-Giessendam	388	8%
Molenlanden	982	20%
Vijfheerenlanden	2.860	59%
Totaal	4.850	100%

3.5 Afvalpreventie en hergebruik

Hoe wordt preventie en hergebruik onder de aandacht gebracht en wat is het effect hiervan?

- Op de website van Waardlanden staan tips over hergebruik en het voorkomen van afval en een overzicht van regionale reparatie-initiatieven en kringloopwinkels. Ook geven de milieucoaches tips en adviezen en wordt via social media aandacht besteed aan deze onderwerpen.
- Bijna de helft van de inwoners denkt er soms of altijd aan om spullen opnieuw te gebruiken. Meer dan de helft brengt herbruikbare spullen naar de kringloopwinkel of milieustraat en de helft geeft spullen aan vrienden, familie en bekenden.
- Ongeveer de helft van de inwoners is in meer of mindere mate bezig met het tegengaan van voedselverspilling. Ze vriezen overgebleven maaltijden in en denken bewust na over de boodschappen en hoeveel zij koken.
- Vijfheerenlanden heeft inwoners zelf voorgelicht over preventie en hergebruik. Dit heeft effect: (iets) meer inwoners uit deze gemeente denken na over wat men koopt, denken aan hergebruik en gaan ook vaker met herbruikbare spullen naar de milieustraat.
- Waardlanden zamelde 179 kilogram minder afval per inwoner in tussen 2020 en 2024. De sterkste daling was in 2024 (-91 kilogram). De afname is deels te verklaren door meer afvalpreventie en hergebruik en deels door het afsluiten van de ondergrondse restafvalcontainers, de invoering van de milieupas op de milieustraten en het opschonen van het bestand van de minicontainers voor restafval in het buitengebied door het chippen.

Voorlichting

Op de website van Waardlanden is informatie te vinden over hergebruik en het voorkomen van afval (preventie), zoals hoe te genieten van een picknick of barbecue zonder afval. Er is ook een overzicht te vinden van initiatieven in de regio om spullen en kleding te repareren en van alle kringloopwinkels. Waar mogelijk geven de milieucoaches ook tips en adviezen. Ook plaatsen zowel Waardlanden als de gemeenten berichten op social media en in huis-aan-huisbladen en versturen we periodiek nieuwsbrieven om doelgroepen te informeren en stimuleren.

Minder spullen en weggooien

In het bewonersonderzoek (paragraaf 4.4) is inwoners gevraagd of zij er nu sneller aan denken om spullen, zoals meubels, apparaten of kleding opnieuw te gebruiken dan vóór de beleidswijzigingen. Van hen zegt 17% daar nu altijd sneller aan te denken, 31% soms en iets meer dan de helft nooit. Opvallend is dat de inwoners uit Vijfheerenlanden iets vaker aan hergebruik denken sinds 2022 (20%) dan de inwoners uit de andere gemeenten (12% tot 17%). Ook is inwoners gevraagd hoe zij ervoor zorgen dat ze minder spullen weggooien:

- De meest genoemde manieren om minder spullen weg te gooien is door naar de kringloopwinkel (71%) of milieustraat te gaan (53%) of door spullen weg te geven aan vrienden, familie en bekenden (50%).
- Iets meer inwoners uit Vijfheerenlanden zeggen bewust na te denken over wat ze kopen (38% tegenover 30% tot 33% in de andere gemeenten) en zij gaan vaker naar de milieustraat met herbruikbare spullen (60% tegenover 47% tot 50% in de andere gemeenten).

Minder voedsel weggooien

Inwoners is gevraagd hoe zij ervoor zorgen dat ze minder voedsel hoeven weg te gooien. Ongeveer de helft van de inwoners is hier in meer of mindere mate mee bezig. Zij vriezen overgebleven maaltijden in (56%) en denken bewust na over zowel de hoeveelheden die zij koken (55%) als de boodschappen (47%).

Indicatie afvalpreventie: daling totale hoeveelheid afval

Een indicatie voor afvalpreventie is een vermindering van de totale hoeveelheid afval die wordt ingezameld. Waardlanden zamelde 179 kilogram minder afval in per inwoner tussen 2020 en 2024: in 2020 ging het nog om 629 kilogram en in 2024 om 450 kilogram. Dit is een afname van 28%. De grootste daling vond plaats in 2024: een daling van 91 kilogram en 17% ten opzichte van 2023.

Uit onderzoek blijkt dat gemeenten die diftar invoeren in totaal zo'n 59 tot 67 kilogram minder huishoudelijk afval inzamelen dan gemeenten zonder diftar (bron: *'Diftar als beleidsinstrument bij huishoudelijk afvalbeheer'*, IPR Normag, 2021). IPR Normag constateert dat een deel van deze afname is te verklaren door preventiegedrag (inwoners zijn bij het inkopen van consumptiegoederen kritischer op de verpakkingen en op de hoeveelheid voedingsmiddelen) en hergebruik (inwoners hergebruiken producten bewuster, onder andere via kringloopwinkels en thuiscomposteren). Een ander deel van de verklaring is het opschonen van het containerbestand, waardoor geen bedrijfsafval meer wordt afgevoerd met het huishoudelijk afval. In het Waardlanden-gebied speelt bovendien mee dat de ondergrondse containers voor restafval zijn afgesloten (dit houdt afvaltoerisme van andere gemeenten tegen; paragraaf 5.5), de milieupas op de milieustraten is ingevoerd en het opschonen van het bestand van minicontainers voor restafval in het buitengebied (door het chippen).

4 Inwoners

Hoe zijn inwoners meegenomen in de veranderingen?

- In 2023 startte de campagne Lekker opgeruimd, waarmee inwoners op allerlei manieren zijn voorgelicht: via huis-aan-huisbladen, brieven, posters, social media, nieuwsbrieven, de campagnewebsite, etc.
- De milieucoaches spelen een belangrijke rol in het uitleggen van de beleidswijzigingen. Ze trekken op met netwerkpartners in de wijken. Tijdens de 'milieucoach on tour' gaven de coaches uitleg op plekken waar inwoners bij elkaar komen. In 2023 vond de tour 50 keer plaats en in 2024 70 keer.
- Sinds eind 2022 zorgt de educatiemedewerker ervoor dat 90% van alle basisscholen meedoet aan het programma 'Afvalvrije scholen'. Onderdelen zijn gastlessen en het gratis ophalen van restafval, pmd, papier en gft. Zeven middelbare scholen stapten over op gescheiden prullenbakken en kregen een gastles.
- In 2023 is een educatieruimte op het Ecopark in Groot-Amers gerealiseerd.
- Medewerkers van Waardlanden en de gemeenten hebben veel vragen van inwoners beantwoord.

4.1 Voorlichting



Rondom de beleidswijzigingen zijn inwoners intensief voorgelicht over de veranderingen en over hoe het werkt met het scheiden van afval. De betrokken medewerkers bij Waardlanden en de gemeenten hebben de campagne en de onderlinge samenwerking in de communicatie als positief en zorgvuldig ervaren.

Campagne Lekker opgeruimd

In 2023 startte de campagne Lekker opgeruimd. Deze doorlopende campagne informeert inwoners over het nieuwe beleid en maakt hen bewust van het nut en de noodzaak van afval scheiden en het voorkomen van afval. Zowel Waardlanden als de gemeenten zetten verschillende middelen in, die in onderlinge samenhang zijn ontwikkeld. In mei 2023 was de aftrap met posters op driehoekborden, in bushokjes en displays die verwijzen naar de campagnepagina waardlanden.nl/lekkeropgeruimd. Daar staan tips, blogs, video's over het scheiden van afval en de Afval Scheiden Quiz. Na het invullen van de quiz weten mensen welk type afvalscheider ze zijn (expert in afval scheiden, vaardige afvalscheider, aarzelende afvalscheider en startende afvalscheider) en krijgen ze tips op maat. Verder is in de huis-aan-huisbladen en op sociale media regelmatig aandacht aan Lekker opgeruimd. In de huis-aan-huisbladen is de Scheidingswijzer gepubliceerd, bedoeld om uit te knippen en thuis op te hangen. Waardlanden communiceert daarnaast onder meer via inwonersbrieven, nieuwsbrieven, persberichten, de inzet van milieucoaches, containerstickers en de jaarmagazines. De gemeenten gebruiken vooral de gemeentepagina's en social media, waarvoor Waardlanden (meestal) de content ontwikkelt.

Introductie recycletarief

De voorlichting over de introductie van het recycletarief in de drie gemeenten bestond uit drie fases, waarin verschillende middelen zijn ingezet. De website van Waardlanden vormt hierbij het centrale platform.

- **Fase 1: Aandacht:** Afval Scheiden quiz, outdoor, campagnevideo, inwonersbrieven vooraankondiging, huis-aan-huisbladen, FAQ, pers, sociale media, dialoog en webcare.
- **Fase 2: Hoe?** Blogs, explainers, huis-aan-huisbladen, posters, stickers, inwonersbrieven, nieuwsbrief, FAQ, pers, sociale media, dialoog en webcare.

- Fase 3: Recycletarief komt eraan! Blogs, explainers, huis-aan-huisbladen, inwonersbrieven met folder, nieuwsbrief, spandoeken, afvalscheidingswijzer (print), pers, sociale media, dialoog en webcare.

De gemeenten hebben inwoners zelf geïnformeerd over de hoogte van de tarieven via de eigen kanalen zoals de gemeentepagina, gemeentelijke website en sociale media.

Doelgroepen

Diverse doelgroepen zijn apart geïnformeerd over de beleidswijzigingen. Zo kregen mensen in verschillende woonsituaties (hoogbouw, laagbouw en buitengebied) andere inwonersbrieven en flyers. Andere doelgroepen voor de voorlichting zijn: gezinnen met kinderen, ouderen, adolescenten, mensen met veel medisch afval, zwerfafvalpakkers en mensen met onvoldoende inkomen.

Om mensen te informeren die de Nederlandse taal niet of minder goed kunnen lezen, legt Waardlanden steeds meer uit met behulp van illustraties en een korte tekst. De teksten zijn in eenvoudige duidelijke taal geschreven (B1). De website van Waardlanden is beschikbaar in 8 talen en dat geldt ook voor de scheidingswijzer.

Vragen van inwoners beantwoorden

Bij de overgang naar het nieuwe beleid zijn inwoners intensief ondersteund door Waardlanden en de gemeenten. Het klantcontactcentrum, de milieucoaches, de educatiemedewerker, de grondstoffencontroleurs en de toezichthouders beantwoordden veel vragen en gaven tips en adviezen. Leefden er specifieke vragen, dan werd daar snel op ingespeeld. In nauwe onderlinge samenwerking is ervoor gezorgd dat de veelgestelde vragen op de website actueel bleven, was er op sociale media aandacht voor actuele onderwerpen en kregen inwoners telkens dezelfde antwoorden van alle medewerkers. De inhoud van de voorlichting wordt (mede) gestuurd door wat er leeft in de samenleving. Om dit te borgen is één van de milieucoaches aanwezig bij het reguliere communicatieoverleg met de communicatieadviseurs van de gemeenten en Waardlanden.

Vervolg

De campagne Lekker opgeruimd blijft inwoners de komende jaren verder informeren en bewustmaken van de voordelen van hergebruik en duurzaamheid. Nu de beleidswijzigingen zijn ingevoerd, verschuift de focus van afvalscheiding naar hergebruik, preventie (voorkomen van afval), de kwaliteit van ingezamelde grondstoffen en consuminderen. Met uitleg over bijvoorbeeld deelplatforms, reparatie, kringloop en tweedehandsverkoop worden mensen gestimuleerd om actief mee te doen. Verder wil Waardlanden haar website verbeteren, met aandacht voor web-toegankelijkheid, zelfservice en gerichte informatie. Zo krijgen inwoners informatie die op hun persoonlijke situatie is toegesneden.

4.2 Milieucoach



Sinds een aantal jaren is bij Waardlanden een milieucoach in dienst (voorheen: afvalcoach). In de beginjaren was de capaciteit voldoende om de vragen te beantwoorden van inwoners wiens container werd afgekeurd. Omdat de behoefte aan uitleg sterk toenam, is met de vaststelling van de Strategienota meer capaciteit beschikbaar gesteld. In december 2021 was er een personele wisseling en startte een milieucoach voor 20 uur per week met een vol takenpakket: van voorlichting tot projectleiding zwerfafval en milieueducatie. Eind 2022 is de educatie overgedragen aan de nieuwe educatiemedewerker (paragraaf 4.3) en enkele maanden later kwam de tweede milieucoach in dienst (32 uur per week).

Uitleg nieuwe beleid en scheidingsregels

De milieucoaches hebben een belangrijke rol in de persoonlijke uitleg van de beleidsveranderingen en het geven van inhoudelijke input voor de voorlichting. Tot nu toe was hun inzet vooral gericht op het uitleggen van het nieuwe beleid en de scheidingsregels. Vanaf 2025 gaat het meer over onderwerpen zoals preventie, hergebruik, consuminderen en de kwaliteit van ingezamelde grondstoffen.

Samenwerking in de wijken

De milieucoaches zijn elk het aanspreekpunt voor twee gemeenten. Zij hebben zorgvuldig een netwerk in de wijken opgebouwd. Bij het benaderen van inwoners trekken de milieucoaches samen op met netwerkpartners zoals de wijkambassadeurs, Stichting Vluchtelingenwerk en de woningbouwcorporaties. Ook houden ze contact met de zwerfafvalpakkers.

Milieucoach on tour

Tijdens de 'milieucoach on tour' gaven de coaches uitleg op plekken waar veel inwoners bij elkaar komen, zoals bij overleggen van bewonersgroepen, bijeenkomsten van woningbouwcorporaties, inloopspreekuren, buurthuizen, evenementen en weekmarkten. Een van de eerste bijeenkomsten was aangevraagd door bewoners van de Jupiterflat in Hardinxveld. Ook stonden de milieucoaches eind 2023 en begin 2024 regelmatig op de milieustraten om uitleg te geven over de milieupas. Verder organiseren de coaches een aantal keren per jaar samen met Stichting Vluchtelingenwerk een bijeenkomst voor nieuwe Nederlanders. In 2023 vond de 'milieucoach on tour' 50 keer plaats en in 2024 70 keer.

4.3 Educatie



In november 2022 startte een educatiemedewerker bij Waardlanden. Inmiddels staat er een stevige basis: de basisscholen weten hun contactpersoon bij Waardlanden goed te vinden voor praktische vragen en ondersteuning bij zwerfafvalacties.

Afvalvrije scholen

Sinds 2014 biedt Waardlanden het programma 'Afvalvrije scholen' aan basisscholen in de regio aan, waarbij zich steeds meer scholen aansluiten. Het doel is om jongeren kennis te bieden en hen goed met afval om te laten gaan. In ruil daarvoor wordt zowel het restafval als het gescheiden pmd, papier en karton en gft-afval gratis opgehaald. Met de deelnemende scholen wordt een overeenkomst afgesloten, waarin de wederzijdse verwachtingen zijn opgenomen. In 2024 zijn er drie nieuwe scholen bij gekomen. Zo'n 90% van alle basisscholen in de regio doen momenteel mee en ruim 20.000 basisschoolkinderen zijn bereikt.

Activiteiten

Scholen krijgen ondersteuning in de vorm van lesmaterialen, een gastles en gescheiden prullenbakken. In de overeenkomst is afgesproken dat iedere groep jaarlijks minimaal één les over afval heeft of meedoet aan minimaal één activiteit. Soms komt er een vuilniswagen naar de school toe en sinds maart 2025 ontvangen de scholen vier keer per een jaar een nieuwsbrief met inspiratie, tips en informatie. Scholen en ouders reageren positief en actief op de informatie die ze krijgen aangereikt (bron: 'Evaluatie afvalvrije scholen schooljaar 2023-2024', Waardlanden, 2024). Een populaire tegenprestatie voor deelname aan het programma is het opruimen van zwerfafval. In het schooljaar 2023-2024 zorgde Waardlanden voor de benodigde materialen bij 21 acties op

basisscholen en 12 acties op middelbare scholen. Verder kunnen leerlingen meedoen aan activiteiten zoals de E-Waste Race (in 2024 deden 10 scholen mee), de Textielwedstrijd Vijfheerenlanden (in 2024 deden 5 scholen mee), de winactie in de Week van de Afvalhelden, de Grondstoffenbattle I-lab (in 2024 deden 446 leerlingen uit Vijfheerenlanden mee) en de inzamelactie voor zomerse opblaasballonnen. Ook konden zij een bezoek brengen aan bedrijven die bezig zijn met circulariteit in de Week van de circulaire economie 2024 en meedoen aan een pimp-up actie van openbare prullenbakken (twee basisscholen in Leerdam en zes scholen in Molenlanden deden mee).

Tevredenheid basisscholen

In juni 2024 is een enquête onder de deelnemende basisscholen gehouden. Deze is door 48 scholen ingevuld. Zij blijken de lessen als positief te ervaren en er is een wens om de gastlessen jaarlijks te herhalen.

Middelbare scholen

In het schooljaar 2023-2024 brachten 12 middelbare scholen een bezoek aan het Ecopark of de milieustraat in Gorinchem. Verder heeft de educatiemedewerker gesprekken gevoerd met middelbare scholen en tips voor betere afvalscheiding gegeven. Zeven middelbare scholen stapten over op gescheiden prullenbakken in de aula. Alle klassen van deze scholen kregen een gastles. Verder was WaardLanden aanwezig op de voorlichtingsavond voor kinderen en ouders met als thema Duurzaamheid, georganiseerd door het Omnia college.

Educatieruimte Ecopark Groot-Ammers

In 2023 is een educatieruimte op het Ecopark in Groot-Ammers gerealiseerd. De educatieruimte is op afspraak voor groepen, zoals schoolklassen, te bezoeken en er zijn rondleidingen mogelijk. In de ruimte staan meubels van afgedankte materialen en het serviesgoed komt van de kringloop. In schooljaar 2023-2024 brachten 16 basisscholen en 7 middelbare scholen een bezoek. Zij kregen lessen over grondstoffen scheiden en de circulaire economie en deden mee aan activiteiten zoals 'elektronische apparatenbingo' en 'zwerfafval aan de waslijn'.

4.4 Mening inwoners over nieuwe beleid

In 2025 is een bewonersonderzoek gehouden, bestaande uit een online enquête en gesprekken op straat met inwoners. Uit de vragen en reacties die WaardLanden en de gemeenten kregen is ook op te maken wat de mening van inwoners is. De resultaten van het bewonersonderzoek en het overzicht van de reacties leveren gezamenlijk een goed beeld van wat inwoners van het nieuwe beleid vinden.

Enquête

Tussen 30 december 2024 en 27 januari 2025 stond de online enquête open (Bijlage 2: vragenlijst). Inwoners zijn op verschillende manieren opgeroepen om de vragenlijst in te vullen. Er zijn stickers met QR-codes geplakt op de ondergrondse containers, flyers uitgedeeld op de milieustraten en oproepen geplaatst op social media, in huis-aan-huisbladen, websites, nieuwsbrieven en bestaande digi-/bewonerspanelen, wijkraden en bewonersgroepen zijn ingeschakeld. Aan het onderzoek deden 5.131 inwoners uit het WaardLanden-gebied mee. De verschillende woningtypen en de daaraan gekoppelde inzamelwijzen zijn goed vertegenwoordigd. Hetzelfde geldt voor de verschillende leeftijdsgroepen en huishoudgroottes. Hieronder zijn de belangrijkste punten samengevat (bron: 'Resultaten Bewonersonderzoek Afvalinzameling WaardLanden-gemeenten 2025', Cyclus Management, 2025).

Gesprekken op straat

De straatgesprekken leverden verdiepende kwalitatieve informatie op en vormen hiermee een waardevolle aanvulling op de enquête. In januari en februari 2025 zijn 87 inwoners gesproken tijdens weekmarkten: 23 mensen uit Gorinchem, 22 uit Hardinxveld-Giessendam, 19 uit Molenlanden en 23 uit Vijfheerenlanden. Het verslag is te vinden in Bijlage 3.

Hoe ervaren inwoners de veranderingen?

- Deelnemers aan de enquête waarderen de afvalinzameling met een 6,6 en mensen die op straat zijn gesproken met een 7,3. In 2020 was de waardering van deelnemers aan de enquête hoger: een 7,6.
- Het meest tevreden zijn inwoners uit Vijfheerenlanden. Mensen die hun afval goed scheiden zijn meer tevreden dan degenen die dat niet doen.
- Er zijn veel reacties op de veranderingen gekomen en dan met name over de tarieven. De veranderingen worden met een 6,0 gewaardeerd. Meer dan de helft is even tevreden of meer tevreden over de afvalinzameling als vóór de veranderingen. Ruim een derde is nu juist minder tevreden, omdat restafval langer bewaard moet worden en omdat men denkt dat meer afval wordt bijgeplaatst en meer wordt gedumpt.
- Over vrijwel alle veranderingen heerst meer tevredenheid dan ontevredenheid. Een uitzondering zijn de verzamelcontainers voor restafval in de voormalige gemeente Vianen: de helft van degenen die hiermee te maken kregen is hier ontevreden over.
- In Vijfheerenlanden wonen iets minder goede afvalscheiders dan in de drie diftargemeenten. Voor de meeste inwoners uit de diftargemeenten is het kostenaspect de belangrijkste reden van minder restafval en voor de meeste inwoners uit Vijfheerenlanden gaat het erom dat afval scheiden gemakkelijker is geworden.
- Ongeveer een derde van alle inwoners vindt een tarief voor restafval en grofvuil eerlijker. Goede scheiders vinden het vaker eerlijk dat niet-scheiders.
- De meerderheid van de inwoners denkt dat de tarieven voor grofvuil zorgen voor bijplaatsingen en dump.
- Het overgrote deel is tevreden over de milieustraat en het meest over Kringlooplein Nieuw-Lekkerland, maar er heerst onduidelijkheid over het betalen op de milieustraten en over hoe het werkt met het ophalen van grofvuil.

Resultaten bewonersonderzoek

Tevredenheid algemeen

Gemiddeld geven de deelnemers aan de enquête aan Waardlanden voor de afvalinzameling in z'n algemeen een rapportcijfer 6,6. Van hen geeft 80% een voldoende (6 of hoger). Dezelfde vraag is ook gesteld in het bewonersonderzoek dat in 2020 is uitgevoerd als voorbereiding op de Strategienota. Hier deden 3.182 inwoners aan mee. De gemiddelde waardering bedroeg toen een 7,6. De tevredenheid is dus met één rapportcijfer gezakt. In andere gemeenten is ook een daling van de waardering te zien na een grote verandering in de afvalinzameling met een verlaging van de dienstverlening voor restafval. Zodra mensen gewend zijn aan de nieuwe situatie, stijgt de waardering naar het oude niveau.

Ook onder de 87 inwoners die zijn gesproken tijdens de weekmarkten heerst over het algemeen tevredenheid: de meesten vinden dat de afvalinzameling goed is geregeld en prima loopt. Gemiddeld geven zij Waardlanden voor de afvalinzameling een rapportcijfer 7,3. Er waren veel positieve geluiden te horen over het personeel van Waardlanden: de chauffeurs doen hun werk netjes en op tijd, de medewerkers van de milieustraat zijn vriendelijk en behulpzaam en de contacten met het Klant Contact Centrum worden als prettig ervaren. Ook in Vianen, waar in 2021 ondergrondse containers voor restafval zijn geplaatst, zijn de meeste mensen inmiddels gewend aan het nieuwe systeem en hier tevreden over. Van de 23 gesproken inwoners van Vianen hadden vier liever hun eigen container voor restafval gehouden.

Per gemeente

Onderstaande tabel geeft de tevredenheid per gemeente in 2020 en in 2025 weer. In 2025 zijn de inwoners uit Vijfheerenlanden zijn meer tevreden over de afvalinzameling dan de inwoners uit de drie diftargemeenten. Ook is de tevredenheid van inwoners uit Vijfheerenlanden minder gedaald (daling van 0,6 rapportcijfer) dan die van inwoners uit de andere drie gemeenten (daling van 1,0 tot 1,3 rapportcijfer). Onder inwoners uit Gorinchem is de tevredenheid het meest gedaald (daling van 1,3 rapportcijfer).

Gemiddeld rapportcijfer Waardlanden voor afvalinzameling in z'n algemeen	Gorinchem	Hardinxveld-Giessendam	Molenlanden	Vijfheerenlanden	Gemiddeld
Enquête 2020	7,7	7,6	7,6	7,6	7,6
Enquête 2025	6,4	6,4	6,6	7,0	6,6

Per woningtype en per type afvalscheider

En zijn nauwelijks verschillen in de tevredenheid per woningtype, maar wel per type afvalscheider (de typen afvalscheiders zijn toegelicht in de alinea hieronder). Naarmate inwoners hun afval beter scheiden is de tevredenheid hoger: de goede afvalscheiders geven de veranderingen een 6,3 en 'voldoende scheiders' geven een 5,9. De matige scheiders waarderen de veranderingen met een onvoldoende (4,7) en de niet-scheiders met een zware onvoldoende (3,1). De goede afvalscheiders zijn ook meer tevreden over de afvalinzameling in z'n algemeen (6,9) dan de niet-scheiders (3,9).

Tevredenheid sinds veranderingen in afvalinzameling

Voor de veranderingen in het inzamelsysteem geven deelnemers aan de enquête gemiddeld een rapportcijfer 6,0. Het merendeel geeft een voldoende: 67% geeft een 6 of hoger. Onderstaande tabel geeft de verschillen per gemeente weer. Inwoners uit Gorinchem zijn het minst tevreden over de veranderingen en inwoners uit Vijfheerenlanden het meest; waarschijnlijk wordt dit verschil veroorzaakt door de invoering van het recycletarief.

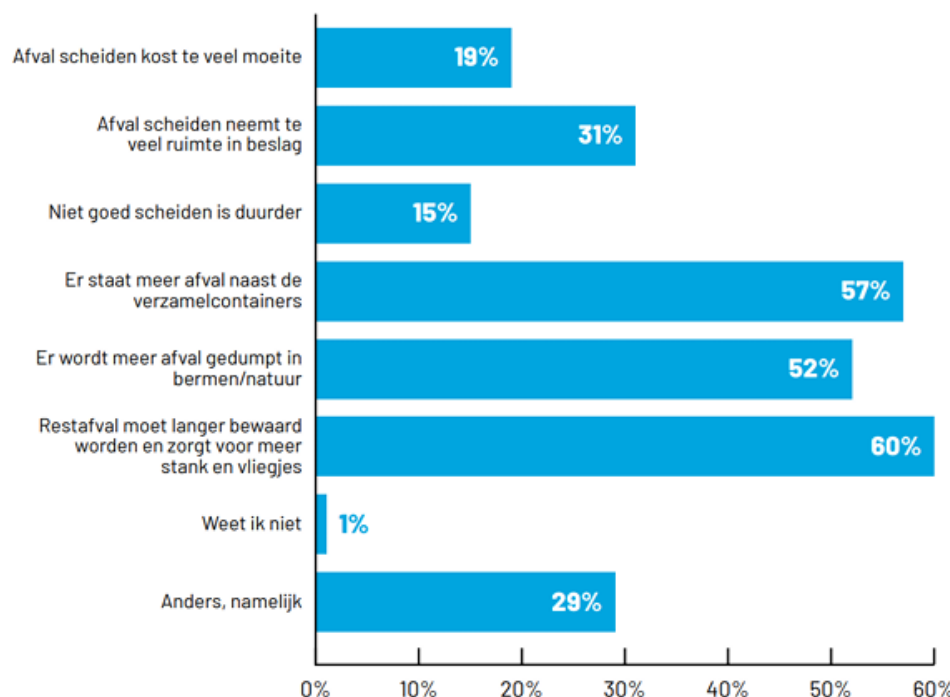
Gemiddeld rapportcijfer veranderingen	Gorinchem	Hardinxveld-Giessendam	Molenlanden	Vijfheerenlanden	Gemiddeld
Enquête 2025: veranderingen afvalinzameling	5,6	5,7	5,9	6,3	6,0

Meer dan de helft van de inwoners (55%) is op dit moment even tevreden of meer tevreden over de afvalinzameling als vóór de veranderingen. Iets minder dan de helft is even tevreden (46%) en bijna een tiende (9%) is meer tevreden. Ruim een derde (39%) is nu juist minder tevreden en 6% wist het niet. Inwoners uit Vijfheerenlanden zijn vaker even tevreden of meer tevreden (65%) dan inwoners uit de andere gemeenten (48% tot 51%).

Deelnemers aan de enquête die minder tevreden zijn dan voor de veranderingen, is gevraagd waarover zij minder tevreden zijn (39%). Hun antwoorden staan in de figuur hieronder. De belangrijkste redenen van ontevredenheid zijn dat restafval langer bewaard moet worden (60%), dat er meer afval naast verzamelcontainers staat (57%) en dat er meer afval in de natuur/bermen wordt gedumpt (52%). Inwoners uit Vijfheerenlanden zijn over deze drie aspecten minder vaak ontevreden dan inwoners uit de andere drie gemeenten.

Vraag 23 Waarover bent u nu minder tevreden?

(meerdere antwoorden mogelijk)



Onder de 87 voorbijgangers die zijn gesproken tijdens de weekmarkten waren ook negatieve geluiden te horen, vooral dat er meer afval naast de ondergrondse containers staat. In mindere mate ging het over de milieupassen, over afval scheiden (kost teveel moeite en heeft weinig nut) en over het gebruik van de containers (zwarte klep, geluidsoverlast, zit vaak verstopt en vieze/plakkerige container).

Afvalscheidingsgedrag

Om een beeld te krijgen van hoe inwoners tegen hun eigen afvalscheidingsgedrag aan kijken, is aan mensen die de enquête invulden gevraagd welk type afvalscheider zij zijn. Dezelfde vraag is gesteld in het bewonersonderzoek dat is uitgevoerd in 2020. Onderstaande tabel maakt duidelijk dat de meeste mensen vinden dat zij hun afval sindsdien beter zijn gaan scheiden. Het percentage dat vindt dat zij hun afval echt heel erg goed scheidt steeg van 39% in 2020 naar 50% in 2025. Het percentage dat hun afval niet heel goed scheidt, daalde van 12% in 2020 naar 6% in 2025.

Antwoord	Enquête 2020	Enquête 2025
Ik scheid mijn afval echt heel erg goed	39%	50%
Ik denk dat ik mijn afval best goed scheid, maar het kan nog beter	45%	42%
Ik scheid mijn afval niet heel goed	12%	6%
Ik vind afvalscheiden veel gedoe	3%	n.v.t.
Ik scheid mijn afval niet en ga dat ook nooit doen	1%	2%

Dit beeld wordt bevestigd door de gesprekken op straat. Van de 87 gesproken voorbijgangers vinden er tien dat afvalscheiden veel gedoe en (te) ingewikkeld is. Sommigen houden hun afval daardoor niet of nauwelijks apart.

Per gemeente en per woningtype

De verschillen tussen de gemeenten zijn minimaal. Iets minder inwoners uit Vijfheerenlanden geven aan dat zij hun afval echt heel erg goed scheiden (47%) dan uit de andere gemeenten (51% tot 54%). Zoals de tabel hieronder duidelijk maakt, zijn er wel verschillen per woningtype. In woningen met een tuin – binnen of buiten de bebouwde kom – wonen de meeste mensen die hun afval echt heel erg goed scheiden (respectievelijk 50% en 58%). De minst goede afvalscheiders wonen met name in woningen zonder tuin, gevolgd door appartementen/bovenwoningen. Gebrek aan ruimte in huis om het gescheiden afval te bewaren speelt hier waarschijnlijk een grote rol in.

Antwoord	Woning met tuin in bebouwde kom	Woning met tuin in buitengebied	Woning zonder tuin	Appartement/ bovenwoning
Ik scheid mijn afval echt heel erg goed	50%	58%	26%	44%
Ik denk dat ik mijn afval best goed scheid, maar het kan nog beter	43%	39%	44%	39%
Ik scheid mijn afval niet heel goed	5%	3%	25%	12%
Ik scheid mijn afval niet en ga dat ook nooit doen	2%	1%	5%	5%

Minder restafval

Vervolgens is gevraagd of mensen nu minder restafval overhouden dan vóór de veranderingen in de afvalinzameling en de voorlichting. De meesten antwoorden bevestigend (62%). De verschillen per type afvalscheider zijn groot. Van de hele goede scheiders zegt 65% minder restafval over te houden, terwijl van de niet-scheiders slechts 8% nu minder restafval heeft. Ook de verschillen per woningtype zijn groot. Bij woningen zonder tuin en appartementen/bovenwoningen ervaren minder inwoners een restafvalreductie (deels verklaarbaar omdat pmd nagescheiden wordt). De verschillen per gemeente zijn niet noemenswaardig.

De meest genoemde redenen dat men minder restafval overhoudt is dat men afval scheiden makkelijker vindt geworden (37%), dat restafval geld kost (37%) en dat men beter weet welk afval waar hoort (35%). De verschillen per gemeenten zijn substantieel. Bij de drie diftargemeenten is het kostenaspect de belangrijkste reden dat men minder restafval overhoudt (door 53% tot 58% genoemd). Voor inwoners uit Vijfheerenlanden is dat juist dat afval scheiden gemakkelijker is geworden (51%).

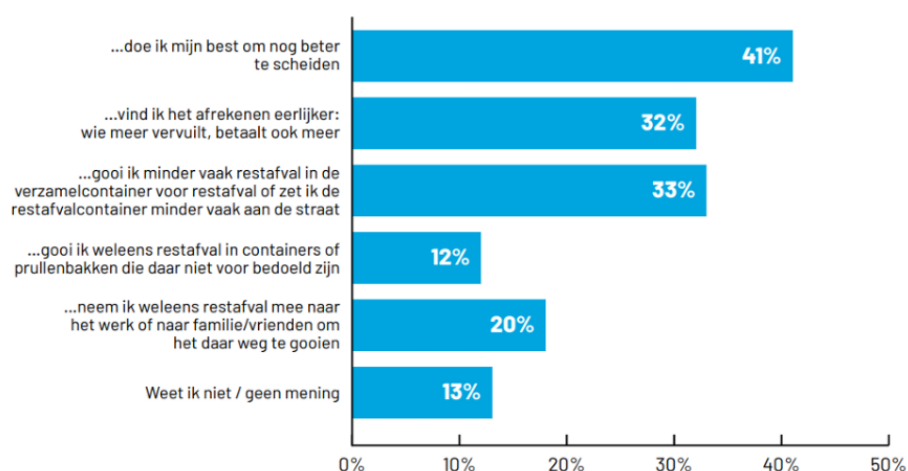
Dit beeld van de afname van restafval en de redenen hiervoor wordt bevestigd door de straatgesprekken. Een aantal bewoners zegt het restafval langer op te sparen sinds het recycletarief is ingevoerd; zij hoeven dit nog maar een aantal keren per jaar weg te gooien. Als nadeel van het langer bewaren van het restafval noemen sommige voorbijgangers dat het kan gaan stinken.

Recycletarief

Gemeenten met recycletarief

Aan de deelnemers aan de enquête uit de gemeenten Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam en Molenlanden zijn vragen gesteld over het recycletarief. Bijna iedereen (95%) wist al vóór dit onderzoek dat er sinds januari 2024 betaald moet worden voor restafval. Ook is gevraagd naar gedragsaanpassingen als gevolg van de invoering van het recycletarief. Zoals de figuur hieronder laat zien, zijn de meest genoemde aanpassingen beter scheiden (41%) en minder vaak restafval aanbieden (33%). Bovendien vindt 32% van de inwoners het recycletarief eerlijker.

Vraag 8 Door het recycletarief voor restafval.... (meerdere antwoorden mogelijk; niet voor Vijfheerenlanden)



Ook op de weekmarkten in de gemeenten Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam en Molenlanden is gevraagd naar de mening over het recycletarief. De meeste voorbijgangers vinden het prima en logisch om apart te betalen voor het restafval. Elf mensen vinden het recycletarief echter niet prettig, omdat het systeem in hun ogen te ingewikkeld is, het vooraf onduidelijk is wat de kosten zijn en het te duur wordt voor gezinnen met kinderen. Verschillende mensen uiten hun bezorgdheid over het niet weten hoe hun afrekening uitpakt.

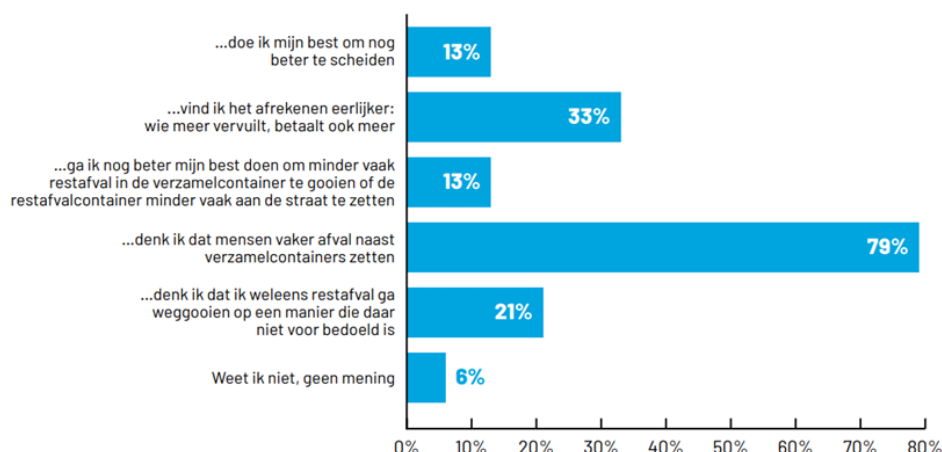
Per gemeente en per type afvalscheider

Er zijn nauwelijks verschillen tussen de gemeenten, maar wel tussen de typen afvalscheider. Een gevolg van het recycletarief is dat hoe beter mensen scheiden, hoe meer zij hun best zijn gaan doen om te scheiden en hoe minder vaak zij restafval weg te gooien. Van de goede scheiders is 45% hun best gaan doen om afval beter te scheiden en 35% om minder vaak restafval weg te gooien. Onder de matige scheiders zijn deze percentages respectievelijk 11% en 13%. Van de niet-scheiders is slechts 5% minder vaak restafval weg gaan gooien. De niet-scheiders vinden het afrekenen ook minder vaak eerlijker (de vervuiler betaalt) dan goede scheiders: 39% van de goede scheiders is het daarmee eens tegenover 8% van de niet-scheiders.

Gemeente Vijfheerenlanden

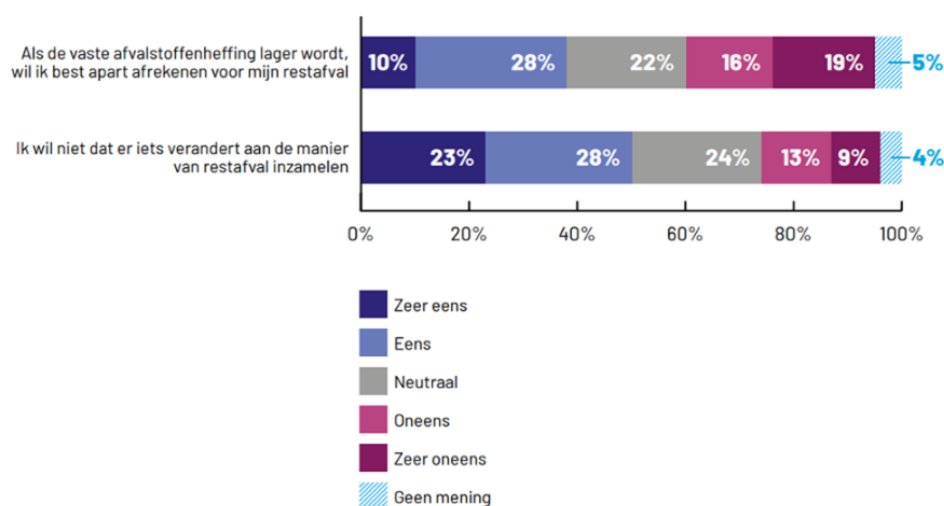
Aan inwoners uit Vijfheerenlanden is gevraagd wat zij ervan vinden als hun gemeente ook een recycletarief zou invoeren. Zoals de figuur hieronder duidelijk maakt, zou 33% een recycletarief eerlijker vinden (de vervuiler betaalt). Dit percentage is vergelijkbaar met de andere gemeenten. 79% van de deelnemers aan de enquête vermoedt dat een recycletarief tot meer afval naast de verzamelcontainer leidt. Slechts 13% denkt beter te gaan scheiden en minder vaak restafval aan te bieden als gevolg van een recycletarief. Het effect van een tarief op het eigen scheidingsgedrag wordt echter onderschat. Uit de vorige alinea bleek immers dat 41% van de inwoners uit de drie diftargemeenten sinds het recycletarief hun best doet om beter te scheiden.

Vraag 9 Als mijn gemeente ook een recycletarief voor restafval invoert, dan... (meerdere antwoorden mogelijk; alleen voor Vijfheerenlanden)



Inwoners uit Vijfheerenlanden zijn twee stellingen voorgelegd. Uit de figuur hieronder blijkt dat meer dan een derde (38%) het (zeer) eens is met de stelling dat er apart afgerekend mag worden voor restafval als de vaste heffing omlaag gaat. Iets meer dan een derde (35%) is het hier (zeer) mee oneens en 22% is neutraal. In het bewonersonderzoek van 2020 werd ook gevraagd naar de mening over afrekenen voor restafval. De formulering was: 'In welke mate bent u het eens/oneens met het financieel belonen van afvalscheiding?' De resultaten uit 2020 en 2025 verschillen weinig. In 2020 was ruim een derde (38%) van de inwoners uit Vijfheerenlanden het (sterk) eens met de stelling en nog eens ruim een derde (38%) het (sterk) oneens. 15% was neutraal en de overige 9% had een andere mening. Verder wil ruim de helft (51%) niet dat er aan de manier van restafvalinzameling moet worden veranderd.

Vraag 9 Kunt u hieronder aangeven of u het eens of oneens bent met deze stelling? (alleen voor Vijfheerenlanden)



Aan de 23 voorbijgangers die zijn gesproken op de weekmarkt Vianen is ook gevraagd wat zij ervan vinden als in deze gemeente het recycletarief zou worden ingevoerd. Het beeld is vergelijkbaar met het beeld uit de enquête.

Ongeveer een derde van de voorbijgangers staat positief tegenover apart betalen voor restafval en ongeveer de helft negatief. Redenen variëren van vrees voor zwerfafval en onduidelijkheid over hoe het werkt tot 'Ik heb elke week maar een boterhamzakje met restafval en dat wil ik niet zo lang bewaren tot de afvalzak helemaal vol zit'.

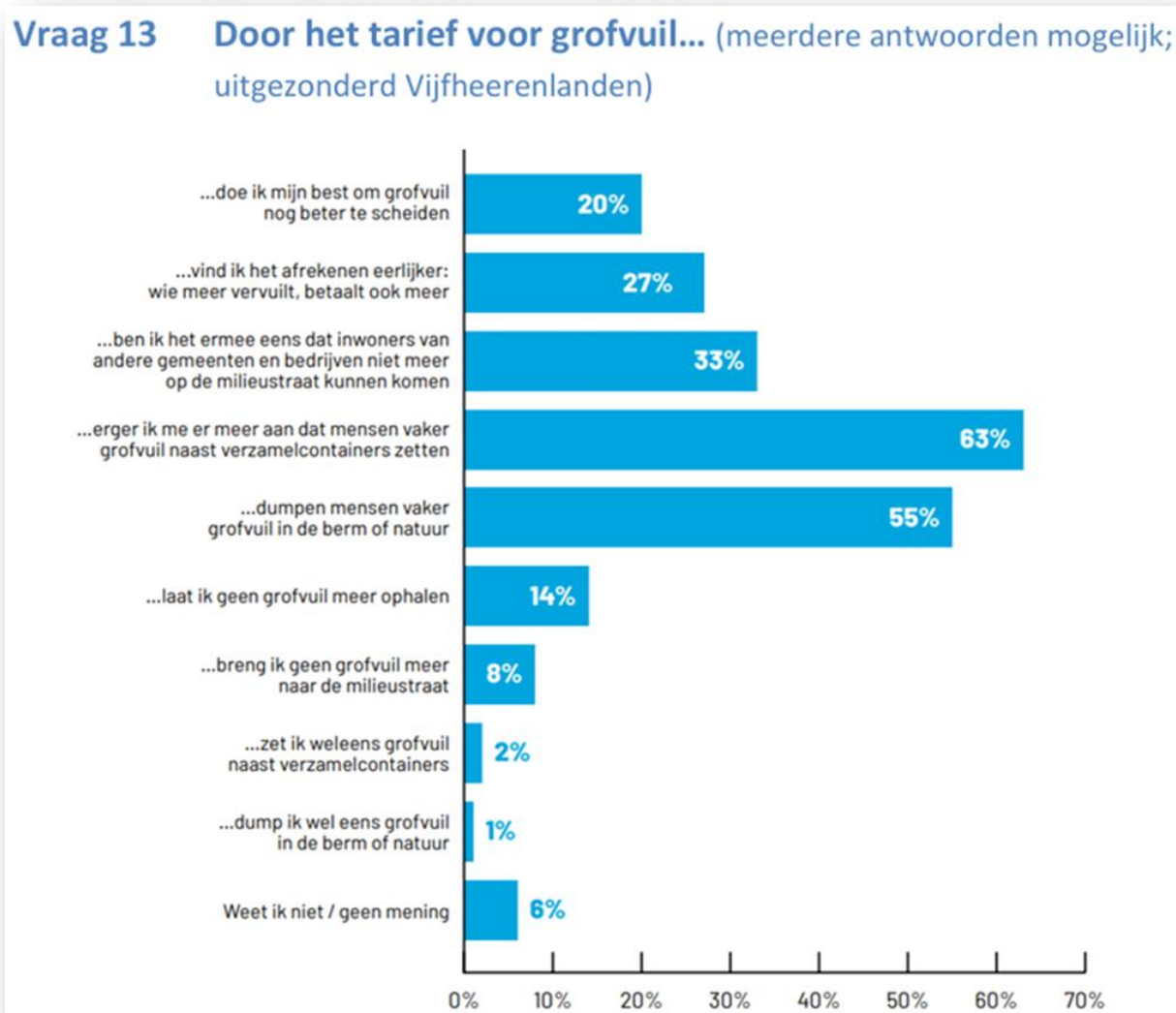
Tarief voor grofvuil

Gemeenten met recycletarief

Aan de inwoners uit de drie diftargemeenten is gevraagd of zij vóór dit onderzoek al bekend waren met de tarieven voor grofvuil. Bijna driekwart (74%) wist dit al, 9% wist alleen af van de kosten op de milieustraat en 5% alleen van het ophaaltarief. Verder wist 11% van beide tarieven en wist 13% niet dat de meeste grondstoffen op de milieustraat altijd gratis zijn, ook vanaf het vierde bezoek.

Ook is gevraagd naar de mening over de gevolgen van de tarieven voor grofvuil. Onderstaande figuur laat hun antwoorden in één oogopslag zien. De vaakst gegeven antwoorden zijn:

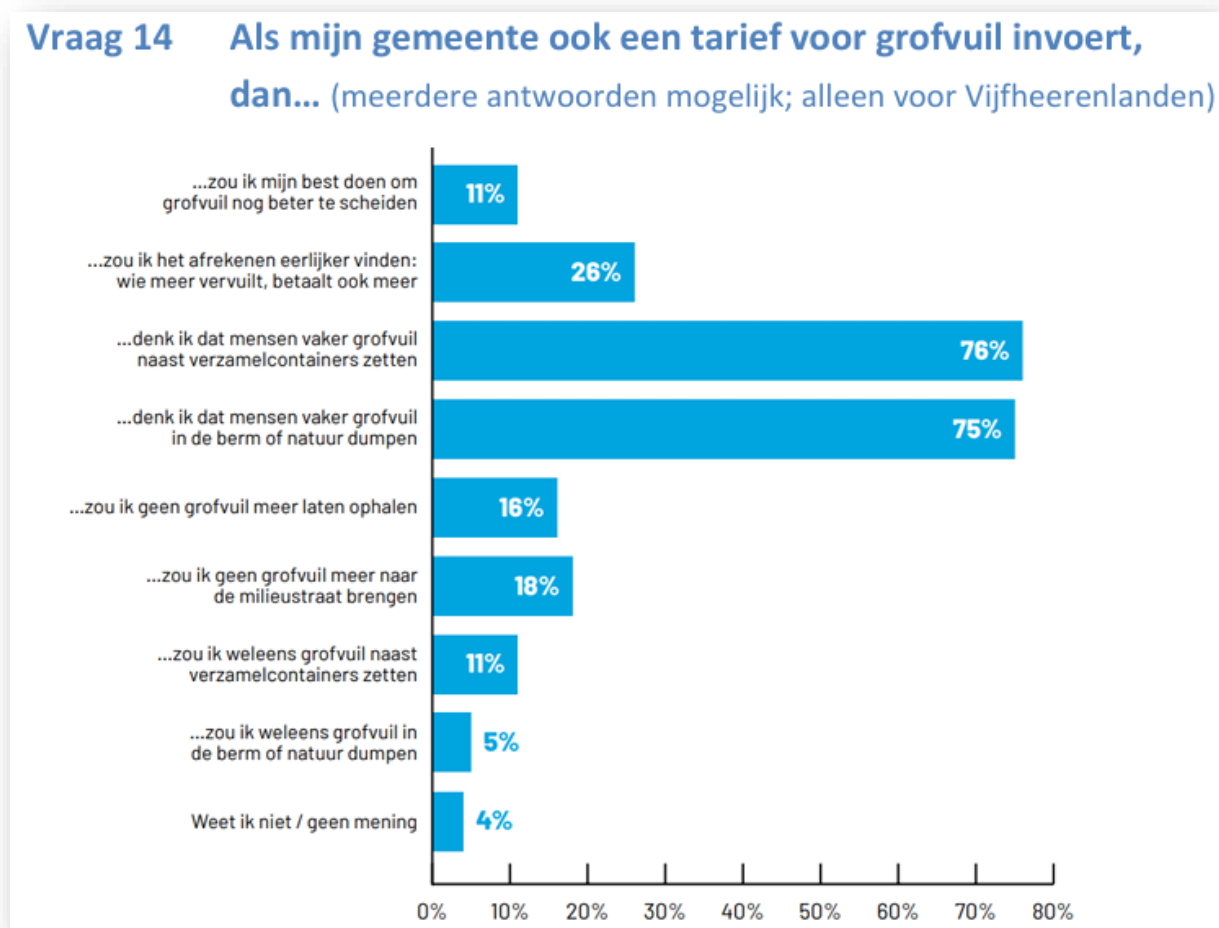
- De meerderheid ergert zich er aan dat grofvuil naast de verzamelcontainer wordt geplaatst (63%);
- Ruim de helft is van mening dat er afval in de berm of in de natuur wordt gedumpt (55%);
- Een derde is het ermee eens dat inwoners van buurgemeenten en bedrijven niet meer welkom zijn op de milieustraat (33%);
- Ruim een kwart vindt het afrekenen voor grofvuil eerlijker (27%). Net als bij het recycletarief vinden de matige scheiders en niet-scheiders de tarieven voor grofvuil minder vaak eerlijk (de vervuiler betaalt) dan goede scheiders;
- 20% doet beter zijn of haar best om grofvuil beter te scheiden.



Op de weekmarkten is voorbijgangers ook gevraagd naar hun mening over het tarief voor grofvuil. Een deel van de mensen geeft aan het betalen voor grofvuil als onprettig te ervaren. Het is voor veel mensen onduidelijk hoe het werkt met het ophalen van grofvuil en met het betalen op de milieustraten. Ook medewerkers van de kringloopwinkels merken dat het een veelvoorkomende misvatting is dat mensen voor elk bezoek aan de milieustraat en voor alle deelstromen moeten afrekenen. Regelmatig leggen zij dit aan de bezoekers van de kringloop uit.

Gemeente Vijfheerenlanden

Aan inwoners uit Vijfheerenlanden is gevraagd wat zij ervan vinden als hun gemeente ook een tarief voor grofvuil zou invoeren. Zoals in de figuur hieronder is te zien, denkt driekwart (76%) dat dit zou leiden tot meer grofvuil naast de verzamelcontainer en nog eens driekwart (75%) denkt dat het zou leiden tot dumping van grofvuil in de berm of de natuur. Net als bij de diftargemeenten vindt een kwart (26%) een grofvuiltarief eerlijker.



Bijplaatsingen van afval naast ondergrondse containers

Hoe ervaren inwoners de bijplaatsingen van afval naast ondergrondse containers?

- Afval naast ondergrondse containers zorgt voor veel ergernis: 63% van de inwoners van de diftargemeenten denkt dat mensen er vaker grofvuil naast zetten sinds de invoering van het tarief.
- De meeste ergernis is er onder inwoners uit Gorinchem en onder degenen die hun afval voldoende of goed scheiden.
- Driekwart van de inwoners uit Vijfheerenlanden denkt dat een tarief voor grofvuil leidt tot meer grofvuil naast de ondergrondse containers.
- Het percentage inwoners dat vindt dat bijgeplaatst afval vaak genoeg wordt opgeruimd is hetzelfde als het percentage dat het daar niet mee eens is.
- Meer mensen vinden dat afvaldump in berm/natuur niet vaak genoeg wordt opgeruimd dan wel.
- Sommigen geven toe zelf wel eens grofvuil naast de containers te zetten (2% in 2025 en 1% in 2020).

Gemeenten Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam en Molenlanden

Sinds de invoering van het tarief voor grofvuil ergert 63% van de inwoners uit de drie diftargemeenten zich er aan dat mensen vaker grofvuil naast verzamelcontainers zetten. De meeste ergernis is er onder inwoners uit Gorinchem (75% ergert zich er aan, tegenover 60% en 54% in de twee andere gemeenten) en onder degenen die wonen in een woning zonder tuin of in een appartement/bovenwoning. Goede scheiders en voldoende scheiders ergeren zich vaker over grofvuil naast de verzamelcontainer en in de natuur (63% en 64%) dan matige scheiders en niet-scheiders (53% en 48%).

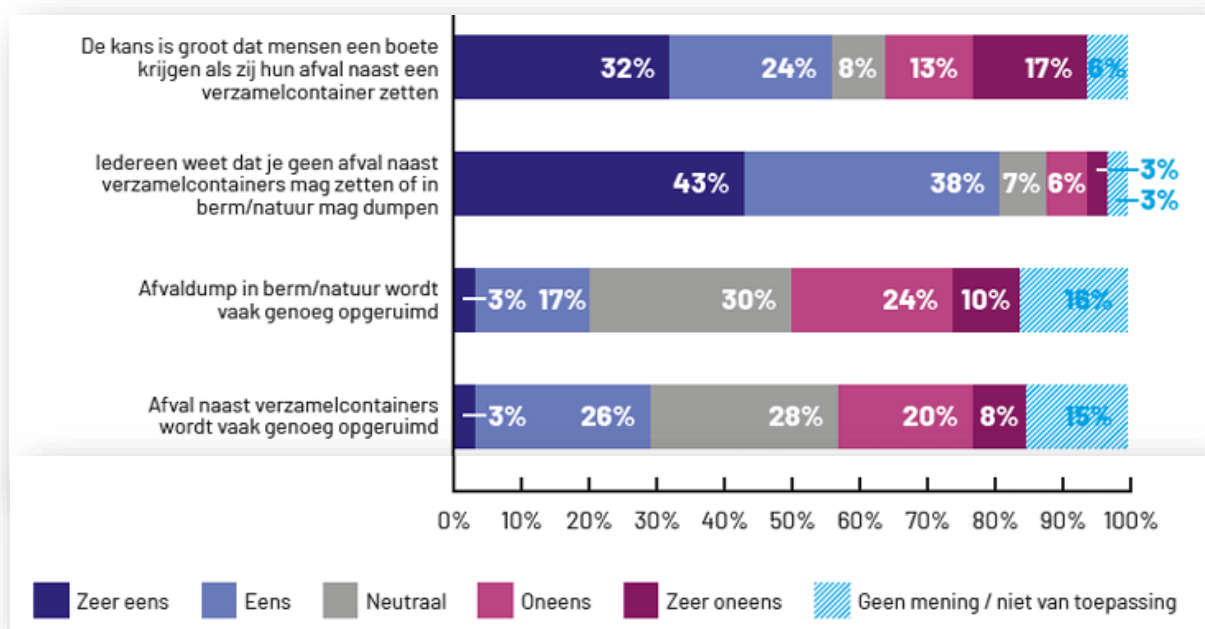
Gemeente Vijfheerenlanden

Aan inwoners uit Vijfheerenlanden is gevraagd wat zij ervan vinden als hun gemeente ook een tarief voor grofvuil zou invoeren. Zoals we al eerder zagen, denkt driekwart dat een tarief leidt tot meer grofvuil naast de verzamelcontainers (76%) en tot dumping van grofvuil in de berm of de natuur (75%).

Eigen gedrag, opruimkosten, kennis en opruimen

Van de deelnemers aan de enquête geeft 2% toe zelf wel eens grofvuil bij containers te zetten. In het bewonersonderzoek van 2020 is hier ook naar gevraagd. Op de vraag 'Wat doet u bij voorkeur met uw grof huishoudelijk afval dat niet in de (verzamel)container past?' antwoordde destijds 1% dat men het naast de verzamelcontainer zet.

De deelnemers aan de enquête is een aantal stellingen over bijplaatsingen en dumping voorgelegd. Onderstaande figuur laat zien in hoeverre zij het hiermee eens zijn. Een meerderheid denkt dat de kans groot is dat mensen de opruimkosten moeten betalen ('boete krijgen') als zij hun afval naast een verzamelcontainer zetten (55%) en de meeste mensen denken dat iedereen wel weet dat er geen afval naast de verzamelcontainer mag worden gezet of in de berm/natuur mag worden gedumpt (81%). Het percentage inwoners dat vindt dat bijgeplaatst afval vaak genoeg wordt opgeruimd is hetzelfde als het percentage dat het daar niet mee eens is (respectievelijk 29% en 28%). Men is kritisch op het opruimen van gedumpt afval. Meer mensen vinden dat afvaldump in berm/natuur niet vaak genoeg wordt opgeruimd (34%) dan wel (20%). De antwoorden per gemeente verschillen weinig.



Milieustraten

Hoe ervaren inwoners de dienstverlening op de milieustraten?

- De meeste inwoners zijn tevreden over de dienstverlening op de milieustraten (69%). Vergeleken met 2020 is de tevredenheid 4% gedaald.
- Inwoners zijn er (zeer) tevreden over dat herbruikbare spullen gratis gebracht kunnen worden naar de milieustraten en dat deze alleen nog te bezoeken zijn met de milieupas.
- Het Kringloopplein Nieuw-Lekkerland geniet de grootste tevredenheid, gevolgd door de milieustraten in Leerdam en Groot-Ammers en de milieustraat Vianen. De minste tevredenheid is er over de milieustraat Hardinxveld-Giessendam.

Uit de enquête blijkt dat de meeste inwoners tevreden (69%) zijn over de dienstverlening op de milieustraten en 7% ontevreden. Deze vraag is ook gesteld in het bewonersonderzoek van 2020. De tevredenheid blijkt enkele procenten gedaald te zijn. In 2020 was 73% van de inwoners tevreden en 8% ontevreden over de milieustraten. Meer dan 90% van de inwoners uit de gemeenten Gorinchem en Hardinxveld-Giessendam gaat naar de milieustraat in de eigen gemeente. Inwoners uit Molenlanden gaan voor iets minder dan de helft naar hun eigen milieustraten (45%) en voor 30% naar Gorinchem. Inwoners uit Vijfheerenlanden bezoeken meestal de milieustraten in Leerdam en Vianen (81%) en een deel gaat naar Gorinchem (9%).

Per milieustraat

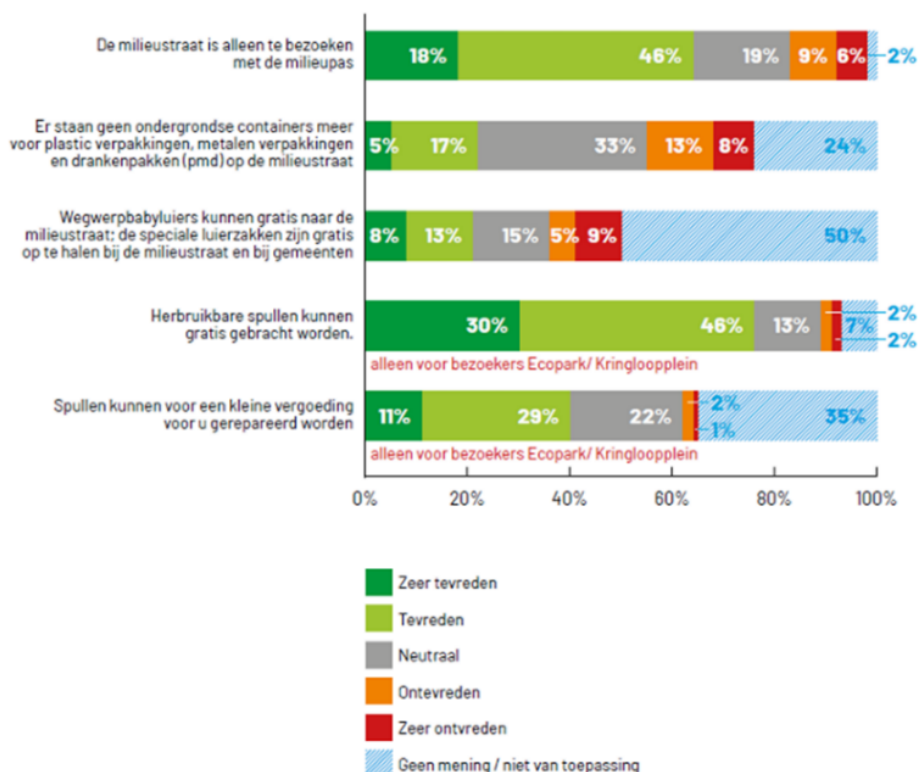
Uit onderstaande tabel blijkt dat het Kringloopplein in Nieuw-Lekkerland de grootste tevredenheid geniet, gevolgd door de milieustraten in Leerdam, Groot-Ammers en Vianen. Over de milieustraat Gorinchem is 67% tevreden. De minste tevredenheid over de dienstverlening leeft er over de milieustraat Hardinxveld-Giessendam (62% is tevreden). Klantvriendelijkheid, aanbodgemak en de kosten die in rekening worden gebracht zijn veel genoemde aspecten waar de inwoners in Hardinxveld Giessendam ontevreden over zijn.

	Milieustraat Gorinchem	Milieustraat H-G	Milieustraat Groot Ammers	Milieustraat Leerdam	Milieustraat Vianen	Kringloopplein Nieuw-Lekkerland
Tevreden	67%	62%	74%	74%	72%	78%
Neutraal	28%	26%	21%	16%	20%	19%
Ontevreden	5%	12%	5%	10%	8%	3%

Veranderingen op milieustraten

Gevraagd is naar de mening over de veranderingen op de milieustraten. In de figuur hieronder is te zien dat de meeste inwoners er (zeer) tevreden zijn over dat herbruikbare spullen gratis gebracht kunnen worden (76%) en dat de milieustraten alleen nog te bezoeken zijn met de milieupas (64%).

Vraag 17 Hoe tevreden bent u over de veranderingen op de milieustraat?



Ophalen grofvuil

Hoe ervaren inwoners de ophaalservice voor grofvuil?

- Van degenen die de grofvuil ophaalservice wel eens gebruiken, is 40% tevreden en 20% ontevreden. Ontevredenheid is er vooral over de hoogte van het ophaaltarief.
- Vergeleken met 2020 is de tevredenheid gedaald (van 56% naar 40%).

De meeste deelnemers aan de enquête geven aan geen gebruik te maken van de ophaalservice voor grofvuil (71%). Van degenen die er wel gebruik van maken is 40% tevreden, 40% neutraal en 20% ontevreden. De belangrijkste reden van ontevredenheid is de hoogte van het ophaaltarief. In het bewonersonderzoek van 2020 is ook gevraagd naar de tevredenheid over de ophaalservice voor grofvuil. Toen maakte meer dan de helft er nooit gebruik van. Meer dan de helft van degenen die er wel gebruik van maken was er tevreden over (56%). De tevredenheid is dus gedaald van 56% in 2020 naar 40% in 2024.

Verzamelcontainers en grondstofcontainers thuis

Inwoners is gevraagd naar hun mening over de verzamelcontainers en, indien van toepassing, de containers thuis. De meeste inwoners zijn (zeer) tevreden over en verzamelcontainers voor gft, papier en restafval (51%) en de verzamelcontainers voor glas en textiel (59%). Ook over de grondstofcontainers thuis overheerst de tevredenheid: hier is 45% (zeer) tevreden over, tegenover 11% (zeer) ontevreden.

	Zeer eens	eens	Neutraal	Oneens	Zeer oneens	Geen mening / n.v.t.
Ik ben tevreden over de verzamelcontainers voor gft, papier en restafval in mijn buurt	12%	39%	17%	12%	7%	13%
Ik ben tevreden over de verzamelcontainers voor glas en textiel in de wijk	12%	47%	17%	10%	5%	9%
Ik ben tevreden over de grondstofcontainers thuis	9%	36%	20%	7%	4%	24%

Andere veranderingen in de afvalinzameling

Hoe ervaren inwoners de overige veranderingen in de afvalinzameling?

- Over alle veranderingen overheerst de tevredenheid.
- Over de nieuwe verzamelcontainers voor restafval in de voormalige gemeente Vianen zijn echter meer gebruikers ontevreden (50%) dan tevreden (35%).

Deelnemers voor wie veranderingen relevant waren, kregen stellingen voorgelegd over hun tevredenheid. De meeste inwoners blijken (zeer) tevreden over deze vier veranderingen te zijn:

- *De mogelijkheid voor de hoogbouw om gft-afval aan te bieden in de verzamelcontainers voor gft:* een ruime meerderheid van degenen die in een appartement/bovenwoning wonen is hier (zeer) tevreden over (63%);
- *De vierde container voor pmd in de voormalige gemeente Vianen:* bijna driekwart van de mensen die in het buitengebied van Vianen wonen is hier (zeer) tevreden over (73%);
- *Voormalige gemeente Vianen: de restafvalcontainer is bestemd voor pmd:* een ruime meerderheid van de mensen die binnen de bebouwde kom in een woning met tuin wonen is hier (zeer) tevreden over (53%);
- *Voormalige gemeente Vianen: ondergronds maken van de glas- en papiercontainers:* de meerderheid van inwoners uit de voormalige gemeente Vianen is hier (zeer) tevreden over (52%).

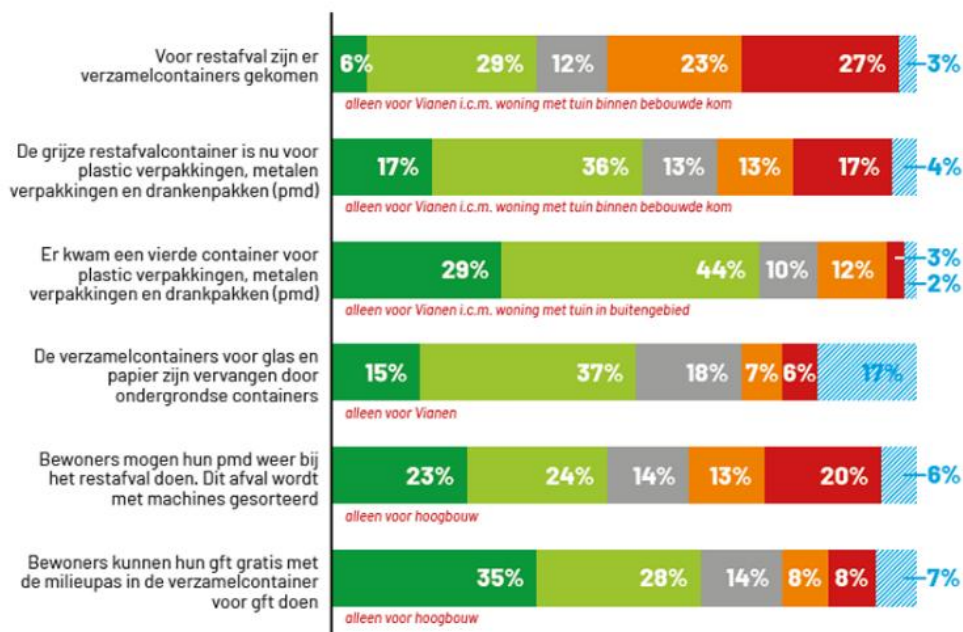
Over deze vijf veranderingen is er meer tevredenheid dan ontevredenheid:

- *De verzamelcontainers voor restafval zijn alleen te openen met een milieupas:* bijna de helft van degenen die in de bebouwde kom wonen is hier (zeer) tevreden over (49%). Hier is 32% (zeer) ontevreden over;
- *Stoppen met pmd-scheiding bij hoogbouw:* bijna de helft van de mensen die in een appartement/bovenwoning wonen is er (zeer) tevreden over dat zij pmd weer bij het restafval moeten doen (47%). Hier is 33% (zeer) ontevreden over. Deze maatregel spreekt de inwoners uit Vijfheerenlanden het meest aan: 65% uit Vijfheerenlanden is hier (zeer) tevreden over, tegenover 23% tot 40% in de andere drie gemeenten;
- *Het controleren van de grondstofcontainers op het juist aanbieden van gft en pmd:* bijna de helft van degenen die in een woning met tuin wonen is hier (zeer) tevreden over (48%) en 15% is (zeer) ontevreden;
- *De extra verzamelcontainers voor grondstoffen:* iets minder dan de helft van de inwoners is hier (zeer) tevreden over (47%) en 8% is (zeer) ontevreden;
- *De mogelijkheid om een keukenemmer voor gft-afval aan te vragen:* Hier is 18% (zeer) tevreden over en 11% is (zeer) ontevreden.

Over de nieuwe verzamelcontainers voor restafval in de voormalige gemeente Vianen is ontevredenheid: 50% van de inwoners die wonen in een woning met tuin in de bebouwde kom is er (zeer) ontevreden over en 35% is er wel

(zeer) tevreden over. In de figuur hieronder zijn alle antwoorden samengevat.

Vraag 10 Hoe tevreden bent u over de veranderingen van het ophalen van afval en de verzamelcontainers?



Informatievoorziening en educatie

Wat vinden inwoners van de manier waarop zij zijn meegenomen in de veranderingen?

- Inwoners zijn overwegend positief over de informatieverstrekking.
- De meningen neigen naar negativiteit als het gaat over de betrokkenheid bij de veranderingen vooraf, over de informatie over repareren van kapotte spullen en kleren en over de educatie. Niet-scheiders zijn negatiever dan goede scheiders.
- Bijna iedereen wist vóór dit onderzoek dat vanaf januari 2024 betaald moet worden voor restafval.
- Over de tarieven voor grofvuil is minder bekendheid: 11% wist er helemaal niets van af en 13% wist niet dat de meeste grondstoffen op de milieustraat altijd gratis zijn.

Deelnemers aan de enquête is gevraagd naar hun mening over de informatievoorziening en educatie. Over de informatieverstrekking over de veranderingen in de afvalinzameling en de afvalscheiding is men overwegend positief:

- Bijna de helft vindt dat men goed is geïnformeerd over de veranderingen (49%), terwijl 20% het hier (zeer) mee oneens is;
- Een ruime meerderheid vindt dat er genoeg informatie is te vinden over het scheiden van afval (61%).

Over de meeste onderwerpen heerst verdeeldheid, neigend naar negativiteit. Uit onderstaande tabel is op te maken dat:

- 35% vindt dat men vooraf niet goed betrokken is geweest bij de veranderingen, terwijl 25% dat juist wel vindt;
- 33% vindt dat er niet genoeg informatie is te vinden over plekken waar je kapotte spullen of kleding kunt laten repareren, terwijl 27% dat juist wel vindt;
- 33% vindt dat er wel voldoende informatie is te vinden over hoe je afval kunt voorkomen, terwijl 22% dat juist niet vindt;
- 11% vindt niet dat hun kind op school leert over afval en grondstoffen op school en erover vertelt, terwijl 9% dat juist wel vindt.

	Zeer eens	Eens	Neutraal	Oneens	Zeer oneens	Geen mening / n.v.t.
Ik ben vooraf goed betrokken geweest bij de veranderingen	3%	22%	30%	19%	16%	10%
Ik ben goed geïnformeerd over de veranderingen	5%	44%	28%	13%	7%	3%
Er is genoeg informatie te vinden over het scheiden van afval	9%	52%	22%	11%	3%	3%
Er is genoeg informatie te vinden over plekken waar je kapotte spullen of kleding kan laten repareren	3%	24%	29%	26%	7%	11%
Er is genoeg informatie te vinden over hoe je afval kan voorkomen	3%	30%	36%	17%	5%	8%
Mijn kind leert over afval en grondstoffen op school en vertelt mij hierover	2%	7%	11%	7%	4%	69%

Per gemeente en per type afvalscheider

De verschillen per gemeente zijn minimaal. Kijkend naar de typen afvalscheider zijn de verschillen wel groot. De niet-scheiders zijn veel negatiever over de informatievoorziening dan de goede scheiders. Niet-scheiders zijn het bijvoorbeeld veel minder vaak eens met de stelling dat zij vooraf goed betrokken zijn geweest bij de veranderingen dan goede scheiders: 72% van de niet-scheiders is het hier (zeer) mee oneens, tegenover 29% van de goede scheiders. Ook zijn niet-scheiders het veel vaker oneens met de stelling dat ze goed geïnformeerd zijn over de veranderingen: 55% tegenover 16% van de goede scheiders. Dat geldt ook voor de stelling dat er genoeg informatie is te vinden over het scheiden van afval (46% van de niet-scheiders tegenover 10% van de goede scheiders).

Per woningtype

Per woningtype zijn enkele verschillen te zien, met name bij de woningen zonder tuin en zonder containers voor grondstoffen thuis. Van alle inwoners behoort 1% tot deze groep. Zij zijn vaker negatief over de informatievoorziening dan inwoners die wonen in een ander woningtype. Mensen zonder tuin zijn het vaker (zeer) oneens met de stelling dat men goed is geïnformeerd over de veranderingen (35% tegenover 16% tot 20% in de andere woningtypen).

Reacties en vragen van inwoners

Het nieuwe beleid zorgde voor veel reacties, zowel positief als negatief. Medewerkers van de gemeenten en Waardlanden kregen eind 2023 en begin 2024 veel vragen over allerlei onderwerpen. Om inwoners goed te informeren en alle vragen efficiënt te beantwoorden zijn de veelgestelde vragen op de website van Waardlanden continu actueel gehouden. Hieronder staat een overzicht van de meest voorkomende reacties die de milieucoaches, het klantcontactcentrum, de contactambtenaren en de communicatieadviseurs ontvingen.

Meest voorkomende reacties op de beleidsbeleidsveranderingen

Kosten

- Het moet gratis blijven ('vroeger was alles beter').
- 'Alles wordt alleen maar duurder'.
- Het is te duur voor mensen met een kleine beurs. Vooral het ophalen van grofvuil is te duur en oneerlijk voor mensen zonder auto (zij hebben niet de keuze om naar de milieustraat te gaan).
- Het is veel te duur om grofvuil op te laten halen; ik ga het wel dumpen.
- Oneens met het nieuwe beleid.
- Tarief milieustraat: veel mensen denken onterecht dat ze voor elk bezoek moeten betalen of dat ze maar drie keer per jaar toegang hebben tot de milieustraat.
- Inwoners Vijfheerenlanden: verwarring omdat er geen recycletarief komt.

Stoppen pmd-scheiding hoogbouw en binnenstad

- Mensen die altijd hun best deden met pmd scheiden waren boos of teleurgesteld.
- Anderen vonden dat de hoogbouw wordt 'voorgetrokken' omdat zij hun afval nu minder goed hoeven te scheiden.

Inzameling babyluiers

- Wegwerpluiers bij het restafval doen zorgt voor hoge kosten voor grote gezinnen.
- Het is teveel moeite om deze gratis naar de milieustraat te brengen.

Milieupas

- Onhandig dat er maar één milieupas per woning is.
- Het is ongemakkelijk om altijd de milieupas mee te moeten nemen.
- Inwoners Gorinchem: in het begin was er veel scepsis, omdat een pasjessysteem eerder 'flopte'.

Bijplaatsen van afval (zorgen uiten).

Blij met het weren van afvaltoerisme uit andere gemeenten.

Ouderen of mensen die slecht ter been zijn hebben hogere afvalkosten. Zij gooien vaker kleine zakken weg, omdat een volle afvalzak van 60 liter te zwaar is.

Meest gestelde vragen naar aanleiding van de beleidsveranderingen**Milieupas**

- Geen pas ontvangen (passen zijn niet/verkeerd bezorgd door Post NL).
- Pas werkt niet op de ondergrondse container of op de milieustraat (niet goed gekoppeld).
- Pas kwijt (gemiddeld 100 per week).
- Waarom kan ik de pas niet bij jullie ophalen?
- Bewoners met eigen gft-container: Ik wil met mijn pas ook de verzamelcontainers voor gft kunnen openen.

Tarieven

- Hoeveel moet ik betalen per storting?
- Wat kost het om spullen naar de milieustraat te brengen?
- De klep van de ondergrondse container zat klem. Moet ik nu twee keer betalen?
- Wat gebeurt er met de kosten als ik verhuis?
- Kan ik een compensatie voor medisch afval krijgen?

Ondergrondse containers

- De container gaat niet open (vol / kapot/ storing).
- Melden van bijplaatsing naast de containers.
- Ik wil inzicht hebben in mijn aantal stortingen.

Divers

- Waarom zijn er alleen luiercontainers op de milieustraten?
- Hoogbouw: Waarom zijn er geen ondergrondse containers voor pmd meer?
- Waarom is mijn restafvalcontainer niet geleegd? (chip ontbreekt of is kapot)
- Ik ben het niet eens met de beschikking die ik kreeg.

4.5 Onvoorziene effecten

In hoeverre hebben de veranderingen andere onvoorziene effecten voor inwoners?

- Sommige ouderen en sommige mensen die slecht ter been zijn gooien vaker een kleinere afvalzak weg en hebben daardoor hogere afvalkosten.
- Arbeidsmigranten hebben regelmatig geen milieupas of weten niet wat ze met hun afval moeten doen en plaatsen daardoor afval naast ondergrondse containers.
- Maatschappelijke organisaties en instellingen hebben geen toegang meer tot de milieustraten.
- Mensen die zich niet hebben ingeschreven bij de gemeente, krijgen geen milieupas en/of containers. Incidenteel gooien nieuwe bewoners daardoor hun afval in andermans containers die aan de straat staan.

Uit de gesprekken met inwoners en met medewerkers van Waardlanden en de gemeenten blijkt dat de beleidswijzigingen een aantal onvoorziene effecten hebben. Hieronder volgt een opsomming.

Hogere afvalkosten voor ouderen en voor mensen met fysieke beperking

Veel inwoners uitten hun zorgen over de afvalkosten voor ouderen en mensen die slecht ter been zijn en over de loopafstand voor ouderen naar de ondergrondse containers. Voorheen brachten deze mensen vaak meerdere keren per week een klein zakje afval weg. Omdat een volle afvalzak te zwaar is, gooien zij vaker een kleinere afvalzak weg. In de praktijk lijkt dit inderdaad – op kleine schaal – te gebeuren. Tijdens de straatgesprekken zijn bewust voorbijgangers aangesproken die met een rollator liepen of in een scootmobiel zaten en mensen die ouder dan 80 jaar zijn (paragraaf 4.4). Bijna iedereen die minder goed ter been is en alle ouderen die toen zijn gesproken, zei nog zelf goed in staat te zijn om de containers en de verzamelcontainers te gebruiken. Waar nodig krijgen zij hulp van hun partner, kinderen of bekenden. Iemand met long covid vertelde dat het voor hem te ver is om met een volle afvalzak naar de ondergrondse container te lopen. Iemand wiens partner incontinentiemateriaal

gebruikt, vertelde ook dat volle restafvalzakken met dit materiaal voor haar te zwaar zijn om naar de containers te brengen.

[Arbeidsmigranten zonder juiste toegang tot afvalvoorzieningen](#)

De toezichthouders ervaren dat in de binnensteden regelmatig afval naast verzamelcontainers wordt geplaatst door arbeidsmigranten. Vaak wonen deze mensen in woningen die worden onderverhuurd aan meer arbeidsmigranten. Als gevolg van de snelle doorstroom van huurders is de milieupas in hun woning vaak kwijt. Ook zijn ze meestal niet geïnformeerd waar zij hun afval kwijt kunnen en wat de regels voor afvalscheiding zijn.

[Niet ingeschreven, dan geen toegang tot afvalvoorzieningen](#)

Een nieuwe milieupas en/of nieuwe containers worden uitgereikt zodra mensen zich inschrijven bij de gemeente. Bij een verhuizing, renovatie of bouw van een nieuwbouwwijk kan het gebeuren dat er nog geen milieupas of containers zijn uitgegeven, omdat de nieuwe bewoners zich nog niet hebben ingeschreven op hun nieuwe adres. Incidenteel gebeurt het dan dat de nieuwe bewoners hun afval in andermans containers stoppen, die aan de straat staan ter lediging.

[Maatschappelijke organisaties en instellingen niet toegelaten op milieustraten](#)

Als gevolg van de wet Markt en Overheid zamelt Waardlanden geen bedrijfsafval in op de zes milieustraten. Maatschappelijke organisaties en instellingen (verenigingen, stichtingen, kerken, scholen, leger des heils, etc.) betalen geen afvalstoffenheffing en worden als een 'bedrijf' gezien. Daarom ontvingen zij geen milieupas en hebben de vrijwilligers geen toegang meer tot de milieustraten. Vanuit de samenleving is de roep ontstaan om een uitzondering te maken voor deze vrijwilligers.

[Misverstand dat tarief geldt voor verzamelcontainers voor gft](#)

Sommige bewoners van hoogbouw van de dftargemeenten denken dat zij apart moeten betalen om hun gft-afval weg te gooien in de verzamelcontainers voor gft. Die verwarring is ontstaan doordat zij deze containers, net als de ondergrondse restafvalcontainers, met hun milieupas moeten openen.

5 Ontwikkerroutes

5.1 Bijplaatsingen

Zijn er aanwijzingen dat inwoners het systeem ontwijken door restafval bij te plaatsen?

- Met uitzondering van een aantal hotspots zijn er geen aanwijzingen dat inwoners op grote schaal meer bijplaatsen.
- Uit de metingen blijkt dat bijgeplaatst afval in het Waardlanden-gebied sinds 2020 over het algemeen gelijk bleef en voldoet aan het gestelde kwaliteitsniveau (B).
- Na het afsluiten van de ondergrondse containers is tijdelijk een piek in Gorinchem en Molenlanden gemeten.
- De meeste bijplaatsingen betreffen grofvuil; ten opzichte van het grofvuil worden relatief weinig zakken met restafval aangetroffen.
- Volgens de betrokken medewerkers is het bijplaatsen niet of nauwelijks toegenomen sinds de containers zijn afgesloten en het tarief is ingevoerd. Wel melden veel medewerkers dat het bijplaatsen (licht) toenam op een aantal hotspots in Gorinchem, Molenlanden en Vijfheerenlanden; met name in winkelcentra en wijken met grote flats.
- In Gorinchem en Vijfheerenlanden deden inwoners in 2024 vaker een melding van bijgeplaatst afval dan in 2023.
- Er is een kloof tussen de werkelijke situatie en de beleving van de bewoners. De meeste mensen zijn pas tevreden als er nooit afval naast de ondergrondse containers staat en denken dat de bijplaatsingen veroorzaakt worden door de beleidswijzigingen. Echter was ook vóór de beleidswijzigingen regelmatig sprake van bijgeplaatst afval.

Met 'bijplaatsingen' wordt het afval bedoeld, dat inwoners naast een ondergrondse container zetten.

Handhaving

Sinds medio 2023 past Waardlanden spoedeisende bestuursdwang toe. De opruimkosten van het afval (€ 206,50) worden in rekening gebracht bij de veroorzaker. In 2023 hebben vier inwoners hun zaak voorgelegd aan de Raad van State. De eerste hoorzitting was in oktober 2023. De uitspraak van de Raad van State was dat Waardlanden de beschikking terecht heeft opgelegd.

In het eerste jaar zijn bijna 400 beschikkingen in behandeling genomen. In 2024 zijn ruim 500 locaties met bijplaatsingen gecontroleerd en 619 daarvan konden gekoppeld worden aan een adres. Een aantal inwoners plaatste vaker afval bij en kreeg daarvoor meerdere beschikkingen. In de praktijk blijkt dat ongeveer 20% van de inwoners die een beschikking ontvangt, bezwaar maakt. De gemeenten behandelen deze bezwaarschriften.

Praktijkervaringen

Waardlanden totaal bijplaatsingen

Het algemene beeld van de medewerkers die betrokken zijn bij het verwijderen van bijplaatsingen is dat de bijplaatsingen niet of nauwelijks is toegenomen sinds de invoering van het nieuwe beleid. Vaak gehoorde opmerking was 'het viel uiteindelijk wel mee'. De meeste problemen bestonden al vóór de invoering van het recycletarief. Net als voorheen staat er op maandag meer bijgeplaatst afval dan op andere dagen. De meeste medewerkers zien wel dat op een aantal hotspots meer grofvuil en (iets) meer afvalzakken naast de containers worden gezet. Deze hotspots bevinden zich vooral in de winkelcentra en in de wijken met grote flats. De meeste bijplaatsingen betreffen grofvuil; ten opzichte van het grofvuil worden relatief weinig zakken met restafval aangetroffen.

Afsluiten containers

De ondergrondse restafvalcontainers zijn gefaseerd afgesloten, per gemeente, in de loop van 2023. Vóór het afsluiten stonden er nooit afvalzakken naast de containers, maar in de eerste weken na het afsluiten gebeurde dit veelvuldig. Bewoners vergaten in het begin geregeld hun milieupas, waren hun pas kwijt of hadden deze niet ontvangen. Na een aantal weken ebde dit effect (bijna) volledig weg.

Bijplaatsingen per gemeente

Onderstaande tabel geeft inzicht in de ontwikkelingen in de hoeveelheid bijplaatsingen in de afgelopen jaren. Er zijn geen gegevens beschikbaar over de hoeveelheden opgeruimd afval dat naast containers stond, maar wel over het aantal meldingen.

Ontwikkelingen bijplaatsingen	Gorinchem	Hardinxveld- Giessendam	Molenlanden	Vijfheerenlanden
Indruk betrokken medewerkers	- Toename op aantal hotspots sinds tarief (vooral grofvuil) - Piek nu gedaald, mede dankzij de aandacht vanuit handhaving	- Tijdelijke toename sinds tarief; keerde daarna terug naar niveau van daarvoor - Bijplaatsingen incidenteel op handjevol hotspots	(Lichte) toename aantal hotspots sinds tarief - Incidenteel grote hoeveelheid grofvuil - Zwerfafvalpakkers ruimen vaak met 'zwerfafvalpas' bijgeplaatste zakken op	(Lichte) toename sinds afsluiting containers, vooral op hotspots in Leerdam en Vianen - Sterke toename in nieuwbouwwijken Broekgraaf en Hoef en Haag van bijgeplaatst afval, grofvuil en karton
Aantal geregistreerde meldingen van inwoners	Registratie AFVALRIS (KCC Waardlanden) 2023: 52 meldingen vanaf augustus 2024: 145 meldingen	Registratie AFVALRIS (KCC Waardlanden) 2023: 8 meldingen vanaf augustus 2024: 14 meldingen Registratie Fixi 2020: 24 meldingen 2021: 4 meldingen 2022: 11 meldingen 2023: 7 meldingen 2024: 4 meldingen	Registratie AFVALRIS (KCC Waardlanden) 2023: 31 meldingen vanaf augustus 2024: 41 meldingen Registratie gemeente (afval gerelateerd) 2020: 23 meldingen 2021: 11 meldingen 2022: 13 meldingen 2023: 17 meldingen 2024: 27 meldingen	Registratie AFVALRIS (KCC Waardlanden) 2023: 82 meldingen vanaf augustus 2024: 104 meldingen Registratie gemeente (zwerfafval en bijplaatsing) 2020: niet bekend 2021: 504 meldingen 2022: 564 meldingen 2023: 727 meldingen 2024: 812 meldingen
Aantal keren afval opgeruimd of hoeveelheid opgeruimd afval	Niet geregistreerd	Niet geregistreerd	Registratie gemeente 2024: Regio Oost 284 keer opruimen 2024: Regio West 307 keer opruimen	Registratie gemeente 2020: 3 tot 4 bakwagens per week 2024: ruim 4 bakwagens per week

Volgens de betrokken medewerkers is in alle gemeenten met name grofvuil aangetroffen en in veel mindere mate zakken met restafval. In alle gemeenten melden medewerkers wel een (lichte) toename sinds de containers zijn afgesloten. In Hardinxveld-Giessendam was dit een tijdelijk effect en ook in Gorinchem is de piek inmiddels verminderd. In Gorinchem, Molenlanden en Vijfheerenlanden zien medewerkers nog steeds een (lichte) toename op een aantal hotspots. Inwoners uit Gorinchem en Vijfheerenlanden deden in 2024 vaker een melding dan in 2023.

Metingen bijplaatsingen

Ingenieurs- en adviesbureau Eco Consult GMM meet sinds 2019 tweemaal per jaar de situatie op het gebied van bijgeplaatst afval naast ondergrondse containers en zwerfafval. Dit gebeurt één keer in het voorjaar en één keer in het najaar. De metingen vinden plaats op 246 locaties in de openbare ruimte, waarvan 42 locaties als hotspots zijn aangedragen door de gemeenten. De metingen vinden plaats conform de hieronder beschreven systematiek van CROW.

In deze paragraaf en in de volgende paragrafen zijn de belangrijkste resultaten uit de jaarlijkse rapporten 'Monitoring Zwerfafval Eindrapport' samengevat van 2020 tot en met 2024. In 2019 werd het zwerfafval wel gemonitord, maar de bijplaatsingen nog niet.

Meetmethode CROW

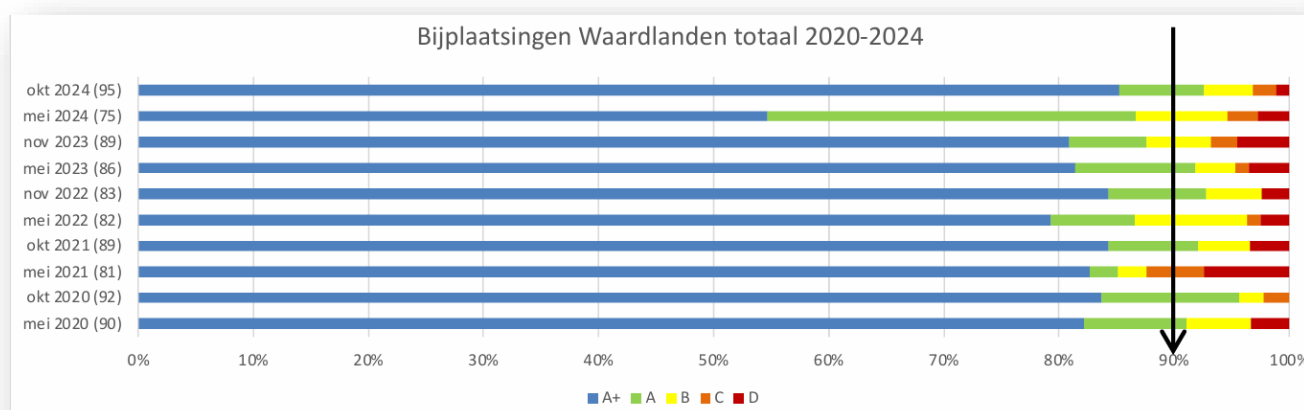
Voor de metingen is gebruik gemaakt van de systematiek van kennisplatform CROW, waarbij een verdeling is gemaakt in vijf kwaliteitsniveaus. Conform deze systematiek is iedere meetlocatie op kaart aangeduid als een locatie van 100 bij 100 meter.

Kwaliteitsniveau	Omschrijving	Indicatie kwaliteit
A+	Zeer goed	Nagenoeg ongeschonden
A	Goed	Mooi en comfortabel
B	Voldoende	Functioneel
C	Matig	Onrustig beeld, discomfort of enige vorm van hinder
D	Slecht	Kapitaalvernietiging, uitlokking van vernieling, functieverlies, juridische aansprakelijkheidsstelling of sociale onveiligheid

Kwaliteitsniveau B is het ambitieniveau voor het merendeel van de locaties. Voor de kernen **Nieuwpoort en Kinderdijk** in Molenlanden is **het ambitieniveau A**. Voor een totale score van niveau A moet minimaal 90% van alle individuele meetlocaties een A+ of A scoren. Voor een totale score van niveau B moet minimaal 90% van alle locaties een A+, A of B scoren. De grens van 90% voor de totale meetronde komt uit de CROW-systematiek. In de figuren met de meetresultaten hieronder staat een zwarte verticale pijl bij de 90%-grens.

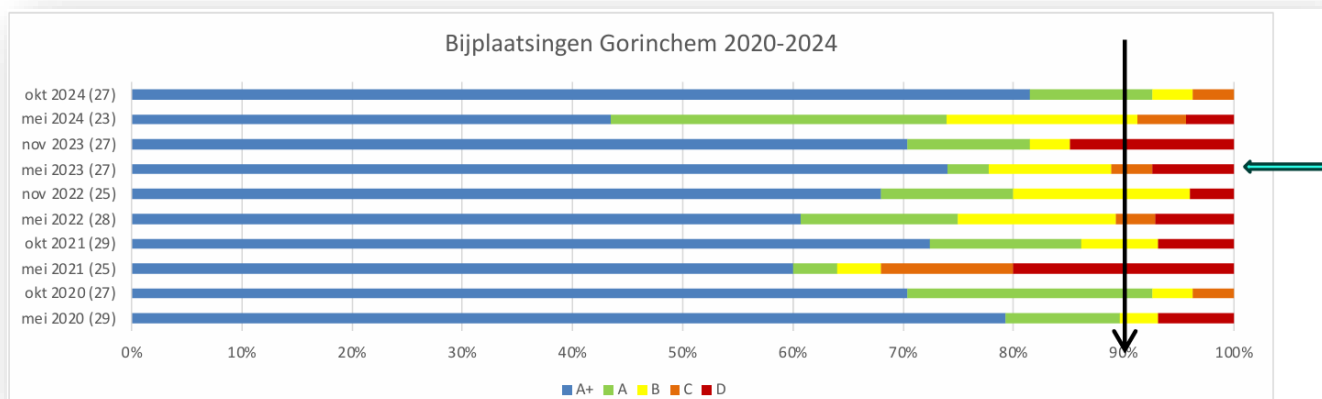
Waardlanden totaal bijplaatsingen

In bijna alle meetronden scoren de bijplaatsingen kwaliteitsniveau A of B. Een uitzondering is mei 2021 (niveau C). Zowel in 2023 als in 2024 is de score niveau A op de grens met niveau B. In 2023 zijn er meer locaties met een score C of D, maar dit verbetert in 2024. Na het afsluiten van de ondergrondse containers in 2023 was een piek in het aantal bijplaatsingen te zien. Eind 2024 was dit aantal weer terug op het niveau van 2021/2022. Ook toen vroegen bijplaatsingen al om aandacht.



Gorinchem bijplaatsingen

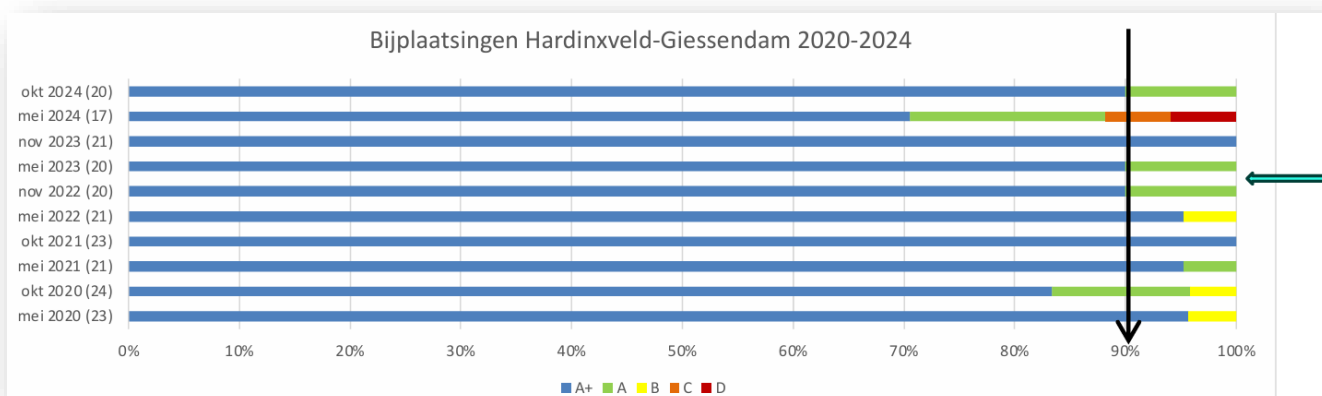
De kwaliteit van het bijgeplaatst afval in Gorinchem wisselt. In vier van de acht meetrondes is de 90%-norm overschreden (minder dan 90% van de meetlocaties scoorden A+, A of B). Van alle metingen scoort mei 2021 het slechtst. Verder heeft de afsluiting van de containers mogelijk bijgedragen aan de (tijdelijke) verslechtering in mei 2023 (blauwe pijl). In 2024 vindt verbetering plaats en is de score B in beide meetrondes.



In 2024 voldoen zowel de kern Dalem als de kern Gorinchem aan ambitieniveau B. In 2023 scoort het bijgeplaatst afval in de kern Gorinchem echter niveau D.

Hardinxveld-Giessendam bijplaatsingen

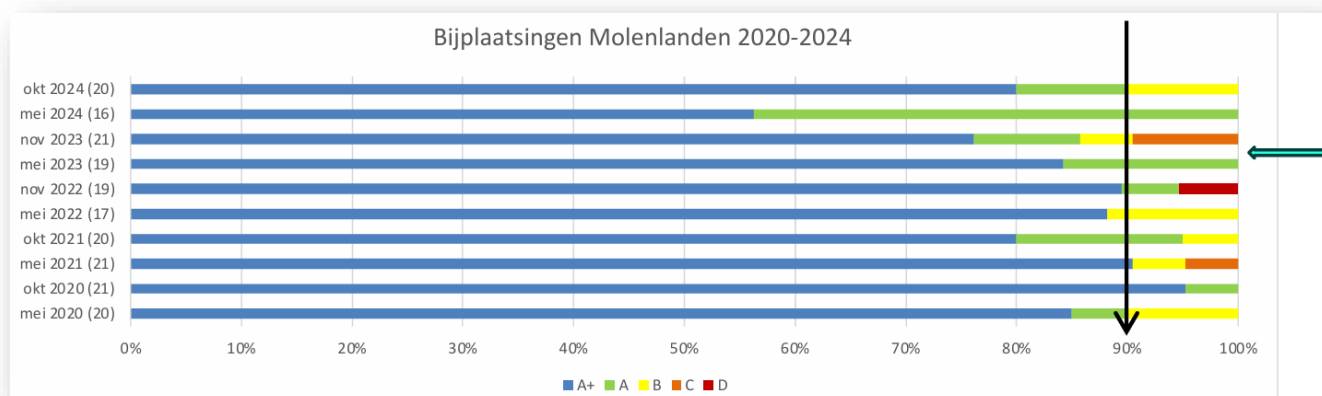
In Hardinxveld-Giessendam scoort bijgeplaatst afval tijdens alle meetronden niveau A+ of A, behalve tijdens de meetronde in mei 2024 (niveau C). In oktober 2024 voldoen de resultaten weer ruim aan de eis.



In 2023 zijn de resultaten met een score van A+ goed. Er is geen directe relatie tussen het afsluiten van de containers in april 2023 (blauwe pijl) en de kwaliteit van de bijplaatsingen.

Molenlanden bijplaatsingen

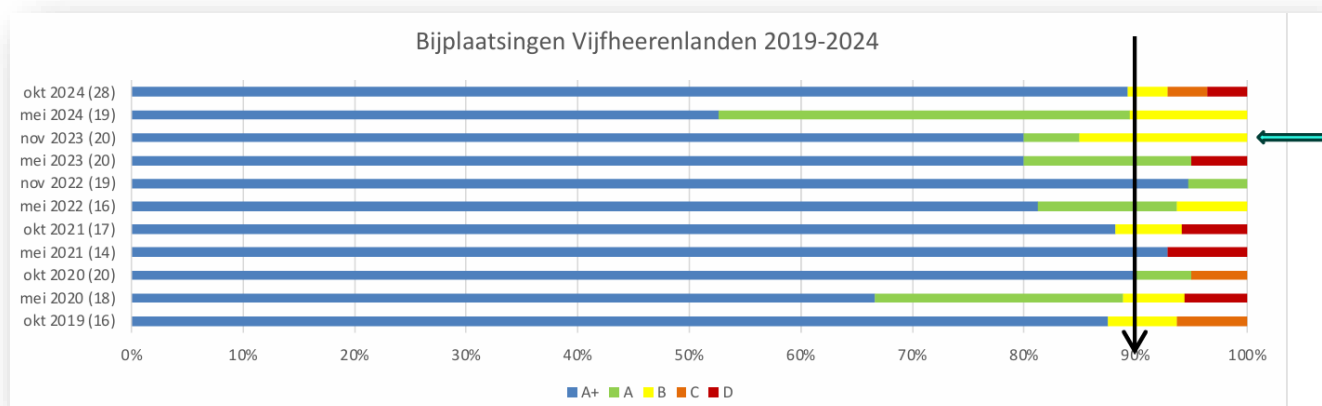
In Molenlanden is in elke meetronde niveau A+, A of B gescoord voor bijgeplaatst afval. De gemiddelde score in 2023 en in 2024 was een A. Daarmee voldoen de bijplaatsingen ruimschoots aan de ambitie van niveau B.



In 2024 is de kwaliteit hoger dan in 2023. In november 2023 is niveau B op de grens met C gescoord. Mogelijk heeft de afsluiting van de containers in september 2023 daar aan bijgedragen (blauwe pijl). De kern Kinderdijk scoort in 2023 en 2024 niveau B en voldoet daarmee niet aan het gewenste niveau A. In de kern Nieuwpoort voldoet de gemiddelde score wel aan het gewenste niveau A.

Vijfheerenlanden bijplaatsingen

In Vijfheerenlanden is voor bijgeplaatst afval in elke meetronde niveau A+, A of B gescoord. In 2023 en 2024 is het gemiddeld niveau B, waarmee de bijplaatsingen voldoen aan de gestelde eis. Dit geldt ook voor de hotspots.



Ten tijde van de meting van november 2023 zijn de containers afgesloten (blauwe pijl). Er is geen directe relatie tussen het afsluiten en de bijplaatsingen te zien. De meetresultaten voldoen tijdens de meetrondes van november 2023 en mei 2024 aan het gewenste kwaliteitsniveau B. In oktober 2024 zijn er echter meer meetlocaties met een C- en D-score, met name in de kern Vianen. De kern Leerdam scoort A+ in oktober 2024.

Beleving inwoners versus aanwezigheid bijgeplaatst afval

In de Waardlanden-gemeenten is een kloof tussen de werkelijke situatie (halfjaarlijkse metingen in combinatie met praktijkervaringen medewerkers) en de beleving van inwoners over het bijgeplaatst afval (bewonersonderzoek, paragraaf 4.4). Een medewerker zei hierover: 'Het probleem is niet erger geworden, maar inwoners denken van wel en steken elkaar daarmee aan'. De kloof tussen de werkelijke situatie en de beleving van de bewoners wordt veroorzaakt doordat de meeste mensen pas tevreden zijn als er nooit afval naast de ondergrondse containers staat en zij denken dat de bijplaatsingen veroorzaakt worden door de beleidswijzigingen. Echter was ook vóór de beleidswijzigingen regelmatig sprake van bijplaatsingen. Voor meer duiding is het onderzoek 'Zwerfafval & Beleving' relevant (Peter van Welsem & Kees Keizer, in opdracht van Nederland Schoon, 2015). Geconcludeerd wordt dat mensen ontevreden zijn als er meer dan 5 stuks zwerfafval liggen; dit is tussen de boven- en ondergrens van kwaliteitsniveau B in. Bijna iedereen is ontevreden over het zwerfafval bij de ondergrens van kwaliteitsniveau B en bij niveau C. Voor tevreden inwoners moeten gemeenten

dus kwaliteitsniveau A of A+ nastreven. Als we dit doortrekken naar bijplaatsingen, dan zijn de meeste inwoners pas tevreden als er nauwelijks tot geen afval naast de ondergrondse containers staat. Het werkelijke kwaliteitsniveau in de Waardlanden-gemeenten is lager (ambitieniveau B) dan het niveau waarover inwoners tevreden zijn. Een andere conclusie van dit onderzoek is dat hoe sterker mensen het gevoel hebben dat de gemeente, ondernemers en burgers betrokken zijn bij de openbare ruimte, hoe meer zij de openbare ruimte als schoon beleven. Beide conclusies gelden waarschijnlijk ook voor bijplaatsingen.

5.2 Zwerfafval

Zijn er aanwijzingen dat inwoners het systeem ontwijken door restafval via het zwerfafval af te voeren?

- Nee, er zijn geen aanwijzingen dat (dit op grote schaal) gebeurt. Uit de metingen blijkt dat het Waardlanden-gebied telkens de gewenste kwaliteit scoort. Wel is tussen 2022 en 2024 elk jaar meer stuks zwerfafval geteld.
- De zwerfafvalkwaliteit in Gorinchem is wisselend en voldeed niet aan het ambitieniveau in zowel 2024 als 2023 (vóór de invoering van het nieuwe systeem).

Praktijkervaringen

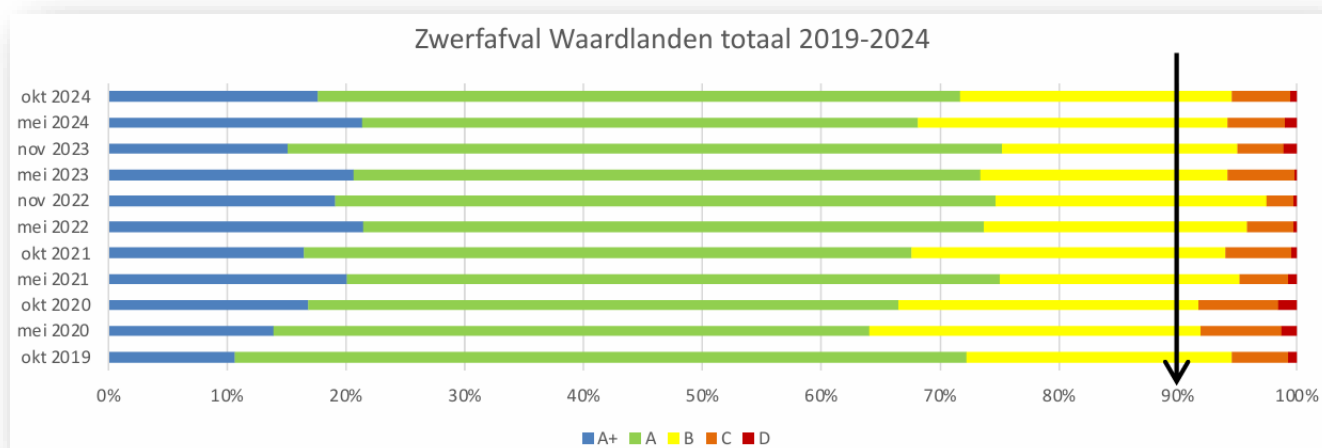
Uit de gesprekken met betrokken medewerkers van Waardlanden en de gemeenten blijkt dat er nauwelijks tot geen ontwikkelingen zijn in de hoeveelheid zwerfafval sinds de invoering van het nieuwe beleid. Het meeste zwerfafval lijkt te ontstaan doordat afval wegwaait tijdens het gebruik van de ondergrondse containers of tijdens het legen van de containers. De vrijwillige zwerfafvalpakkers spelen een belangrijke rol in het schoonhouden van de openbare ruimte. De hoeveelheid opgehaald zwerfafval wordt niet afzonderlijk geregistreerd.

Metingen zwerfafval

Conform de systematiek van CROW (paragraaf 5.1) is binnen iedere meetlocatie is een meetvak van 100 m² voor grof zwerfafval en van 1 m² voor fijn zwerfafval uitgezet. Dat gebeurt op de plek met het laagste kwaliteitsniveau.

Waardlanden totaal zwerfafval

Onderstaande figuur geeft de trend weer voor het hele gebied over de periode 2019 tot en met 2024. Voor het gehele gebied is de gemiddelde overall score kwaliteitsniveau B in elk jaar. De meetlocaties voldoen dus in het algemeen aan het gewenste niveau. De hotspots zijn hierbij buiten beschouwing gelaten. In 2024 is de kwaliteit ongeveer gelijk aan 2023.

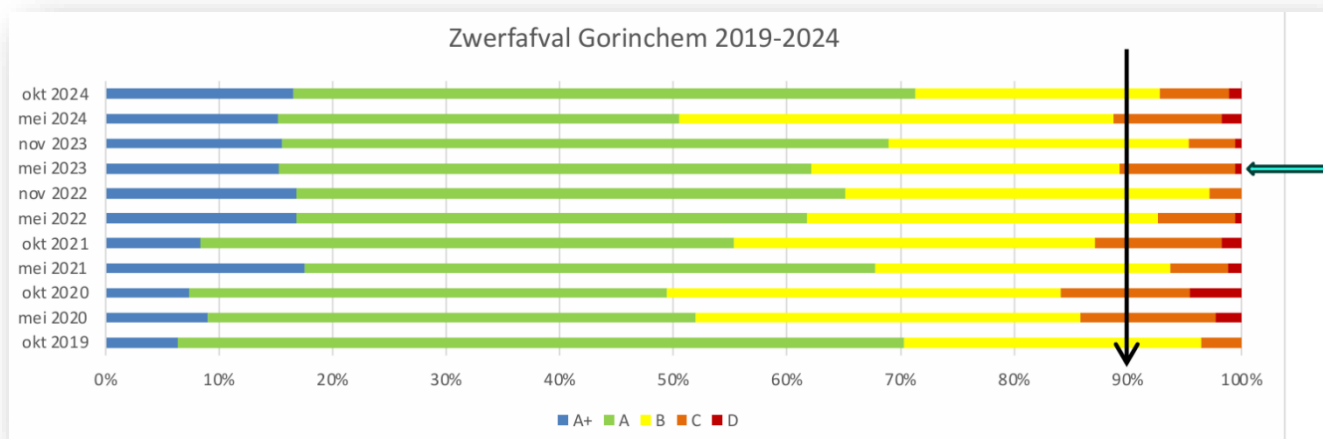


Tussen 2020 en 2022 is een toenemende verbetering van het kwaliteitsniveau te zien. Vanaf 2023 neemt de kwaliteit enigszins af: meer locaties scoren een C of D. Van alle gebiedstypen scoort het winkelgebied het minst goed. In de metingen van 2023 en de eerste meting van 2024 scoorden de locaties in het winkelgebied niveau C en voldoen hiermee niet aan de eis. In november 2024 scoorde winkelgebied B.

Ook wordt het aantal stuks zwerfafval geteld. Het absolute aantal blijkt toegenomen te zijn. In 2024 werden 4.826 stuks zwerfafval geteld; 294 stuks meer dan in 2023. In 2023 was er ook een toename: 599 stuks meer dan in 2022. In 2021 was er nog sprake van een duidelijke afname ten opzichte van het jaar daarvoor.

Gorinchem zwerfafval

De zwerfafvalkwaliteit in Gorinchem is wisselend. In vijf van de elf meetrondes is de 90%-grens overschreden: het kwaliteitsniveau is C en de gewenste kwaliteit B wordt niet behaald. De meting van oktober 2020 scoort het slechtst en de meting van november 2022 het best. Zowel in 2023 (geen recycletarief) als in 2024 (recycletarief) voldoet de overall score aan het gestelde ambitieniveau B. In beide jaren scoort de kern Dalem niveau A en de kern Gorinchem niveau B. In de overall score zijn de hotspots buiten beschouwing gelaten.

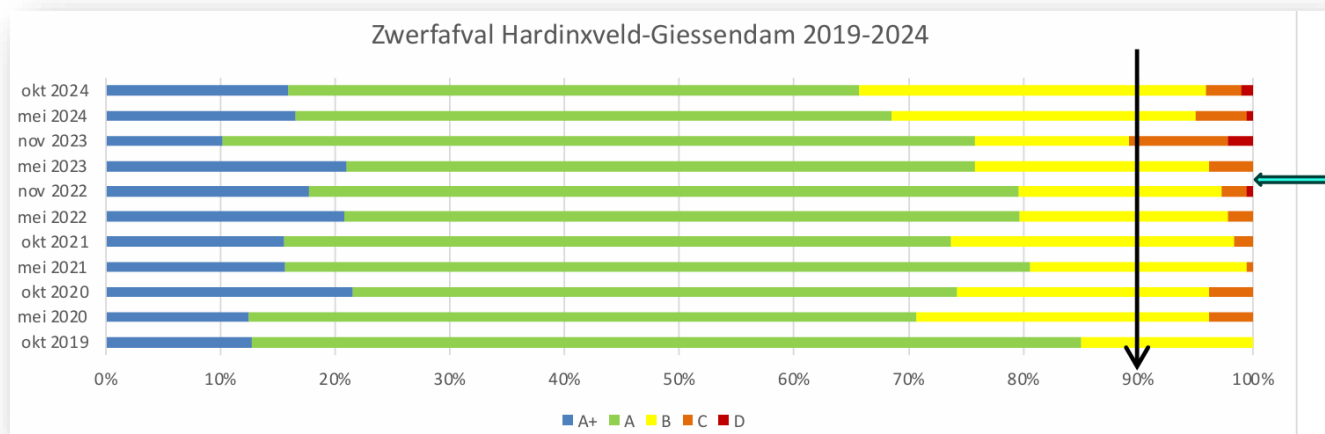


Mogelijk droeg het afsluiten van de ondergrondse containers in mei 2023 bij aan de (tijdelijke) verslechtering in die periode (blauwe pijl). In november 2023 verbetert de kwaliteit, maar in mei 2024 wordt de 90%-lijn opnieuw overschreden. De meting van het najaar van 2024 heeft weer een hogere kwaliteit. In Gorinchem valt verder op:

- Grof zwerfafval op verharding voldoet met niveau C niet aan de gestelde eis in 2023 en 2024;
- De hotspots voldoen met niveau C niet aan de gestelde eis in 2024;
- Zwerfafval in winkelgebied scoort tijdens vrijwel alle meetronden niveau C. In 2023 en 2024 scoren deze locaties vaker C of D, terwijl daarvoor juist een afname was te zien;
- Zwerfafval in werkgebied scoort meestal niveau C of B, tegen de grens met C. In november 2023 en oktober 2024 is de score B en zijn er helemaal geen C- en D-scores;
- Vooral in oktober 2024 is veel zwerfafval waargenomen langs hoofdwegen;
- Er is een toename van zwerfafval in recreatiegebied. Tot en met 2022 en in november 2023 is daar niveau B gescoord. In mei 2023 en in 2024 is de score echter C.

Hardinxveld-Giessendam zwerfafval

De overall score van zwerfafval in Hardinxveld-Giessendam voldoet in alle jaren gemiddeld gezien aan het ambitieniveau B. In de overall score zijn de hotspots buiten beschouwing gelaten. Van alle meetrondes is in november 2023 de laagste kwaliteit gemeten (niveau C). Desondanks is de gemiddelde score voor heel 2023 niveau B.



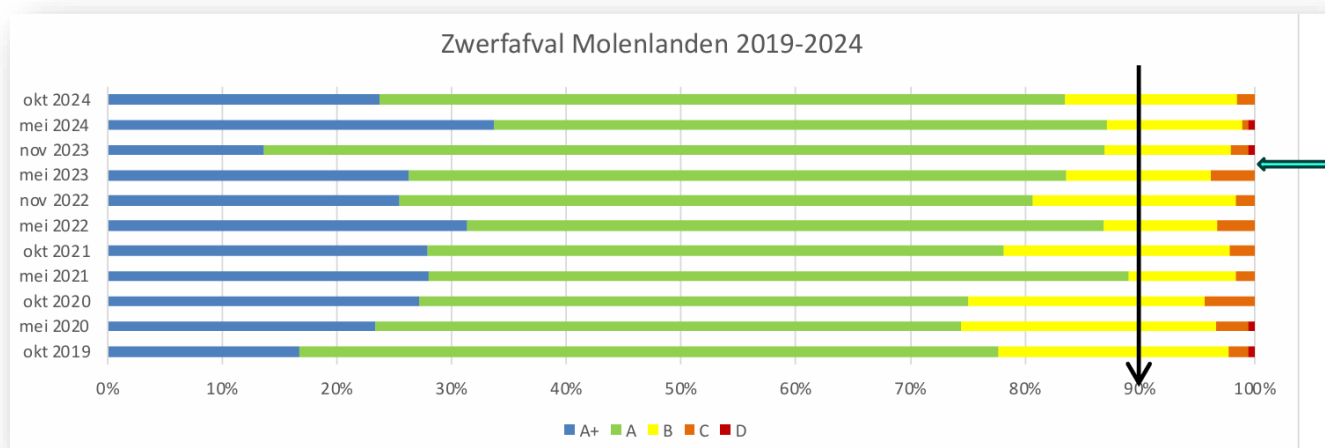
In 2023 verslechtert de zwerfafvalsituatie tijdelijk. Mogelijk draagt het afsluiten van de ondergrondse restafval containers in april 2023 daar aan bij (blauwe pijl). In mei en oktober 2024 verbetert de situatie duidelijk weer.

Verder valt in Hardinxveld-Giessendam op:

- Zwerfafval op de hotspots scoort in 2023 niveau C en in 2024 niveau B;
- In 2024 neemt zwerfafval in winkelgebied toe ten opzichte van 2023;
- In woongebied wordt op alle locaties niveau A of B gescoord;
- In werkgebied wordt meestal niveau B gescoord, maar in november 2023 en mei 2024 niveau C;
- Het zwerfafval langs de hoofdwegen heeft een piek in november 2023 en mei 2024 met niveau C;
- In recreatiegebied wordt meestal niveau A of B gescoord, maar in mei 2023 niveau C.

Molenlanden zwerfafval

De overall score van zwerfafval in Molenlanden voldoet in alle jaren aan het gestelde ambitieniveau B. Ook de hotspots voldoen ook aan het ambitieniveau.

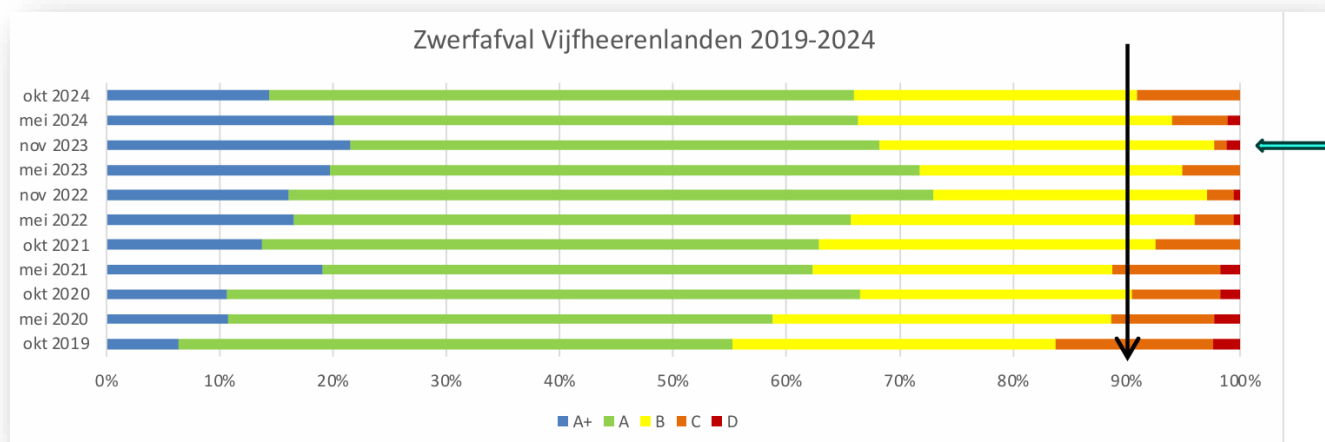


In Molenlanden zijn nauwelijks C- en D-niveaus aangetroffen. Verder valt op:

- Sinds 2023 geldt voor de kernen Nieuwpoort en Kinderdijk kwaliteitsniveau A. In beide kernen voldoet het zwerfafval in 2024 niet aan de vereiste kwaliteit met een score B. In 2023 scoort het zwerfafval in beide kernen (nipt) niveau A;
- Het afsluiten van de ondergrondse containers in september 2023 lijkt geen invloed te hebben op de hoeveelheid zwerfafval (blauwe pijl);
- In 2023 zijn meer overschrijdingen van niveau B gemeten in het recreatiegebied, maar dit neemt in 2024 weer af.

Vijfheerenlanden zwerfafval

De overall score van zwerfafval in Vijfheerenlanden was in 2023 en in 2024 gemiddeld gezien kwaliteitsniveau B. Hiermee voldoet zwerfafval aan het gestelde ambitieniveau. De hotspots zijn in deze overall score buiten beschouwing gelaten, maar voldoen ook aan het ambitieniveau.



In Vijfheerenlanden verbetert het kwaliteitsniveau tussen 2019 en 2023. In 2024 is tijdens beide meetronden niveau B gescoord. In dat jaar is de hoeveelheid geteld zwerfafval wel toegenomen. Het afsluiten van de ondergrondse containers in november 2023 kan een oorzaak zijn van de verslechterde zwerfafvalsituatie (blauwe pijl). Verder valt op:

- Fijn zwerfafval op verharding voldoet met niveau C in 2024 niet aan de gestelde eis;
- Winkelgebied voldoet met niveau C in 2023 niet aan de gestelde eis;
- In werkgebied, hoofdweegen en recreatiegebied wordt telkens niveau A of B gescoord;
- In recreatiegebied zijn in 2023 meer overschrijdingen van de gewenste kwaliteit geconstateerd, maar dit neemt in 2024 af.

5.3 Openbare prullenbakken

Zijn er aanwijzingen dat inwoners het systeem ontwijken door restafval via de openbare prullenbakken af te voeren?

- Ja. De prullenbakken in de binnenstad en bij winkels en bushaltes van de drie diftargemeenten zijn voller dan vóór het nieuwe beleid. Bovendien zegt 12% van de inwoners weleens restafval in containers of in prullenbakken te gooien die daar niet voor bedoeld zijn. Dit doen vooral de matige scheiders en niet-scheiders.
- Om misbruik van de prullenbakken te voorkomen heeft gemeente Hardinxveld-Giessendam de inwerpopening van de bakken verkleind. Molenlanden is van plan om dit te doen.

De prullenbakken in de openbare ruimte zijn een mogelijke ontwijkroute: bewoners kunnen hier huishoudelijk restafval in gooien zonder te betalen. Om dit te voorkomen heeft de gemeente Hardinxveld-Giessendam de opening van de openbare prullenbakken in 2024 verkleind. Molenlanden is van plan om dit in 2025 te doen.

Praktijkervaringen

Alle betrokken medewerkers bij WaardLanden en de gemeenten zeggen dat de openbare prullenbakken in de drie gemeenten met een recycletarief nu voller zijn dan daarvoor. De hoeveelheid afval uit de openbare prullenbakken wordt niet afzonderlijk geregistreerd.

- Gorinchem: Vanaf 2024 bleek het noodzakelijk om de prullenbakken in de binnenstad van Gorinchem vaker te legen. In de bakken wordt vaker huishoudelijk afval aangetroffen, zoals kattengrind, luiers en (in mindere mate) pedaalemmerzakjes met huisvuil;
- Hardinxveld-Giessendam: Er zijn signalen dat de prullenbakken op drukke plekken, zoals bij bushaltes in bij winkels, voller zijn;

- **Molenlanden:** In de omgeving van winkels zitten de prullenbakken vaker (over)vol dan voor de invoering van het recycletarief in de drie andere gemeenten. In die bakken worden regelmatig huisvuil aangetroffen, zoals (brood)zakken met huisvuil. In Regio Oost worden elke week 3 containers van 1.200 liter afgevoerd met het afval uit de openbare prullenbakken. In Regio West gaat het elke week om 12 containers.
- **Vijfheerenlanden:** Hier zijn geen ontwikkelingen. Gemiddeld wordt 50 ton per jaar aan zwerfafval en prullenbakken afval afgevoerd.

Bewonersonderzoek

In het bewonersonderzoek 2025 (paragraaf 4.4) is inwoners gevraagd of zij weleens restafval in containers of prullenbakken gooien die daar niet voor bedoeld zijn. Daarop antwoordt 12% bevestigend. De verschillen per type afvalscheider zijn groot. Rond de 40% van de matige scheiders en niet-scheiders geven aan weleens afval in de prullenbakken te gooien die daarvoor niet bedoeld zijn.

Metingen openbare prullenbakken

Drie van de vier gemeenten hebben de vullingsgraad van afvalbakken in de openbare ruimte laten meten. De metingen vonden plaats conform de systematiek van CROW (paragraaf 5.1). Er is sprake van een overschrijding van het gewenste kwaliteitsniveau B als de afvalbak meer dan 80% gevuld is of als er afval 'uitpuilt'. Alleen Vijfheerenlanden heeft een voormeting en een vervolgmeting uitgevoerd. Voor de twee andere gemeenten kunnen geen conclusies over de ontwikkelingen getrokken worden uit deze metingen, omdat er geen voormetingen en vervolgmetingen zijn uitgevoerd.

- **Gorinchem:** In 2022 voldeed de vullingsgraad van de openbare prullenbakken niet aan het gestelde ambitieniveau B. Op 23% van de 187 locaties waren de afvalbakken bijna vol of overvol (bron: 'Gemeente Gorinchem Afvalbakkenscan 2022', Eco Consult GMM, 2022);
- **Molenlanden:** In 2024 voldoet de vullingsgraad op de standaard locaties aan kwaliteitseis B. De hotspots voldoen hier echter niet aan, met niveau C in mei en niveau D in oktober 2024. De twee hotspots in Nieuwpoort scoren niveau A. In Kinderdijk voldoet de vullingsgraad ook (niet) aan de gestelde eis van niveau A (bron: 'Monitoring Zwerfafval Eindrapport 2024', Eco Consult GMM, 2025).
- **Vijfheerenlanden:** In mei 2023 voldeed de vullingsgraad van de afvalbakken niet aan de gestelde eis van niveau B, maar tijdens de drie meetrondes van 2024 voldeed de vullingsgraad hier telkens wel aan (bronnen: 'Monitoring Zwerfafval Eindrapport 2024', Eco Consult GMM, 2025 en 'Gemeente Vijfheerenlanden Afvalbakkenscan 2023-2024 Meetrondes 1-3', Eco Consult GMM, 2025).

5.4 Afvaldump

Zijn er aanwijzingen dat inwoners het systeem ontwijken door restafval te dumpen in de bermen of natuur?

- Nee, de hoeveelheid afvaldump is gelijk gebleven.
- 1% van de inwoners geeft toe zelf wel eens grofvuil te dumpen in bermen of natuur.
- In de beleving van inwoners vormt afvaldump een groot probleem: 55% denkt dat vaker grofvuil in de berm of natuur wordt gedumpt sinds het nieuwe beleid.
- In Molenlanden is begin 2024 een compensatieregeling vastgesteld voor het opruimen van afvaldump op privéterrein.

Een andere manier waarop bewoners zich kunnen ontdoen van hun huishoudelijk afval zonder te betalen is door hun afval te dumpen in de bermen, plantsoenen of in het buitengebied. Hoeveel afvaldump is opgeruimd wordt niet afzonderlijk geregistreerd.

Praktijkervaringen

Medewerkers van Waardlanden en de gemeenten signaleren geen toename van afvaldump; ook vóór het nieuwe beleid werd incidenteel afval gedumpt op bepaalde plekken. Wel is er in de beginfase van het afsluiten van de containers (2023) melding van gemaakt dat opvallend veel vuilniszakken op de parkeerplaats langs de A15 stonden. Dit is nu niet meer het geval. Verder bleek in de gemeente Molenlanden langs de N214 regelmatig

grofvuil gedumpt te worden op openbaar toegankelijk grondgebied van een privé-eigenaar (een parkeerplaats met een wandelroute over agrarisch gebied). In januari 2024 heeft de gemeente een beleidsregel vastgesteld, waarmee de eigenaar een financiële compensatie kan aanvragen, indien aantoonbaar gedumpt grofvuil is opgeruimd.

Bewonersonderzoek

In het bewonersonderzoek 2025 (paragraaf 4.4) is inwoners gevraagd of zij zelf wel eens grofvuil dumpen. Hierop antwoordt 1% bevestigend. In de beleving van inwoners vormt afvaldump een veel groter probleem: 55% denkt dat mensen sinds het nieuwe beleid vaker grofvuil in de berm of natuur dumpen. De verschillen per type afvalscheider zijn groot: matige scheiders en niet-scheiders denken minder vaak dat mensen grofvuil in de berm of natuur dumpen.

5.5 Afvaltoerisme

Zijn er aanwijzingen dat er sprake is van afvaltoerisme om het systeem voor restafval te ontwijken?

- Sinds inwoners uit buurgemeenten geen toegang meer hebben tot de voorzieningen van Waardlanden, is er geen sprake van afvaltoerisme uit buurgemeenten:
 - Het totale afvalaanbod daalde 17% in 2024. Vooral het aanbod op de milieustraten daalde sterk (- 42%);
 - Medewerkers en sommige inwoners zeggen dat het afvaltoerisme na het afsluiten van de containers sterk afnam.
- Er zijn signalen dat er sprake is van afvaltoerisme vanuit Hardinxveld naar Sliedrecht, van fijn restafval én grofvuil.
- Een vijfde van de inwoners zegt weleens restafval mee te nemen naar werk of familie/vrienden. Vaak gaat het om matige scheiders of niet-scheiders en de meesten wonen in Hardinxveld-Giessendam (24%).
- Er zijn signalen dat er sprake is van afvaltoerisme vanuit de Waardlanden-gemeenten met tarief naar Vijfheerenlanden:
 - Ondergrondse containers in Vijfheerenlanden bij de grens met de andere Waardlanden-gemeenten zitten voller;
 - Er kwamen in 2024 meer bezoekers naar de milieustraat in Vianen (+ 2%), terwijl het totaal op alle milieustraten daalde (- 25%). Mogelijk lenen inwoners uit Vijfheerenlanden hun milieupas uit aan inwoners uit de diftargemeenten.

Met afvaltoerisme wordt bedoeld dat inwoners kosten ontlopen door hun restafval aan te bieden in een andere gemeente dan hun eigen gemeente.

Afvalaanbod

Totaal

In principe is de verwachting dat de totale hoeveelheid huishoudelijk afval in elke gemeente ongeveer gelijk is. Grote verschillen kunnen duiden op afvaltoerisme. In 2020 was het totale afvalaanbod in het Waardlanden-gebied, met 629 kilogram per inwoner, veel hoger dan in omliggende gemeenten (bron: 'Analyse huidige afvalbeleid Waardlanden-gemeenten', Cyclus Management, 2020). De vijf buurgemeenten met diftar (Krimpenerwaard, Culemborg, West Betuwe, Zaltbommel en Altena) en de twee buurgemeenten met afgesloten voorzieningen zonder diftar (IJsselstein en Nieuwegein) hadden minder dan 500 kilogram restafval. Dit was een aanwijzing dat er sprake was van afvaltoerisme uit andere gemeenten naar de Waardlanden-gemeenten. Sinds de ondergrondse containers zijn afgesloten en de milieustraten alleen met de milieupas zijn te bezoeken, is het niet meer mogelijk voor inwoners van andere gemeenten om hun afval in de Waardlanden-gemeenten gratis aan te bieden. Dit resulteerde in een flinke daling van het totale afvalaanbod in het Waardlanden-gebied: van 629 kilogram per inwoner in 2020 naar 450 kilogram in 2024 (- 28%). De grootste daling vond in 2024 plaats (- 17%). Dit afvalaanbod is vergelijkbaar met buurgemeenten.

Milieustraten

Het relatief hoge afvalaanbod van Waardlanden werd met name veroorzaakt door grof huishoudelijk afval. Er waren aanwijzingen dat inwoners van buurgemeenten met diftar met regelmaat hun grof huishoudelijk afval en grondstoffen gratis naar de milieustraten van Waardlanden brachten. Sinds 1 december 2023 zijn alle Waardlanden-milieustraten enkel toegankelijk met een milieupas. Dit heeft een groot effect: in 2024 is 53 kilogram minder grof afval op de milieustraten ingezameld dan in 2023 (- 31%). Vergeleken met 2020 verminderde het afvalaanbod op de milieustraten met 87 kilogram per inwoner (- 42%).

Praktijkervaringen

Het beeld van de betrokken medewerkers van Waardlanden en de gemeenten is dat het afvaltoerisme van buitenaf in de loop van het jaar na het afsluiten van de containers sterk is verminderd. Drie van de 87 inwoners die tijdens de straatgesprekken zijn geïnterviewd zeiden blij te zijn met de afsluiting, omdat bewoners van andere gemeenten (zoals Vuren in de gemeente West-Betuwe) vaak gratis afval kwamen brengen naar de containers in hun wijk.

Afvaltoerisme vanuit Waardlanden-gebied naar buurgemeenten

Het beeld van de medewerkers van Waardlanden en de gemeenten is dat sommige inwoners, met name uit Hardinxveld-Giessendam, afval naar de ondergrondse containers in Sliedrecht brengen, omdat deze vrij toegankelijk zijn. Buurtbewoners van de Rivierdijk/Rietlanden in Sliedrecht constateerden dat de containers in hun wijk daardoor snel vol raakten. Zij plaatsen een bordje bij de afvalcontainer in hun wijk om een beroep te doen op de mentaliteit van inwoners uit Hardinxveld-Giessendam. Medewerkers van de milieustraat in Sliedrecht hebben ook het vermoeden dat inwoners uit Hardinxveld-Giessendam komen om gratis grofvuil te brengen (hier wordt steekproefsgewijs om een identiteitsbewijs gevraagd).

In het bewonersonderzoek (paragraaf 4.4) is gevraagd of inwoners weleens restafval meenemen naar het werk of naar familie/vrienden om het daar weg te gooien. Een vijfde van de inwoners geeft dit toe (20%). In Hardinxveld-Giessendam zegt 24% dit wel eens toe doen, tegenover 16% in Gorinchem en 21% in Molenlanden. De verschillen per type afvalscheider zijn groot. Ongeveer 40% van de matige scheiders en niet-scheiders geeft toe hun afval weleens mee naar het werk te nemen of bij familie of vrienden weg te gooien.

Afvaltoerisme vanuit Waardlanden-gemeenten met tarief naar Vijfheerenlanden

Er zijn signalen dat er sprake is van afvaltoerisme vanuit de drie diftargemeenten naar Vijfheerenlanden. Zo zitten de ondergrondse containers voor restafval in Vijfheerenlanden, die tegen de grens met de andere Waardlanden-gemeenten liggen, voller. Er zijn echter geen cijfers voorhanden.

Eerder in dit rapport zagen we al dat er in 2024 iets meer bezoekers (+ 2%) naar de milieustraat in Vianen kwamen, terwijl dit aantal voor alle milieustraten juist daalde met gemiddeld 25% (paragraaf 3.2). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat inwoners uit Vijfheerenlanden hun milieupas uitlenen aan inwoners uit de diftargemeenten om het tarief op de milieustraat te ontlopen.

5.6 Bedrijfsafval

Zijn er aanwijzingen dat inwoners het systeem ontwijken door restafval aan te bieden via het bedrijfsafval?

- Er zijn aanwijzingen dat sommige inwoners hun huishoudelijk afval aanbieden via bedrijfsafval: 20% geeft toe weleens restafval mee te nemen naar werk of familie/vrienden. Dit gebeurt waarschijnlijk niet op grote schaal.
- Er zijn geen aanwijzingen dat bedrijfsafval op grote schaal oneigenlijk via huishoudelijk afval wordt afgevoerd.

Afvoeren huishoudelijk afval via bedrijfsafval

De betrokken medewerkers hebben signalen ontvangen dat mensen hun huishoudelijk afval afvoeren via het bedrijfsafval, bijvoorbeeld via een bedrijfsafvalcontainer op het werk of via een bedrijfsafvalcontainer bij hun eigen (agrarische) bedrijfswoning staat. Ook geeft 20% van de inwoners in het bewonersonderzoek toe dat zij weleens restafval meenemen naar het werk of naar familie/vrienden om het daar weg te gooien (paragraaf 4.4). Dit gebeurt vermoedelijk niet op grote schaal.

Afvoeren bedrijfsafval via huishoudelijk afval

Het vermoeden bestond dat veel bedrijven hun bedrijfsafval samen met huishoudelijk afval illegaal aanboden in de ondergrondse restafvalcontainers. Daarom is het afvoeren van bedrijfsafval veranderd. Bedrijven die de ondergrondse containers voor restafval wilden blijven gebruiken, konden een bedrijfsafvalpas krijgen onder de voorwaarde dat zij een contract afsloten met Waardlanden Reinigingsbedrijf B.V. Tussen april en juni 2023 zijn

bedrijven hierover geïnformeerd. Zo wordt het oneigenlijk aanbieden van bedrijfsafval via het huishoudelijk afval zoveel mogelijk geweerd. Momenteel hebben 460 bedrijven zo'n bedrijfsafvalpas (bron: Cibas). Bedrijven kunnen hun grof bedrijfsafval tegen betaling inleveren bij KoreNet, gevestigd in Groot-Amers naast de milieustraat.

Het blijft mogelijk om bedrijfsafval via huishoudelijk afval af te voeren. Veel ondernemers wonen immers in één van de Waardlanden-gemeenten en beschikken in die hoedanigheid over een milieupas. Er zijn echter geen aanwijzingen dat dit op grote schaal gebeurt.

5.7 Nulaanbieders

Zijn er op basis van het aantal nulaanbieders aanwijzingen dat inwoners het systeem voor restafval ontwijken?

- Ja, hoewel nulaanbod niet alleen wordt veroorzaakt door ontwijkgedrag, maar ook door leegstand van woningen en door de hele goede afvalscheiders die nagenoeg geen restafval produceren.
- Het aandeel huishoudens in de drie diftargemeenten dat in 2024 geen restafval heeft aangeboden ligt tussen de 6% en 10% voor laagbouw en 5% en 19% voor de hoogbouw. De meesten wonen in Hardinxveld-Giessendam en in de hoogbouw van Molenlanden.
- Er zijn aanwijzingen dat inwoners uit aangrenzende gemeenten voorheen hun restafval naar het Waardlanden-gebied brachten. Het aantal nulaanbieders in de aangrenzende kernen van West Betuwe daalde in 2024 met 26%.

Een indicatie voor ontwijkgedrag zijn de zogeheten nulaanbieders: huishoudens die helemaal geen huishoudelijk restafval aanbieden in een jaar. Nulaanbod van restafval wordt niet alleen veroorzaakt door ontwijkgedrag, maar ook door (tijdelijke) leegstand van woningen en door de hele goede afvalscheiders die nauwelijks restafval hebben.

Nulaanbieders ondergrondse containers

Onderstaande tabel laat zien dat een deel van de adressen in 2024 geen restafval aanbod via de ondergrondse containers. Voor het hele gebied gaat het om 6% in laagbouw en 8% in hoogbouw. Het meest gebeurde dit in Hardinxveld-Giessendam en in de hoogbouw in Molenlanden. Naar verhouding wonen de meeste nulaanbieders in de drie diftargemeenten. Gemiddeld gezien in andere diftargemeenten ligt het percentage nulaanbieders lager, namelijk op 2% tot 5% (bron: 'Onderzoek 0-aanbod bij diftar', JMA, 2019). De minste nulaanbieders wonen in Vijfheerenlanden.

Gemeente	Hoogbouw/laagbouw	Geen aanbod restafval 2024
Waardlanden totaal	Laagbouw	6%
	Hoogbouw	8%
Gorinchem	Laagbouw	6%
	Hoogbouw	5%
Hardinxveld-Giessendam	Laagbouw	10%
	Hoogbouw	11%
Molenlanden	Laagbouw	7%
	Hoogbouw	19%
Vijfheerenlanden	Laagbouw	3%
	Hoogbouw	7%

Nulaanbieders omliggende Avri-gemeenten

In de gemeenten waar inzamelbedrijf Avri het afval inzamelt was al diftar ingevoerd voor de beleidswijzigingen in het Waardlanden-gebied. Avri constateerde in 2020 dat 14% van de huishoudens geen restafval aanbiedt en dat een groot deel van haar nulaanbieders in de grensdorpen met het Waardlanden-gebied woont (bron: 'Analyse huidige afvalbeleid Waardlanden-gemeenten', Cyclus Management, 2020). Dit kan een aanwijzing zijn van afvaltoerisme vanuit de Avri-gemeenten naar de Waardlanden-gemeenten. Drie van de Avri-gemeenten grenzen aan het Waardlanden-gebied: Culemborg, West Betuwe en Zaltbommel. Onderstaande tabel geeft de ontwikkelingen in het aantal nulaanbieders weer (bron: administratie Avri).

Gemeente (grensgebied)	Aantal nulaanbieders 2023	Aantal nulaanbieders 2024	Vershil 2023-2024
Culemborg	1.852	1.802	- 50 (- 3%)
West Betuwe	1.271	929	- 324 (- 25%)
Zaltbommel	1.778	1.890	+ 112 (+ 6%)

Het aantal nulaanbieders daalde in Culemborg en West Betuwe tussen 2023 en 2024 met respectievelijk 3% en 25%. Dit kan een aanwijzing zijn dat vóór de introductie van de milieupas in de Waardlanden-gemeenten afvaltoerisme plaatsvond door inwoners uit met name West Betuwe en in mindere mate door inwoners uit Culemborg. Het totale afvalaanbod in beide gemeenten steeg echter niet in 2023 en 2024. Als er al sprake was van afvaltoerisme vanuit Culemborg en West Betuwe, dan gebeurde dat niet op grote schaal.

In Zaltbommel nam het aantal nulaanbieders toe met 6%. Dit is niet te verwachten als er voorheen sprake was van afvaltoerisme naar de Waardlanden-gemeenten. Het totale afvalaanbod tussen 2022 en 2024 nam echter ook toe met achtereenvolgens 16 kilogram en 3 kilogram per inwoner. Dit kan wel wijzen op het stoppen van afvaltoerisme naar de Waardlanden-gemeenten sinds het afsluiten van de ondergrondse restafvalcontainers.

Oorzaken nulaanbod

Uit landelijk onderzoek naar de effecten van diftar blijkt dat het aandeel nulaanbieders toeneemt naarmate afval zeer goed gescheiden wordt ('Diftar als beleidsinstrument bij huishoudelijk afvalbeheer', IPR Normag, 2021). Er is echter niet vast te stellen in hoeverre het gaat om gewenst gedrag (preventie) of ongewenst gedrag (ontwijkgedrag). In de praktijk blijkt dat onder de groep nulaanbieders in diftargemeenten ook meer goede afvalscheiders zijn, die nagenoeg geen restafval produceren. Zij voeren hun beetje restafval af door bijvoorbeeld een container met de burens te delen. Deze constatering heeft een relatie met een artikel in GRAM van december 2024. GRAM is het vakblad van de NVRD, de Nederlandse vereniging voor afval- en reinigingsdiensten. In de gemeenten Tubbergen en Dinkelland is onderzocht of nulaanbieders restafval afvoeren via het pmd, aangezien daar aanwijzingen voor waren. Het blijkt echter dat de meeste nulaanbieders het pmd niet vervuilen en grotendeels goede afvalscheiders zijn: 40% van de minicontainers voor pmd van nulaanbieders bevatten zeer weinig vervuiling. Ook bleek dat de containers voor pmd van nulaanbieders meestal minder wegen dan een gemiddelde container. Omdat pmd relatief licht en 'niet-pmd' relatief zwaar is, lijkt dit er ook op te duiden dat de containers van nulaanbieders minder vervuiling bevatten. Zelf gaven de nulaanbieders aan dat zij andere manieren hebben om van hun restafval af te komen: van het meenemen naar het werk, familie of de publieke afvalbak tot 'We hebben echt geen restafval meer'.

5.8 Kringloopwinkels en werkplaatsen

Zijn er aanwijzingen dat inwoners het systeem ontwijken door restafval aan te bieden bij kringloopwinkels en circulaire werkplaatsen?

Nee. Bij de kringlopen wordt even vaak als voorheen afval voor de deur gedumpt. Mede door een strikter aannamebeleid is slechts een derde van het budget gebruikt om grofvuil naar de milieustraten te brengen.

Vooraf bestond de vrees dat de kringloopwinkels gebruikt zouden worden voor het dumpen van grofvuil. Dit is niet of nauwelijks gebeurd.

Afvoeren grofvuil

Om de veertien kringloopwinkels tegemoet te komen, kregen zij een milieupas voor toegang tot de milieustraten en stelde Waardlanden een jaarbudget van € 80.000 ter beschikking voor het afvoeren van afval. Dit budget was gebaseerd op cijfers van de Branchevereniging Kringloop Nederland (BKN) en bleek in 2024 ruim toereikend. De kringloopwinkels hebben hiervan slechts ruim een derde besteed (€ 28.420), mede dankzij hun inspanningen om minder afval te laten ontstaan door bijvoorbeeld meubels in meer onderdelen te demonteren. De kosten voor het brengen van hout zijn vrijgesteld. Hieraan zouden zij € 2.681 hebben besteed. De grotere winkels (Opnieuw & Co en Het Goed) gebruiken afzetcontainers op locatie. Dit kost elke organisatie circa € 15.000 per jaar. Het bedrag dat de circulaire werkplaatsen in 2024 besteedden aan het afvoeren van grofvuil naar de milieustraten is kwijtgescholden (€ 3.480). Voor hout hadden zij ook een vrijstelling en hieraan zouden zij € 1.330 hebben besteed.

Afvaldump gelijk en meer scheiding/demontage

In februari 2025 vond een bijeenkomst plaats met de twintig kringloopwinkels en circulaire werkplaatsen in de regio. De kringloopwinkels vertelden dat niet vaker dan voorheen afval voor de deur wordt gezet (dump). Een aantal winkels anticipeerde op de beleidswijzigingen door een strikter innamebeleid. De meeste kringlopen zeggen nu actiever te scheiden en te demonteren en zij legden de vrijwilligers goed uit 'wat moet waar'. Kringloop Gorinchem voerde een stortvergoeding in: de inwoner betaalt voor het afvoeren. Desondanks ervaart deze kringloopwinkel een hoger aanbod, waarbij sommige inwoners aangeven dat de andere kringloopwinkels de spullen niet meer komen ophalen.

Landelijk beeld: omvang ontwijkroutes is beperkt

Uit onderzoek dat in opdracht van Rijkswaterstaat is uitgevoerd blijkt dat de omvang van ontwijkroutes door een tariefsysteem beperkt is ('Diftar als beleidsinstrument bij huishoudelijk afvalbeheer', IPR Normag, 2021). Harde cijfers over de aard en omvang ontbreken echter.

Bijplaatsingen

De geïnterviewde gemeenten geven aan dat de bijplaatsingen in een aantal gemeenten kort na de invoering van diftar tijdelijk toenam. Dit gebeurde met name in de gemeenten met veel hoogbouw en een grote mate van stedelijkheid op enkele kwetsbare locaties. Het gaat om locaties waar een barrière is voor goede communicatie, zoals wijken met inwoners van veel verschillende nationaliteiten, internationale studenten en/of wijken met veel doorstroom. Met goede communicatie en extra handhaving is na enkele maanden meestal weer het oude niveau bereikt. Het aantal bijplaatsingen kan in absolute zin gering zijn, maar in de publieke perceptie omvangrijk. De angst is vaak groter dan hoe het in werkelijkheid uitpakt.

Zwerfafval

Met extra (vaak tijdelijke) maatregelen zoals extra handhaving en reiniging houden gemeenten de situatie onder controle.

Afvaldump

De door IPR Normag geïnterviewde gemeenten geven aan dat dumpingen voornamelijk grof afval (verbouwingsafval) of illegale stort (zoals drugsafval) betreft. Dit is geen groter of moeilijker beheersbaar probleem geworden sinds de invoering van diftar. Uit een ander onderzoek van Alterra uit 2007 blijkt dat de meeste dumpingen in de natuur grof afval betreft en dat nauwelijks fijn restafval wordt gedumpt. Als het voorkomt na de invoering van diftar is het van geringe omvang en een tijdelijk verschijnsel. Op langere termijn neemt het weer af tot het oorspronkelijke niveau.

6 Financiën

6.1 Begroting Strategienota

Zijn de gerealiseerde kosten tot en met 2024 binnen de begroting van de Strategienota gebleven?

Ja. Naar verwachting is het restantbudget nodig voor het afronden van de laatste openstaande acties uit de Strategienota.

Deze paragraaf brengt de financiële consequenties van de uitvoering van Strategienota in beeld. De werkelijk bestede kosten (realisatie) zijn afgezet tegen de raming van de investeringen, implementatiekosten en structurele kosten.

Investerings

Voor de uitvoering van de Strategienota zijn investeringen gedaan. In Stap 1 zijn ondergrondse containers en minicontainers aangeschaft en geplaatst in de voormalige gemeente Vianen en verzamelcontainers voor gft met toegangscontrole in het hele gebied. In Stap 2 is toegangscontrole geplaatst op de inwerpzuilen van de ondergrondse restafvalcontainers, zijn minicontainers voor restafval met chip geplaatst in het buitengebied, zijn de inzamelvoertuigen voorzien van chiplezers en zijn de kaartlezers op de aanmeldzuilen van de milieustraten geplaatst. In Stap 3 waren geen investeringen nodig.

Ten opzichte van de (opgepluste) begroting is € 21.492 minder uitgegeven. Oorspronkelijk waren de investeringen begroot op € 6.493.600. Op 23 maart 2023 besloot het bestuur om extra investeringsbudget beschikbaar te stellen á € 496.155. Dit bleek nodig door de hogere aanschafprijzen voor chips, minicontainers en ondergrondse containers die het gevolg waren van de grondstoffen schaarste door de oorlog in Oekraïne.

Investerings Strategienota	Raming	Realisatie
Stap 1 + 2*	€ 6.493.600	€ 6.968.263
Stap 3	€ 0	€ 0
Overig	€ 0	€ 0
Extra budget (bestuursbesluit 23 maart 2023)	€ 496.155	-
Totaal t/m 31-12-2024	€ 6.989.755	€ 6.968.263
Positieve realisatie t.o.v. raming		- € 21.492

* Vijfheerenlanden droeg bij aan de harmonisatie van de voormalige gemeente Vianen met een afkoopsom (€ 82.500) en de niet-begrote afvoer van vervuilde grond (€ 115.000).

Eenmalige implementatiekosten

Er zijn eenmalige kosten gemaakt voor de implementatie van de Strategienota. Hieronder vallen het projectmanagement, het aanpassen van de minicontainers voor restafval naar pmd in de voormalige gemeente Vianen, de keukenemmertjes voor gft-afval, de aanschaf/verspreiding van milieupassen, communicatie, monitoring en het gebruik van de registratiesoftware. Omdat veel kosten door de verschillende stappen heen lopen – denk aan het projectmanagement, monitoring en communicatie – zijn deze eenmalige kosten niet per stap uit te splitsen.

Onderstaande tabel maakt de eenmalige implementatiekosten inzichtelijk. Er is tot en met 31 december 2024 € 263.000 minder uitgegeven dan begroot. De belangrijkste oorzaken voor dit overschot zijn: (a) voor de ontwikkeling van het Circulair Netwerk is enkel gebruik gemaakt van subsidies (b) er zijn minder keukenemmertjes voor gft-afval afgenomen dan verwacht (c) besloten is om geen adresstickers aan te brengen

op de minicontainers voor grondstoffen (d) het aanpassen van de opening van de openbare prullenbakken is bekostigd uit de zwerfafvalvergoeding (e) het voorlichtingsbudget is niet volledig besteed, mede doordat inwoners van Vijfheerenlanden niet voorgelicht hoefden te worden over de invoering van diftar.

Eenmalige implementatiekosten	Raming	Realisatie
Stap 1 + 2 + 3	€ 1.826.500	€ 1.723.500
Overig	€ 160.000	€ 0
Totaal t/m 31-12-2024	€ 1.986.500	€ 1.723.500
Positieve realisatie t.o.v. raming (stand van zaken 31-12-2024)		- € 263.000

Met de resultaatbestemming 2023 is € 61.000 vrijgevallen uit de bestemmingsreserve diftar. Het beschikbare budget voor de implementatiekosten is daarmee € 202.000. Er moeten nog kosten worden gemaakt voor de afronding van de openstaande acties uit de Strategienota, zoals het plaatsen van de adresstickers op de grondstoffencontainers, de maatwerk aanpak voor bijplaatsingen op de hotspots en de doorontwikkeling van het Circulair Netwerk.

Structurele kosten

Onderstaande tabel laat de structurele jaarlijkse kosten voor de uitvoering van de Strategienota zien. Deze bestaan voor stap 1, 2 en 3 uit de kapitaallasten van de investeringen, databaseer (administratieve organisatie), de kwaliteitscontroles voor grondstoffen, communicatie, handhaving en uit de uitgespaarde verwerkingskosten als gevolg van afvalreductie en afvalscheiding. De overige kosten bestaan uit de personeelskosten voor de educatiemedewerker, de huisvesting van de administratieve organisatie en het beheer en huisvesting van Kringloopplein Nieuw-Lekkerland.

Er is in 2024 € 69.305 minder uitgegeven dan begroot. De belangrijkste oorzaken zijn: (a) Waardlanden hoefde geen extra kosten te maken voor het opruimen van restafval in de openbare ruimte (b) de kosten voor onderhoud en reparatie van de electronicsets van de ondergrondse containers vielen lager uit dan geraamd (c) de vergoedingen uit het Afvalfonds voor pmd en papier en karton waren hoger dan geraamd (d) de verwerkingskosten zijn lager dan geraamd.

Structurele kosten (jaarlijks)	Raming	Realisatie
Stap 1 + 2	€ 1.121.979	niet bekend
Stap 1 + 2 + 3	- € 217.775	- € 324.580
Overig	€ 167.500	€ 205.000
Totaal t/m 31-12-2024	- € 50.275	- € 119.580
Positieve realisatie t.o.v. raming (stand van zaken 31-12-2024)		- € 69.305

Er moeten nog kosten worden gemaakt voor de afronding van de openstaande acties uit de Strategienota, zoals de ontwikkeling van de afval- en grondstofmonitor, de invulling van vacature toezichthouder en de aanschaf van de software voor een routeplanning op basis van de vulgraad van ondergrondse containers.

6.2 Afvalstoffenheffing

Hoe heeft de afvalstoffenheffing zich ontwikkeld?

- In Gorinchem en Hardinxveld-Giessendam steeg de afvalstoffenheffing tussen 2021 en 2025 minder dan gemiddeld in Nederland. In Molenlanden en Vijfheerenlanden steeg deze sterker dan gemiddeld.
- Hoewel de onderlinge verschillen groot zijn, geldt voor alle gemeenten dat het basistarief hoger ligt dan gemiddeld in Nederland.
- In de diftargemeenten zijn de afvalkosten voor huishoudens in het buitengebied het hoogst en voor de hoogbouw het laagst.
- In de diftargemeenten ligt het tarief voor restafval voor de hoogbouw en het buitengebied lager dan gemiddeld in Nederland. Een storting in de ondergrondse containers voor de laagbouw is juist duurder.

Ontwikkelingen afvalstoffenheffing Waardlandengemeenten

Onderstaande tabel bevat de tarieven die inwoners betalen aan de afvalstoffenheffing, inclusief de indexatie van de tarieven die Waardlanden aan de gemeenten doorberekent en de procentuele stijging.

Gemeente	Tarief	2021	2022	2023	2024	2025	stijging
Gorinchem	Basistarief 1 persoon	€ 253,00	€ 269,20	€ 297,00	€ 260,00	€ 288,00	14%
	Basistarief meerpers	€ 316,00	€ 336,50	€ 371,00	€ 325,00	€ 360,00	
	Hoogbouw/binnenstad: storting ondergr. container				€ 0,50	€ 0,50	0%
	Storting ondergr. container				€ 1,50	€ 1,50	
	Lediging minicontainer				€ 6,00	€ 6,00	
Hardinxveld-Giessendam	Basistarief	€ 309,00	€ 319,00	€ 332,00	€ 322,00	€ 367,00	19%
	Hoogbouw: storting ondergr. container				€ 0,50	€ 0,50	0%
	Storting ondergr. container				€ 1,50	€ 1,50	
	Lediging minicontainer				€ 6,00	€ 6,00	
Molenlanden	Basistarief 1 persoon	€ 268,51	€ 272,06	€ 296,10	€ 300,77	€ 338,87	26%
	Basistarief meerpers	€ 335,64	€ 340,07	€ 370,12	€ 375,96	€ 423,58	
	Hoogbouw: storting ondergr. container				€ 0,75	€ 0,75	0%
	Storting ondergr. container				€ 1,50	€ 1,50	
	Lediging minicontainer				€ 6,00	€ 6,00	
Vijfheerenlanden	Vast tarief 1 persoon	€ 273,00	€ 328,00	€ 328,00	€ 349,00	€ 386,00	41%
	Vast tarief meerpers	€ 343,00	€ 412,00	€ 412,00	€ 439,00	€ 486,00	42%
Tarief Waardlanden*		€ 232,18	€ 249,00	€ 289,33	€ 289,33 € 315,59 zonder diftar	€ 328,56 € 354,87 zonder diftar	42%

*Bron: Programmabegrotingen en meerjarenramingen, Waardlanden. In 2024 betreft het tarief na CAO correctie 2023.

De onderlinge verschillen in afvalstoffenheffing zijn groot. In alle gemeenten steeg de afvalstoffenheffing tussen 2021 en 2025. De grootste toename in die periode was in Hardinxveld-Giessendam en de kleinste in Gorinchem.

De stijging van de afvalstoffenheffingen loopt alleen in Vijfheerenlanden gelijk op met de stijging van de tarieven van Waardlanden (+ 42%).

Gemiddelde afvalstoffenheffing 2024

Onderstaande tabel geeft weer wat een gemiddeld huishouden betaalt aan afvalstoffenheffing. Hiertoe is het gemiddelde aanbod aan restafval (paragraaf 3.1) gekoppeld aan de tarieven uit voorgaande paragraaf. In de drie diftargemeenten zijn huishoudens in het buitengebied het duurste uit en in de hoogbouw het goedkoopste.

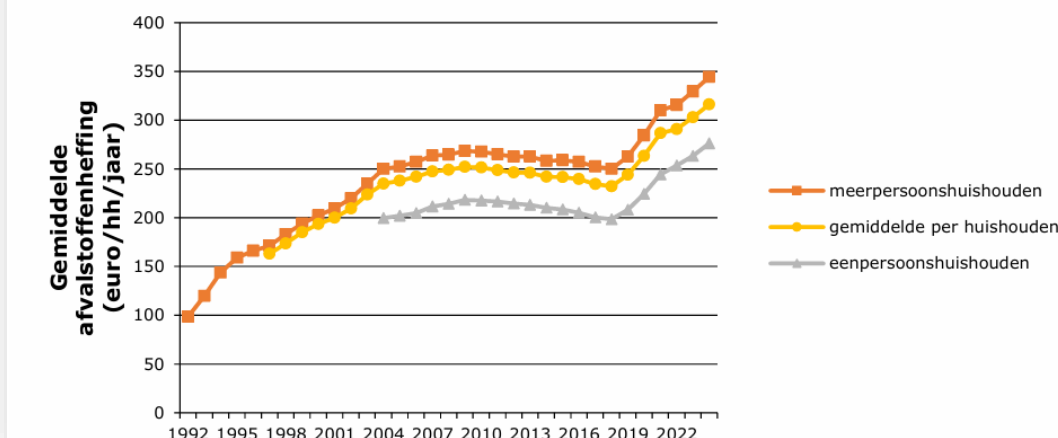
Gemeente en type huishouden		Tarief 2024	Totaal	Berekening
Gorinchem	Eenpersoons	Hoogbouw/binnenstad	€ 295,-	basistarief € 260,- plus 70 stortingen á € 0,50
		Laagbouw	€ 311,-	basistarief€ 260,- plus 34 stortingen á x € 1,50
		Buitengebied	€ 320,-	basistarief € 260,- plus 10 ledigingen á € 6,00
	Meerpersoons	Hoogbouw/binnenstad	€ 360,-	basistarief € 325,- plus 70 stortingen á € 0,50
		Laagbouw	€ 376,-	basistarief € 325,- plus 34 stortingen á x € 1,50
		Buitengebied	€ 385,-	basistarief € 325,- plus 10 ledigingen á € 6,00
Hardinxeld-Giessendam	Alle typen	Hoogbouw	€ 347,-	basistarief € 322,- plus 50 stortingen á € 0,50
		Laagbouw	€ 353,50	basistarief € 322,- plus 21 stortingen á x € 1,50
		Buitengebied	€ 370,-	basistarief € 322,- plus 8 ledigingen á € 6,00
Molenlanden	Eenpersoons	Hoogbouw	€ 330,77	basistarief € 300,77 plus 40 stortingen á € 0,75
		Laagbouw	€ 330,77	basistarief € 300,77 plus 20 stortingen á x € 1,50
		Buitengebied	€ 354,77	basistarief € 300,77 plus 9 ledigingen á € 6,00
	Meerpersoons	Hoogbouw	€ 405,96	basistarief € 375,96 plus 40 stortingen á € 0,75
		Laagbouw	€ 405,96	basistarief € 375,96 plus 20 stortingen á x € 1,50
		Buitengebied	€ 429,96	basistarief € 375,96 plus 9 ledigingen á € 6,00
Vijfheeren-landen	Eenpersoons	Vast tarief 1 persoon	€ 349,-	basistarief
	Meerpersoons	Vast tarief meerpersoon	€ 439,-	basistarief

Vergelijking met gemiddelde in Nederland

Net als in de Waardlanden-gemeenten is de gemiddelde afvalstoffenheffing in Nederland in de afgelopen jaren gestegen. Tussen 2021 en 2025 ging het om een toename van 16%: van € 287 naar € 333. De afvalstoffenheffing steeg in Gorinchem minder dan gemiddeld (14%) en in Hardinxeld-Giessendam, Molenlanden en Vijfheerenlanden was meer dan gemiddeld (respectievelijk 19%, 26% en 41% á 42% tegenover 16% gemiddeld).

Onderstaande figuur laat de ontwikkelingen in Nederland zien (bron: jaarlijkse rapporten 'Afvalstoffenheffing', Rijkswaterstaat).

Figuur 2.1: Ontwikkeling van de afvalstoffenheffing voor huishoudens van 1992 t/m 2024



De gemiddelde kosten in Nederland zijn sterker gestegen dan de inflatie als gevolg van:

- Invoeren van de afvalstoffenbelasting voor het verwerken van restafval en de jaarlijkse stijging hiervan (van € 13,00 per ton restafval in 2015 naar € 39,70 in 2025);
- Prijsstijging brandstof;
- Loonstijging personeel;
- Lagere opbrengsten voor het aanleveren van gescheiden grondstoffen;
- Meer aanspraak op kwijschelding van de gemeentelijke belastingen.

De kosten in diftargemeenten vallen over het algemeen lager uit doordat er minder restafval ontstaat en meer afval gescheiden wordt aangeboden. Daardoor worden de kosten voor de verwerking van het restafval lager.

Vergelijking diftargemeenten met gemiddelde afvalstoffenheffing in Nederland

Onderstaande tabel geeft een globaal overzicht van de hoogte van het vastrecht en de kosten voor restafval van verschillende diftarsystemen (bron: 'Afvalstoffenheffing 2024', Rijkswaterstaat, 2025). Er zijn grote verschillen tussen vastrecht en variabele kosten.

Tabel 3.2: Overzicht van de gemiddelde afvalbeheerkosten, vastrecht per huishouden en variabele kosten per diftarsysteem in 2024

Systeem tariefdifferentiatie	Gemiddelde kosten (€)	Gemiddeld vastrecht (€)	Gemiddelde variabele kosten
Volume	310	n.v.t.	n.v.t.
			€ 10,35 / container rest
Volume & frequentie	281	210	€ 0,55 / container gft-afval
Volume & frequentie & aantal personen	310	212 ¹	€ 8,21 / container rest
		272 ²	€ 0,00 / container gft-afval
			€ 1,55 / zak rest
Dure zak	218	200	€ 0,03 / zak gft-afval
		184 ¹	€ 1,31 / zak rest
Dure zak & aantal personen	248	240 ²	€ 0,00 / zak gft-afval
			€ 0,45 / kg rest
Gewicht	344	n.v.t.	€ 0,25 / kg gft-afval
			€ 0,34 / kg rest en € 2,06 / lediging rest
			€ 0,02 / kg gft-afval en € 0,28 / lediging gft-afval
Gewicht & frequentie	294	150	€ 0,24 / kg rest en € 1,63 / lediging rest
		180 ¹	€ 0,00 / kg gft-afval en € 0,97 / lediging gft-afval
Gewicht & frequentie & aantal personen	319	248 ²	

¹ Eenpersoonshuishoudens

² Meerpersoonshuishoudens

Gorinchem

Gorinchem heeft het tariefsysteem 'volume & frequentie & aantal personen'. Voor 2024 geldt:

- Het basistarief is hoger dan het gemiddelde vaste deel van de afvalstoffenheffing:
 - Eenpersoonshuishoudens: € 260 tegenover € 212 in Nederland;
 - Meerpersoonshuishoudens: € 325 tegenover € 272 in Nederland.
- Het tarief voor restafval is iets lager dan gemiddeld, behalve voor een storting in de ondergrondse containers voor laagbouw:
 - Het tarief voor hoogbouw (€ 0,50) is lager dan de gemiddelde aanschaf van een 'dure afvalzak' van € 1,31 gemiddeld in Nederland;
 - Het tarief voor laagbouw (€ 1,50) is juist hoger dan dit gemiddelde;
 - Legen minicontainer: € 6,00 tegenover € 8,21 gemiddeld in Nederland.

Hardinxeld-Giessendam

Hardinxeld-Giessendam heeft een tariefsysteem 'volume & frequentie'. Voor 2024 geldt:

- Het basistarief (€ 322) is veel hoger dan het gemiddelde vaste deel van de afvalstoffenheffing (€ 210 in Nederland);
- Het tarief voor restafval is vergelijkbaar of iets lager dan gemiddeld:
 - Storting in ondergrondse container (laagbouw € 1,50 en hoogbouw € 0,50) is lager dan de gemiddelde aanschaf van een 'dure afvalzak' van € 1,55 gemiddeld in Nederland;
 - Legen minicontainer: € 6,00 tegenover € 8,21 gemiddeld in Nederland.

Molenlanden

Molenlanden heeft het tariefsysteem 'volume & frequentie & aantal personen'. Voor 2024 geldt:

- Het basistarief is veel hoger dan het gemiddelde vaste deel van de afvalstoffenheffing:
 - Eenpersoonshuishoudens: € 300,77 tegenover € 212 gemiddeld in Nederland;
 - Meerpersoonshuishoudens: € 375,96 tegenover € 272 in Nederland.

- Het tarief voor restafval is iets lager dan gemiddeld, behalve voor een storting in de ondergrondse containers voor laagbouw:
 - Het tarief voor hoogbouw (€ 0,75) is lager dan de gemiddelde aanschaf van een 'dure afvalzak' van € 1,31 gemiddeld in Nederland;
 - Het tarief voor laagbouw (€ 1,50) is juist hoger dan gemiddeld;
 - Legen minicontainer: € 6,00 tegenover € 8,21 gemiddeld in Nederland.

Relatie tussen tariefhoogte en aanbod restafval

Er is geen onderzoek bekend naar de relatie tussen de hoogte van het tarief voor restafval en de hoeveelheid restafval. Wel is in 2010 onderzoek gedaan naar het effect van verhogingen van het tarief voor restafval. Een eenmalige prijsverhoging van 10% leidt tot een eenmalige afname van de hoeveelheid afval met 1,1 % tot 3,2% (bron: Allers & Hoebe, 2010, in 'Diftar als beleidsinstrument bij huishoudelijk afvalbeheer', IPR Normag, 2021). De grootste afname in het restafval is in de gemeenten waar diftar net is geïntroduceerd. De kleinste afname is in gemeenten waar al langer diftar bestaat.

Vergelijking Vijfheerenlanden met gemiddelde afvalstoffenheffing in Nederland

Voor Vijfheerenlanden geldt in 2024 (bron: 'Afvalstoffenheffing 2024', Rijkswaterstaat, 2025):

- Tarief eenpersoonshoudens is veel hoger dan gemiddeld: € 349 tegenover € 276 in Nederland;
- Tarief meerpersoonshoudens is veel hoger dan gemiddeld: € 439 tegenover € 344 in Nederland.

Vergelijking Waardlanden-tarief met gemiddelde afvalstoffenheffing in Nederland

De afvalstoffenheffing die inwoners betalen bestaat naast het Waardlanden-tarief ook uit andere kosten die de Waardlanden-gemeenten maken. Denk daarbij bijvoorbeeld aan kosten voor de voorlichting, het opruimen van bijplaatsingen, de personeelskosten van medewerkers (beleid/beheer, toezicht, communicatie, opleggen afvalstoffenheffing, etc.), de kwijschelding van de gemeentelijke belastingen en de btw.

Het Waardlanden-tarief is kostendekkend voor de activiteiten van Waardlanden en de daaruit voortvloeiende verwerkingskosten. Het tarief in 2024 was voor de drie diftargemeenten € 289,33 en € 315,50 voor Vijfheerenlanden. Er zijn geen bronnen met landelijke gemiddelden beschikbaar waar het tarief van Waardlanden mee vergeleken kan worden.

7 Conclusies

7.1 Effecten nieuw beleid

Milieu

Het nieuwe beleid heeft een groot effect gehad op het afvalaanbod en de hoeveelheid restafval in de Waardlanden-gemeenten.

Aanbod restafval

In 2024 is 133 kilogram restafval per inwoner aangeboden in het Waardlanden-gebied. Vergeleken met 2020 is dat een daling van 35%.

De ingezamelde hoeveelheden afval en grondstoffen zijn niet per gemeente afzonderlijk geregistreerd. Op basis van het bewonersonderzoek en het aantal stortingen/ledigingen valt de concluderen dat inwoners uit de drie diftargemeenten hun afval beter scheiden dan inwoners uit Vijfheerenlanden. Uit de enquête blijkt dat het iets meer goede afvalscheiders in de diftargemeenten wonen dan in Vijfheerenlanden. Het kostenaspect is de belangrijkste reden voor het lagere aanbod van restafval.

Er zijn grote verschillen per gemeente in het aantal keren dat fijn restafval wordt aangeboden. Inwoners uit Vijfheerenlanden bieden dit het vaakst aan en uit Hardinxveld-Giessendam en Molenlanden het minst vaak. Gorinchem zit er tussen in. In de hoogbouw ontstaat meer restafval vanwege nascheiding (pmd gaat bij restafval), waardoor bewoners van de hoogbouw de ondergrondse containers vaker gebruiken dan de laagbouw. In de diftargemeenten gebruikt de hoogbouw deze 1 à 2 keer per week tegenover 1 keer per 2 à 3 weken in de laagbouw. Het recycletarief heeft effect op de frequentie: inwoners uit Vijfheerenlanden gebruiken de ondergrondse containers anderhalf tot vier keer zo vaak als inwoners uit de diftargemeenten. Verder staan de minicontainers voor restafval in het buitengebied van Vijfheerenlanden alle 13 inzamelrondes aan de straat en in de diftargemeenten slechts 8 tot 10 keer per jaar.

Aanbod grof restafval

Via de milieustraten en de ophaalservice is per inwoner bijna de helft minder grof restafval ingezameld vergeleken met 2020. Als gevolg van het ophaaltarief voor grofvuil in de diftargemeenten daalde het totale aanbod via de ophaalservice het sterkst: het aantal ophaalafspraken halveerde en er is 60% minder grofvuil opgehaald. Het merendeel van alle ophaalafspraken is gemaakt door inwoners uit Vijfheerenlanden.

Grondstoffen aan huis opgehaald en milieuparken

In 2024 is meer gft (+ 9 kilogram per inwoner), meer pmd (+ 6 kilogram) en meer textiel (+ 1,5 kilogram) gescheiden dan in eerdere jaren. In de laatste zes maanden van 2024 is 0,5 kilogram luierafval ingezameld via de milieustraten. Toch bevat het restafval nog veel grondstoffen. Slechts een vijfde tot een kwart van het restafval dat inwoners aanbieden is echt restafval. Het overige had nog gescheiden en gerecycled kunnen worden. Ondanks dat alle inwoners hun gft-afval nu kunnen scheiden, bestaat meer dan een derde van het restafval uit gft. Bewoners van de hoogbouw in Hardinxveld-Giessendam en Vijfheerenlanden scheiden hun gft-afval het minst. Een vijfde van het restafval in Hardinxveld-Giessendam en Molenlanden bestaat uit luiers (zowel wegwerpbabyluiers als incontinentiemateriaal).

Vervuiling grondstoffen

Over het algemeen is het effect van het nieuwe beleid dat pmd en gft aanzienlijk minder vervuiling bevat dan de afgelopen jaren, maar textiel iets meer. In de drie diftargemeenten is minder vervuiling van het pmd aangetroffen dan in 2020, maar in Vijfheerenlanden steeg deze met 1%. Het pmd in Gorinchem en Vijfheerenlanden is aanzienlijk meer vervuild dan gemiddeld in Nederland. Het gft-afval in Gorinchem bevat in 2024 meer vervuiling dan in 2020, maar in de andere drie gemeenten juist minder. Bijna 3% van de gecontroleerde minicontainers voor pmd en gft kreeg van de grondstoffencontroleurs een rode hanger (niet geleegd) en 4% een gele hanger (wel geleegd). Ruim de helft van de hangers zijn voor de pmd-containers.

Milieustraten

Het afvalaanbod op de milieustraten is flink gedaald (- 54 kilogram per inwoner). De sterkste afname betreft de stromen waarvoor inwoners uit de diftargemeenten betalen vanaf hun vierde bezoek: grofvuil, tuinafval, puin, hout, gips en bitumen dakleer. In 2024 kwam een kwart minder bezoekers naar de milieustraten en met ruim de helft van de bezoekers vormen inwoners uit Vijfheerenlanden het grootste aandeel.

Hergebruik en preventie

Waardlanden zamelde tussen 2020 en 2024 veel minder afval in (-179 kilogram per inwoner). De sterkste daling was in 2024 (-91 kilogram). Dit komt waarschijnlijk gedeeltelijk door meer afvalpreventie en hergebruik. Ongeveer de helft van de inwoners is hiermee bezig. Zij gebruiken spullen opnieuw, brengen spullen naar kringloopwinkel/milieustraat, geven spullen aan vrienden/familie/bekenden of zijn bezig met minder voedsel verspillen. Iets meer inwoners uit Vijfheerenlanden dan uit de andere drie gemeenten denken na over wat men koopt, denken aan hergebruik en gaan vaker dan vóór de beleidswijzigingen met herbruikbare spullen naar de milieustraat.

Tevredenheid inwoners

Inwoners waarderen de afvalinzameling met een 6,6 en mensen die op straat gesproken zijn geven een 7,3. Ten opzichte van de enquête uit 2020 is de tevredenheid met één rapportcijfer gezakt. Dit effect is ook zichtbaar in andere gemeenten na een grote verandering. Zodra mensen gewend zijn aan de nieuwe situatie, stijgt de waardering naar het oude niveau. Het meest tevreden zijn inwoners uit Vijfheerenlanden en hun tevredenheid daalde het minst ten opzichte van 2020. Met name de invoering van de tarieven zorgen voor de lagere waardering in de diftargemeenten.

Over de beleidswijzigingen kwamen veel reacties en vragen vanuit inwoners en dan met name over de tarieven.

Over de veranderingen in de afvalinzameling overheerst tevredenheid. Er is één uitzondering: de helft van de inwoners uit de voormalige gemeente Vianen is ontevreden over de ondergrondse restafvalcontainers. De veranderingen zelf worden met een 6,0 gewaardeerd. Nu is ruim de helft even tevreden of meer tevreden als vóór de veranderingen. Goede afvalscheiders zijn het meest tevreden. Meer dan een derde is nu juist minder tevreden.

Milieustraten en grofvuil ophaalservice

Het overgrote deel is tevreden over de milieustraten. Vergeleken met 2020 daalde de tevredenheid met 4%. De meeste tevredenheid is er over het Kringloopplein in Nieuw-Lekkerland en de minste over milieustraat Hardinxveld-Giessendam. Van degenen die de grofvuil ophaalservice wel eens gebruiken, is 40% tevreden en 20% ontevreden. Vergeleken met 2020 daalde de tevredenheid met 16%. Er is vooral ontevredenheid over de hoogte van het ophaaltarief. Er blijkt onbekendheid (11%) en onduidelijkheid te zijn over de tarieven voor grofvuil. Mensen weten niet hoe het werkt met het ophalen van grofvuil en een veelvoorkomende misvatting is dat voor elk bezoek aan de milieustraat voor alle deelstromen betaald moet worden (13%).

Voorlichten inwoners over nieuwe beleid

Inwoners zijn meegenomen in de veranderingen via de campagne Lekker opgeruimd, door de persoonlijke uitleg van de milieucoaches en de medewerkers van Waardlanden en de gemeenten. Op scholen is aan afvalscheiding gewerkt door de educatiemedewerker en zijn gastlessen gegeven. Inwoners zijn overwegend positief over de informatieverstrekking over de veranderingen en de afvalscheiding. De meningen neigen echter naar negativiteit als het gaat over de betrokkenheid bij de veranderingen vooraf, over de educatie en over de informatie over repareren van kapotte spullen en kleren. Niet-scheiders zijn negatiever dan goede scheiders over de voorlichting.

Ontwijkroutes

De ontwijkroutes om de kosten voor restafval en grofvuil te ontlopen zijn beperkt tot (a) enkele hotspots waar met name grofvuil wordt bijgeplaatst (b) iets meer huishoudelijk afval in de openbare prullenbakken (c) wegbrengen naar het werk of naar de gemeenten Vijfheerenlanden en Sliedrecht. Er zijn geen aanwijzingen dat restafval of grofvuil nu vaker dan voorheen terecht komen in de openbare ruimte als zwerfafval of afvaldump of dat dit via kringloopwinkels of circulaire werkplaatsen wordt afgevoerd. Deze conclusie komt overeen met de ervaringen in andere diftargemeenten in Nederland. Het aandeel huishoudens dat geen restafval aanbiedt vormt een indicatie van de omvang van het ontwijkgedrag. In de drie diftargemeenten zijn er naar verhouding meer nulaanbieders dan in Vijfheerenlanden. De meesten wonen in Hardinxveld-Giessendam en in de hoogbouw van

Molenlanden. Nulaanbod wordt overigens ook veroorzaakt door leegstand en hele goede afvalscheiders die nagenoeg geen restafval hebben.

(a) Bijplaatsingen

De meeste bijplaatsingen betreffen grofvuil; ten opzichte van het grofvuil worden relatief weinig zakken met restafval aangetroffen. Sinds 2020 wordt min of meer dezelfde hoeveelheid afval naast de ondergrondse containers aangetroffen. Er zijn geen aanwijzingen dat inwoners nu meer bijplaatsen, met uitzondering van een aantal hotspots in Gorinchem, Molenlanden en Vijfheerenlanden; met name in winkelcentra en wijken met grote flats. Ook vóór de beleidswijzigingen was regelmatig sprake van bijgeplaatst afval. Wel is tijdelijk een piek gemeten in Gorinchem en Molenlanden na het afsluiten van de ondergrondse containers in 2023.

De meeste ergernis over bijplaatsingen is er onder inwoners uit Gorinchem. Net als in Vijfheerenlanden deden inwoners uit Gorinchem in 2024 meer meldingen van bijgeplaatst afval dan het jaar daarvoor. Er is een kloof tussen de werkelijke situatie en de beleving van de bewoners. De meerderheid denkt dat er vaker afval naast de containers staat als gevolg van de tarieven.

(b) Openbare prullenbakken

Meer dan 10% van de inwoners zegt weleens restafval in containers of in prullenbakken te gooien die daar niet voor bedoeld zijn. Er zit nu meer afval in de openbare prullenbakken van de diftargemeenten, in de binnenstad en bij winkels en bushaltes.

(c) Afvaltoerisme

Een vijfde van de inwoners zegt weleens restafval mee te nemen naar werk of familie/vrienden. De meesten wonen in Hardinxveld-Giessendam. Er zijn ook andere signalen dat sommige inwoners uit Hardinxveld-Giessendam hun restafval en grofvuil gratis naar Sliedrecht brengen en dat sommige inwoners uit de drie diftargemeenten hun afval gratis naar Vijfheerenlanden brengen.

Financiën

Kosten nieuw beleid

Tot en met 2024 bleven de eenmalige kosten, de investeringen en de structurele kosten voor de implementatie van de Strategienota binnen de begroting. Het resterende budget voor de implementatiekosten en de structurele kosten is nodig voor de afronding van de openstaande acties uit de Strategienota.

Afvalstoffenheffing

In alle Waardlanden-gemeenten steeg de afvalstoffenheffing tussen 2021 en 2025. De heffing die inwoners uit de Waardlanden-gemeenten betalen, ligt hoger dan gemiddeld in Nederland. Alleen het tarief voor het aanbieden van restafval in de hoogbouw en in het buitengebied van de drie diftargemeenten ligt lager dan gemiddeld.

7.2 Aandachtspunten Strategienota

De maatregelen uit de Strategienota dragen niet alleen bij aan het circulair maken van het afvalbeheer, maar ook aan het 'oplossen' van aandachtspunten. In het analyserapport dat is opgesteld in de aanloop naar de Strategienota kwamen tien aandachtspunten naar voren. In onderstaande tabel staat de stand van zaken.

Aandachtspunt	Oplossing	Toelichting
1. Zonder aanvullend beleid halen de Waardlanden-gemeenten de landelijke doelstellingen niet	+	In 2024 is 133 kilogram fijn restafval per inwoner aangeboden in het Waardlanden-gebied. Een flinke reductie, maar het doel van 100 kilogram restafval uit de Strategienota is echter nog niet bereikt.
2. Er zitten nog veel grondstoffen in het restafval	+	Hoewel inwoners nu geprikkeld worden om hun afval beter te scheiden, bevat het restafval nog steeds veel grondstoffen. Slechts een vijfde tot een kwart van het restafval is echt restafval; het overige had nog gescheiden kunnen worden. Hoewel alle inwoners dit gescheiden kunnen aanleveren, bestaat het grootste deel van het restafval uit gft-afval en luiers.
3. Er zit veel restafval (vervuiling) in de grondstoffen (met name pmd)	×	Ondanks de inzet van de grondstoffencontroleurs en de voorlichting over de scheidingsregels zit er nog steeds veel restafval in de grondstoffen. Met name in het textiel en pmd komt vervuiling voor. Een klein deel van de vrachten is in 2024 hierdoor afgekeurd.
4. We maken hoge kosten als gevolg van afvaltoerisme vanuit buurgemeenten	✓	Sinds de invoering van de milieupassen kunnen inwoners uit buurgemeenten geen gebruik meer maken van de voorzieningen van Waardlanden (2023). Samen met de andere maatregelen zorgde dit voor een daling van het totale afvalaanbod van 629 kilogram per inwoner in 2020 naar 450 kilogram in 2024. De kosten voor het inzamelen en verwerken van het afval uit buurgemeenten komen nu niet meer ten laste van inwoners van de Waardlanden-gemeenten.
5. We maken hoge kosten als gevolg van oneigenlijk bedrijfsaanbod	✓	Het oneigenlijk meeliften van bedrijven op de huishoudelijke voorzieningen is gestopt met de invoering van de milieupassen. De kosten van het inzamelen en verwerken van bedrijfsafval komen niet meer ten laste van inwoners uit de Waardlanden-gemeenten.
6. Er is te weinig aandacht voor afvalpreventie	×	De voorlichting is in 2023 en 2024 gericht geweest op de beleidswijzigingen en op de scheidingsregels. Nu inwoners gewend zijn aan de nieuwe situatie, verschuift de aandacht naar preventie en hergebruik.
7. Veel kringloopgoederen belanden onterecht in de restafvalbak van de afvalbrengstations	✓	Inwoners kunnen hun kringloopgoederen inleveren op de milieustraten (wegens ruimtegebrek niet mogelijk in Leerdam). Op Kringlooplein Nieuw-Lekkerland worden goederen eventueel opgeknapt voor verkoop in de kringloopwinkel en er is een repaircafé gevestigd. In de werkplaats op Ecopark Groot-Ammers worden goederen gerepareerd tegen een kleine vergoeding. Hier is ook het 2 ^{de} kans bouwmaterialendepot gevestigd.
8. Voorzieningenniveau afvalbrengstations niet optimaal	+	In 2022 zijn het Kringlooplein in Nieuw-Lekkerland en het Ecopark in Groot-Ammers geopend. Momenteel lopen er studies naar de mogelijkheden voor het verbeteren en vernieuwen van de andere milieustraten.
9. Dienstverlening Nieuw-Lekkerland voor brengen grof huisraad niet optimaal	✓	Voor inwoners aan de westkant van het Waardlanden-gebied liggen de milieustraten op grote rijafstand. Met de opening van het Kringlooplein in Nieuw-Lekkerland in 2022 kunnen zij hun kringloopspullen, herbruikbaar bouw materiaal, papier/karton, harde plastics, metalen, klein chemisch afval en defecte apparaten daar brengen. Voor het brengen van grof vuil, puin snoeihout, autobanden, asbest en dergelijke moeten zij nog steeds naar één van de milieustraten.
10. Inwoners ergeren zich aan bijplaatsingen bij verzamelcontainers	×	Net als vóór de beleidswijzigingen ergeren veel inwoners zich nog steeds aan bijgeplaatst afval naast verzamelcontainers. De meesten denken dat de tariefstelling voor fijn en grof restafval de oorzaak hiervan is.

7.3 Aanbevelingen

Uitvoeren openstaande acties Strategienota

Aanbevolen wordt om de openstaande acties uit de Strategienota uit te voeren. Voor 2025 staat nog een aantal acties op de planning: de campagne Lekker opgeruimd richt zich verder op preventie en hergebruik, de afval- en grondstofmonitor wordt ontwikkeld en het circulair netwerk gaat zich verder ontwikkelen.

Naar aanleiding van de invoering van het recycletarief worden ook nog acties uitgevoerd: de automatisering van het werkproces voor handhaving, het gebruik van milieustraten bij verhuizing (tikken op 0 zetten), het toerekenen van afvalkosten voor adressen waar geen bewoner is geregistreerd (leegstand), het uitzoeken of de kosten die Waardlanden zelf in rekening brengt bij inwoners toegevoegd moeten worden aan de gemeentelijke verordeningen voor de afvalstoffenheffing en de volledige ontvlechting van Vijfheerenlanden uit recycletarief. Verder wordt in 2025 een besluit verwacht over het al dan niet plakken van adresstickers op de minicontainers voor gft, papier en pmd, het aanpassen van de routes voor het legen van de ondergrondse restafvalcontainers op basis van vulgraadmetingen en het uitvoeren van de maatwerkaanpak voor bijplaatsingen op de hotspots. Tot slot wordt in 2025 onderzocht in hoeverre het plaatsen van extra textielcontainers noodzakelijk is.

Aanvullend beleid

Om de doelstelling voor restafval (100 kg per inwoner) uit de Strategienota te realiseren is – naast het uitvoeren van de openstaande acties – aanvullend beleid nodig. In de vervolgstap kan gedacht worden aan maatregelen zoals:

1. Het verbeteren van de gft-scheiding door de verbinding te leggen tussen de gft-inzameling en compost voor de eigen tuin. Voorbeelden zijn: een kortingsactie voor compostvaten, samenwerken met tuincentra in de voorlichting en het organiseren van workshops over thuiscomposter.
2. Het stimuleren van het gebruik van wasbare luiers en incontinentiemateriaal. Dit kan bijvoorbeeld door probeerpakketten of huurconstructies voor wasbare luiers en incontinentiemateriaal aan te bieden.
3. Het plaatsen van containers voor wegwerpluiers op logische plekken, zoals kinderdagverblijven en consultatiebureaus (zodra er meer capaciteit is om de ingezamelde luiers te verwerken).
4. Het is te overwegen om de capaciteit voor het weggooien van restafval te verkleinen om inwoners te 'dwingen' om kritisch na te denken over wat men weggooit. De inwerptrommel voor de ondergrondse restafvalcontainers kan worden verkleind van de huidige 60 liter naar 30 liter. Zodra de afschrijvingstermijn van de huidige 240 liter minicontainers voor restafval in het buitengebied is verstreken, kunnen deze vervangen worden door 140 liter minicontainers.
5. Het verder verbeteren van de hoeveelheid en de kwaliteit van de gescheiden ingezamelde grondstoffen. Ondanks alle inspanningen staat de kwaliteit van het gescheiden ingezameld textiel, pmd en (in mindere mate) gft nog steeds onder druk. Om de vervuiling aan te pakken is het belangrijk om te analyseren wat er precies gebeurt: op welke locaties gaat het (vaak) mis en waardoor gebeurt dat? De grootste vervuilingbronnen zijn te achterhalen via de reeds uitgevoerde onderzoeken naar de samenstelling van de deelstromen en via de informatie van verwerkers. Medewerkers van Waardlanden (grondstoffencontroleurs, milieucoaches en chauffeurs) kunnen de straten en buurten met de grootste problemen identificeren. Deze analyse levert gerichte verbetermaatregelen op. Denk aan wijkgerichte voorlichting over waarom afvalscheiden zin heeft, wat er na de inzameling gebeurt met de deelstromen, welke materialen niet in de betreffende deelstroom horen en wat de gevolgen van vervuiling zijn.

Voorlichting

Tarieven en werkwijze grofvuil en grondstoffen milieustraten

Een aanzienlijk deel van de inwoners blijkt nog niet bekend te zijn met de werkwijze van het ophalen van grofvuil. In de diftargemeenten is daarnaast onbekendheid over de tarieven voor grofvuil op de milieustraten en voor de ophaalservice. Het advies is om inwoners gericht te informeren hierover, bijvoorbeeld via de informatie die nieuwe bewoners krijgen bij inschrijving in de gemeente en via partners zoals de verhuurders en woningbouwcorporaties.

Anderstaligen

Voor veel mensen die niet geboren en getogen zijn in Nederland is het systeem voor de afvalinzameling onduidelijk. Daarnaast blijken arbeidsmigranten niet altijd toegang te krijgen tot de benodigde voorzieningen via hun verhuurder (afwezigheid milieupas in de woning). Met de reguliere communicatiemiddelen is het lang niet altijd mogelijk om deze groepen mensen te bereiken. Bij het voorlichten over afvalinzameling, -scheiding en -preventie is het dan ook belangrijk om intensief samen te werken met de partners in de wijk. Denk onder meer aan de verhuurders, woningbouwcorporaties, uitzendbureaus, huurdersverenigingen, opbouwwerkers, het sociaal team, een school of sportvereniging in de buurt, de kerk, de moskee, de imam, taalcoaches en Vluchtelingenwerk. Zij kennen de mensen die er wonen en kunnen meedenken en helpen voorlichten.

Feedback geven op scheidingsgedrag

De meeste inwoners zijn bereid om afval goed te scheiden, maar hebben onvoldoende inzicht in hun eigen gedrag. Ze denken dat ze het goed doen, maar dat is niet altijd het geval. Het geven van terugkoppeling over hun eigen gedrag is effectief in het bijsturen van afvalscheidingsgedrag. Dit kan bijvoorbeeld door inwoners periodiek een persoonlijk overzicht te sturen van hun restafvalaanbod, met de resultaten van de 10% beste afvalscheiders en tips hoe ze hun restafval kunnen verminderen. Feedback op wijkniveau werkt ook, zoals borden/stickers in de straat met de tekst: "In deze straat wordt het gft goed gescheiden – ga zo door!" of een vriendelijke waarschuwing bij veel vervuiling.

Organiseren van wijkgerichte challenges

Een challenge rond het scheiden van bijvoorbeeld pmd is een effectieve manier om bewoners te motiveren tot beter scheiden. Door buurten uit te dagen om in een bepaalde periode zoveel mogelijk schone grondstoffen in te zamelen, ontstaat een gezonde vorm van competitie, betrokkenheid en trots. De winnende buurt krijgt een beloning, zoals een buurtfeest, duurzame prijs of rondleiding door een sorteerinstallatie voor pmd.

Optimaliseren verhouding basistarief en recycletarief

De recycletarieven van de drie diftargemeenten zijn relatief laag in vergelijking met de omliggende gemeenten en het gemiddelde van Nederland. Het is te overwegen om dit recycletarief te verhogen. De verwachting is dat de hoeveelheid restafval hiermee een aantal procenten daalt. Uit onderzoek onder Nederlandse gemeenten blijkt namelijk dat een prijsverhoging van de tarieven voor restafval van 10% leidt tot een eenmalige afname van de hoeveelheid restafval met 1,1% tot 3,2% (bron: *'Effects of unit-based garbage pricing: a differences-in differences approach'*, Allers & Hoebe, 2010). Het effect is het grootst bij prijsveranderingen in gemeenten waar diftar recent is geïntroduceerd en het kleinst in gemeenten waar al langer diftar geldt.

Bijlagen

Bijlage 1: Vragenlijst online enquête

De afgelopen jaren hebben uw gemeente en Waardlanden de manier waarop afval wordt ingezameld vernieuwd. De veranderingen zorgen voor meer afvalscheiding, meer hergebruik en minder restafval. Zo maken we samen de afvalberg kleiner. In ons restafval zitten namelijk nog te veel waardevolle grondstoffen, zoals groente-, fruit- en tuinafval, etensresten, textiel, papier, karton en glas. Dat is jammer, want juist hiervan kunnen we nieuwe producten maken. Zo besparen we grondstoffen en energie. Ook blijft er minder restafval over dat we moeten verbranden. Dat is beter voor het milieu en bespaart kosten.

We willen graag van u weten wat u van de veranderingen vindt. En of u nu minder restafval overhoudt. De resultaten van dit onderzoek verwerken we in het evaluatierapport, dat wij in het voorjaar van 2025 publiceren.

Invullen van de vragenlijst is anoniem en duurt ongeveer 10 tot 15 minuten. Heeft u vragen over dit onderzoek, dan kunt u die per mail stellen aan communicatie@waardlanden.nl.

In welke gemeente woont u?

- ☐ Gorinchem
- ☐ Hardinxveld-Giessendam
- ☐ Molenlanden
- ☐ Vijfheerenlanden
- ☐ Andere gemeente

Indien bij vorige vraag 'andere gemeente' is ingevuld Bedankt voor uw interesse. Helaas kunt u niet meedoen aan dit onderzoek. Dit onderzoek richt zich alleen op inwoners van Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Molenlanden en Vijfheerenlanden.

Wat zijn de vier cijfers van uw postcode?

<open invulveld, waarbij alleen vier cijfers zijn in te vullen>

Alleen voor Vijfheerenlanden **Woont u in de vroegere gemeente Vianen (Vianen, Zijderveld, Everdingen, Hagestein)?**

- ☐ Ja
- ☐ Nee

In wat voor type woning woont u?

- ☐ Woning met tuin in bebouwde kom
- ☐ Woning met tuin in buitengebied
- ☐ Woning zonder tuin (zonder grondstofcontainers thuis)
- ☐ Appartement/flat of bovenwoning

Uit hoeveel personen bestaat uw woning, uzelf meegerekend?

- ☐ 1 persoon
- ☐ 2 personen
- ☐ meer dan 2 personen

Wat is uw leeftijd?

- ☐ jonger dan 25 jaar
- ☐ tussen 25 en 44 jaar
- ☐ tussen 45 en 64 jaar
- ☐ tussen 65 jaar en 79 jaar
- ☐ 80 of ouder
- ☐ vertel ik liever niet

Wat voor type afvalscheider bent u?

- ☐ Ik scheid mijn afval echt heel erg goed
- ☐ Ik denk dat ik mijn afval best goed scheid, maar het kan nog beter
- ☐ Ik scheid mijn afval niet heel goed
- ☐ Ik scheid mijn afval niet en ga dat ook nooit doen

Tussen 2022 en 2024 is de afvalinzameling stap voor stap veranderd. Ook stelt Waardlanden meer informatie beschikbaar over goed scheiden, meer hergebruiken en minder verspillen. Houdt u nu minder restafval over dan voor 2022?

- ☐ Nee, er is geen verschil volgende vraag overslaan
- ☐ Ja

Zo ja, waardoor komt dat?

- ☐ Afval scheiden is nu makkelijker
- ☐ Ik weet nu dat restafval slecht is voor het milieu
- ☐ Het kost nu geld om restafval weg te gooien
- ☐ Ik weet nu beter welk afval waar hoort
- ☐ Er is nu meer toezicht en controle op het juist scheiden
- ☐ Restafval weggooien is nu niet meer zo makkelijk
- ☐ Anders, namelijk <open invulveld>

Denkt u er nu sneller dan voor 2022 aan om spullen, zoals meubels, apparaten of kleding opnieuw te gebruiken?

- ☐ Nee
- ☐ Soms
- ☐ Ja

Hoe zorgt u ervoor dat u minder spullen hoeft weg te gooien? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- ☐ Tweedehands (ver)kopen
- ☐ Weggeven aan vrienden, familie of bekenden
- ☐ Delen met andere mensen
- ☐ Naar een kringloopwinkel
- ☐ Naar de milieustraat
- ☐ Ik bewaar spullen voor later
- ☐ Kapotte spullen of kleding zelf repareren
- ☐ Kapotte spullen of kleding laten repareren door werkplaats of repair café
- ☐ Navulbare verpakkingen gebruiken
- ☐ Herbruikbare producten kopen, zoals herbruikbare drinkflessen of wasbare babyluiers
- ☐ Bewust nadenken over wat ik koop
- ☐ Daar ben ik niet mee bezig, ik gooi het weg
- ☐ Anders, namelijk <open invulveld>

Hoe zorgt u ervoor dat u minder voedsel hoeft weg te gooien? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- ☐ Bewust nadenken over de hoeveelheden die ik kook
- ☐ Bewust nadenken over de boodschappen
- ☐ Overgebleven maaltijden invriezen
- ☐ Overgebleven maaltijden aan andere mensen geven
- ☐ Koken met kiekjes
- ☐ Daar ben ik niet mee bezig, ik gooi het weg
- ☐ Anders, namelijk <open invulveld>

Tussen 2022 en 2024 is de afvalinzameling in uw gemeente veranderd om te zorgen voor meer afvalscheiding. Zo zijn er verzamelcontainers voor glas, papier en textiel bij gekomen en zijn de voorzieningen op de milieustraten verbeterd. Ook kunnen bewoners van flats, appartementen, bovenwoningen en woningen zonder ruimte voor een eigen gft-container hun groente-, fruit- en etensresten scheiden. Daarnaast mogen zij hun plastic verpakkingen, metalen verpakkingen en drankenpakken (pmd) en restafval samen weggooien. Dit afval wordt apart opgehaald en later met machines gesorteerd.

Verder hebben de gemeenten Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam en Molenlanden het recycletarief ingevoerd. Sinds 1 januari 2024 berekenen deze gemeenten de afvalstoffenheffing op een nieuwe manier. Een deel staat vast en een deel is wisselend. Dit wisselende deel heet het recycletarief. Scheidt u grondstoffen goed en heeft u weinig restafval? Dan betaalt u minder dan wanneer u veel restafval heeft. Uw gemeente houdt daarbij rekening met mensen met veel medisch afval, zwerfafvalpakkers en mensen met onvoldoende inkomen, als zij de voorzieningen hiervoor aanvragen.

Niet voor Vijfheerenlanden Wist u vóór dit onderzoek dat u sinds 1 januari 2024 een tarief betaalt voor elke keer dat u restafval in de verzamelcontainer voor restafval doet of uw restafvalcontainer laat legen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Niet voor Vijfheerenlanden Vul deze zin aan: Door het recycletarief voor restafval... meerdere antwoorden mogelijk

- ☐ ... doe ik mijn best om nog beter te scheiden.
- ☐ .. vind ik het afrekenen eerlijker: wie meer vervuult, betaalt ook meer.
- ☐ ... gooi ik minder vaak restafval in de verzamelcontainer voor restafval of zet ik de restafvalcontainer minder vaak aan de straat.
- ☐ ... gooi ik weleens restafval in containers of prullenbakken die daar niet voor bedoeld zijn.
- ☐ ... neem ik weleens restafval mee naar het werk of naar familie/vrienden om het daar weg te gooien.
- ☐ Weet ik niet / geen mening

Alleen voor Vijfheerenlanden **Vul deze zin aan: Als mijn gemeente ook een recycletarief voor restafval invoert, dan ...**
meerdere antwoorden mogelijk

- ☐ ... ga ik nog beter mijn best doen om te scheiden.
- ☐ .. vind ik het afrekenen eerlijker: wie meer vervuult, betaalt ook meer.
- ☐ ... ga ik nog beter mijn best doen om minder vaak restafval in de verzamelcontainer te gooien of de restafvalcontainer minder vaak aan de straat te zetten.
- ☐ ... denk ik dat mensen vaker afval naast verzamelcontainers zetten.
- ☐ ... denk ik dat ik weleens restafval ga weggooien op een manier die daar niet voor bedoeld is.
- ☐ Weet ik niet / geen mening

Alleen voor Vijfheerenlanden **Kunt u hieronder aangeven of u het eens of oneens bent met deze stelling?**

Stelling	Ze er oneen s	Oneen s	Neutra al	Eens	Ze er eens	Geen menin g
Als de vaste afvalstoffenheffing lager wordt, wil ik best apart afrekenen voor mijn restafval						
Ik wil niet dat er iets verandert aan de manier van restafval inzamelen						

Hoe tevreden bent u over de veranderingen van het ophalen van afval en de verzamelcontainers?

Wat is veranderd tussen 2022 en 2024?	Ze er ontevr eden	Ontevr eden	Neutra al	Tevred en	Ze er tevre den	Geen menin g / niet van toepas sing
<i>Alleen voor Vianen i.c.m. woning met tuin binnen bebouwde kom</i> Voor restafval zijn er verzamelcontainers gekomen						
<i>Alleen voor Vianen i.c.m. woning met tuin binnen bebouwde kom</i> De grijze restafvalcontainer is nu voor plastic verpakkingen, metalen verpakkingen en drankpakken (pmd)						
<i>Alleen voor Vianen i.c.m. woning met tuin in buitengebied</i> Er kwam een vierde container voor plastic verpakkingen, metalen verpakkingen en drankpakken (pmd)						
<i>Alleen voor Vianen</i> De verzamelcontainers voor glas en papier zijn vervangen door ondergrondse containers						
<i>Alleen voor hoogbouw</i> Bewoners van flats/appartementen en bovenwoningen en van woningen zonder ruimte voor een pmd-container mogen hun pmd (plastic verpakkingen, metalen verpakkingen en drankpakken) weer bij het restafval doen. Dit afval wordt apart opgehaald en later met machines gesorteerd.						
<i>Alleen voor hoogbouw</i> Bewoners van flats/appartementen, bovenwoningen en woningen zonder ruimte voor een gft-container kunnen hun groente-, fruit- en etensresten (gft) scheiden. Zij kunnen dit gft gratis met de milieupas in de verzamelcontainer voor gft doen.						
Bewoners kunnen gratis een keukenemmertje voor groente-, fruit- en etensresten aanvragen.						
In sommige wijken zijn er verzamelcontainers voor glas, papier en textiel bij gekomen.						
<i>Niet voor hoogbouw</i> Er wordt gecontroleerd op het juist aanbieden van groente-, fruit- en etensresten (gft) en plastic verpakkingen, metalen verpakkingen en drankpakken (pmd) en feedback gegeven via hangers aan de betreffende mini-containers						
<i>Niet voor woningen met tuin in buitengebied</i> De verzamelcontainers voor restafval zijn te openen met de milieupas						

Als u wilt, kunt u hier een uitleg geven op uw antwoorden over de veranderingen.

..... <open invulveld>

Als inwoner bent u met de milieupas welkom bij de milieustraten van Waardlanden. U kunt elektrische apparaten, glas, papier, chemisch afval, matrassen, asbest en andere herbruikbare materialen gratis inleveren, zo vaak als u wilt.

Sinds 1 januari 2024 geldt voor inwoners van Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam en Molenlanden een tarief voor grofvuil. Per jaar zijn de eerste drie bezoeken met betaald afval gratis; vanaf het vierde bezoek geldt een tarief. Betalen kan met pin voor grof huishoudelijk afval, grof tuinafval, puin, schoon hout, geïmpregneerd hout, gips/cellenbeton en bitumen (dakleer).

Grofvuil en wit- en bruingoed kunt u laten ophalen voor € 40,- per m³. U betaalt direct met iDeal als u een grofvuilafpraak maakt.

Een tarief op grofvuil moedigt aan om beter te sorteren en te recyclen.

Niet voor Vijfheerenlanden Wist u vóór dit onderzoek dat er betaald moet worden voor het ophalen van grofvuil en voor grofvuil, puin, gips, bitumen, hout en snoeiafval op de milieustraat (vanaf het vierde bezoek)? Meerdere antwoorden mogelijk

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Ik wist alleen van de kosten voor het ophalen
- ☐ Ik wist alleen van de kosten op de milieustraat
- ☐ Ik wist niet dat de meeste grondstoffen altijd gratis zijn, ook vanaf het vierde bezoek

Niet voor Vijfheerenlanden Vul deze zin aan: Door het tarief voor grofvuil ... meerdere antwoorden mogelijk

- ☐ ... doe ik mijn best om grofvuil nog beter te scheiden
- ☐ .. vind ik het afrekenen eerlijker: wie meer vervuult, betaalt ook meer
- ☐ .. ben ik het ermee eens dat inwoners van andere gemeenten en bedrijven niet meer op de milieustraat kunnen komen
- ☐ ... erger ik me er meer aan dat mensen vaker grofvuil naast verzamelcontainers zetten
- ☐ ... dumpen mensen vaker grofvuil in de berm of natuur
- ☐ ... laat ik geen grofvuil meer ophalen
- ☐ ... breng ik geen grofvuil meer naar de milieustraat
- ☐ ... zet ik weleens grofvuil naast verzamelcontainers
- ☐ ... dump ik wel eens grofvuil in de berm of natuur
- ☐ Weet ik niet / geen mening

Alleen voor Vijfheerenlanden Vul deze zin aan: Als mijn gemeente ook een tarief voor grofvuil invoert, dan... meerdere antwoorden mogelijk

- ☐ ... zou ik mijn best doen om grofvuil nog beter te scheiden
- ☐ .. zou ik het afrekenen eerlijker vinden: wie meer vervuult, betaalt ook meer
- ☐ ... denk ik dat mensen vaker grofvuil naast verzamelcontainers zetten
- ☐ ... denk ik dat mensen vaker grofvuil in de berm of natuur dumpen
- ☐ ... zou ik geen grofvuil meer laten ophalen
- ☐ ... zou ik geen grofvuil meer naar de milieustraat brengen
- ☐ ... zou ik weleens grofvuil naast verzamelcontainers zetten
- ☐ ... zou ik weleens grofvuil in de berm of natuur dumpen
- ☐ Weet ik niet / geen mening

Welke milieustraat bezoekt u meestal?

- ☐ Ecopark Groot-Amers
- ☐ Kringloopplein Nieuw-Lekkerland
- ☐ Milieustraat Gorinchem
- ☐ Milieustraat Hardinxveld-Giessendam
- ☐ Milieustraat Leerdam
- ☐ Milieustraat Vianen
- ☐ Ik kom nooit op een milieustraat *volgende vragen over de milieustraat overslaan*

Alleen indien men wel eens op milieustraat komt Hoe tevreden bent u over de dienstverlening op de milieustraat?

- ☐ Tevreden
- ☐ Neutraal
- ☐ Ontevreden over <open invulveld>

Hoe tevreden bent u over de veranderingen op de milieustraat?

Wat is veranderd tussen 2022 en 2024?	Zeervrededen	Ontevrededen	Neutraal	Tevreden	Zeervrededen	Geen mening / niet van toepassing
De milieustraat is alleen te bezoeken met de milieupas						
Er staan geen ondergrondse containers meer voor plastic verpakkingen, metalen verpakkingen en drankenpakken (pmd) op de milieustraat						
Wegwerpbaby luiers kunnen gratis naar de milieustraat; de speciale luiers zakken zijn gratis op te halen bij de milieustraat en bij gemeenten						
Alleen voor bezoekers Ecopark/ Kringloopplein Herbruikbare spullen kunnen gratis gebracht worden.						
Alleen voor bezoekers Ecopark/ Kringloopplein Spullen kunnen voor een kleine vergoeding voor u gerepareerd worden						

Als u wilt, kunt u hier een uitleg geven op uw antwoorden over de veranderingen op de milieustraat.

..... <open invulveld>

Hoe tevreden bent u over de ophaalservice voor grofvuil?

- ☐ Tevreden
- ☐ Neutraal
- ☐ Ontevreden over <open invulveld>
- ☐ Weet ik niet, ik maak er nooit gebruik van

De volgende vragen gaan over de veranderingen rond de afvalinzameling en de verzamelcontainers.

Kunt u hieronder aangeven of u het eens of oneens bent met deze stelling?

Stelling	Zeervrededen	Oneens	Neutraal	Eens	Zeervrededen	Geen mening / niet van toepassing
Ik ben tevreden over de verzamelcontainers voor gft, papier, en restafval in mijn buurt						
Ik ben tevreden over de verzamelcontainers voor glas en textiel in de wijk						
Ik ben tevreden over de grondstofcontainers thuis						
De kans is groot dat mensen een boete krijgen als zij hun afval naast een verzamelcontainer zetten						
Iedereen weet dat je geen afval naast verzamelcontainers mag zetten of in berm/natuur mag dumpen						
Afvaldump in berm/natuur wordt vaak genoeg opgeruimd						
Afval naast verzamelcontainers wordt vaak genoeg opgeruimd						
Ik ben vooraf goed betrokken geweest bij de veranderingen						
Ik ben goed geïnformeerd over de veranderingen						
Er is genoeg informatie te vinden over afval scheiden (Wat hoort waar? Waar zijn de verzamelcontainers?)						
Er is genoeg informatie te vinden over plekken waar je kapotte spullen of kleding kan laten repareren						
Er is genoeg informatie te vinden over hoe je afval kan voorkomen						
Mijn kind leert over afval en grondstoffen op school en vertelt mij hierover						

Als u wilt, kunt u hier een uitleg op uw antwoorden op de stellingen geven.

..... <open invulveld>

Welk rapportcijfer geeft u voor de veranderingen in de afvalinzameling die beschreven zijn in deze vragenlijst?

- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ 10

Is uw tevredenheid over de afvalinzameling gewijzigd sinds de veranderingen in de afvalinzameling die beschreven zijn in deze vragenlijst?

- ☐ Meer tevreden
- ☐ Gelijk gebleven
- ☐ Minder tevreden *volgende vraag stellen*
- ☐ Weet ik niet

Alleen bij minder tevreden bij vorige vraag **Waarover bent u nu minder tevreden?** *Meerdere antwoorden mogelijk*

- ☐ Afval scheiden kost te veel moeite
- ☐ Afval scheiden neemt te veel ruimte in beslag
- ☐ Niet goed scheiden is duurder
- ☐ Er staat meer afval naast de verzamelcontainers
- ☐ Er wordt meer afval gedumpt in bermen/natuur
- ☐ Restafval moet langer bewaard worden en zorgt voor meer stank en vliegjes
- ☐ Weet ik niet
- ☐ Anders, namelijk <open invulveld>

Welk rapportcijfer geeft u voor Waardlanden voor de afvalinzameling in het algemeen?

- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ 10

Wilt u nog iets kwijt over de veranderingen in de afvalinzameling of over de vragenlijst?

- ☐ Nee, geen opmerkingen
- ☐ Ja, ik wil dit nog kwijt: <open invulveld>

Deze enquête is anoniem. Wij kunnen daardoor niet persoonlijk reageren op uw opmerkingen in deze enquête.

Op onze website vindt u antwoorden op veel gestelde vragen www.waardlanden.nl/inwoners/contact/veelgestelde-vragen en de mogelijkheid om een contactformulier in te vullen als het antwoord op uw vraag niet op de website staat. Ook kunt u zich hier aanmelden voor onze nieuwsbrief.

Let op: uw antwoorden blijven anoniem, ook als u uw gegevens achterlaat. Wilt u in de toekomst betrokken blijven bij Waardlanden door bijvoorbeeld deel te nemen aan toekomstige enquêtes of een inwonerspanel, laat dan hier uw gegevens achter:

Naam
E-mailadres

Bijlage 2: Verslag straatgesprekken



Tussen 30 december 2024 en 27 januari 2025 vulden ruim 5.000 inwoners de online enquête in. Deze enquête levert kwantitatieve informatie op en is representatief voor de gehele bevolking van het Waardlanden-gebied. Daarnaast zijn mensen op straat gesproken om de mening te horen van bewoners van het Waardlanden-gebied die (meestal) minder snel geneigd zijn een online enquête in te vullen. De interviewers spraken op straat bewust mensen aan die mogelijk de Nederlandse taal minder goed beheersen en ouderen (zij zijn vaak minder digitaal vaardig). Ook zijn mensen aangesproken die minder goed ter been zijn, omdat zij waardevolle (praktische) informatie kunnen geven over hoe het inzamelsysteem voor hen is, bijvoorbeeld als het gaat over de fysieke inspanning die er nodig is om de ondergrondse container te openen. De interviewers zijn ook benaderd door voorbijgangers.

De straatgesprekken leveren verdiepende kwalitatieve informatie op en vormen hiermee een waardevolle aanvulling op de enquête. Bovendien zijn er veel vragen beantwoord over de scheidingsregels en over hoe het werkt met de milieupas, het afrekenen voor de ondergrondse containers, het ophalen van grofvuil en de werkwijze op de milieustraten. Een aantal bewoners heeft dankzij het gesprek aangesloten bij de groep vrijwilligers die zwerfafval opruimen.

Weekmarkten

Onderzoeker Inez van Kronenberg sprak samen met de milieucoach van de betreffende gemeente voorbijgangers tijdens de weekmarkten op:

- woensdag 22 januari 2025 van 10 tot 14 uur, in een marktkraam aan de Voorstraat in Vianen (samen met milieucoach Ingrid Lopulalan);
- maandag 27 januari 2025 van 9 tot 13 uur, bij de ondergrondse afvalcontainers aan de Groenmarkt in Gorinchem (samen met milieucoach Nelleke Gouw);
- zaterdag 1 februari 2025 van 9 tot 12 uur, aan de Houweningeplaats in Neder-Hardinxveld (samen met milieucoach Nelleke Gouw);
- woensdag 5 februari van 13 tot 16 uur, aan het Fortuijnplein in Groot-Ammers (samen met milieucoach Ingrid Lopulalan).

Zodra het eerste contact was gelegd, ging het gesprek met de voorbijgangers over hun mening over de afvalinzameling en de veranderingen van de afgelopen jaren. Alle antwoorden zijn te vinden in de Bijlage.

Deelnemers straatgesprekken

In totaal zijn 87 bewoners gesproken: 23 mensen uit gemeente Vijfheerenlanden, 23 uit Gorinchem, 22 uit Hardinxveld en 19 uit Molenlanden. Bijna de helft van de deelnemers is tussen 65 en 79 jaar en bijna 13% is ouder dan 80 jaar. Een enkeling is jonger dan 25 jaar. Ongeveer een derde is man en tweederde is vrouw. De meesten wonen in een woning binnen de bebouwde kom met eigen containers voor gft-afval, papier en pmd (65%), bijna 13% woont in het buitengebied en bijna 22% heeft geen eigen containers en maakt alleen gebruik van verzamelcontainers (hoogbouw).

Bevindingen

Tevredenheid

Over het algemeen heerst tevredenheid: de meeste voorbijgangers die zijn gesproken vinden dat de afvalinzameling goed is geregeld. Gemiddeld krijgt de afvalinzameling het rapportcijfer 7,25. Acht mensen geven zelfs een 9 of 10. Er waren veel positieve geluiden te horen over het personeel van Waardlanden: de chauffeurs doen hun werk netjes en op tijd, de medewerkers van de milieustraat zijn vriendelijk en behulpzaam en de contacten met het Klant Contact Centrum worden als prettig ervaren.

Er zijn ook negatieve geluiden, vooral over het afval naast de ondergrondse containers. In mindere mate gaat het over de milieupassen (sommige mensen vinden één pasje per huishouden te weinig en zeggen dat het pasje soms niet werkt), het afval scheiden (kost teveel moeite en heeft weinig nut) en het gebruik van de containers (klep is zwaar, zorgt voor geluidsoverlast, zit vaak verstopt en de container is vies en plakkerig). Zes mensen geven de afvalinzameling hierdoor een onvoldoende.

Een bewoner vat de algemene teneur samen: *'Ik heb respect voor de mensen achter de vuilniswagen, maar ik ben tegen de rommel buiten.'*

Hoe gaat het bij u thuis met het scheiden van afval?

De meeste mensen doen hun best om het afval goed te scheiden en vinden dat het prima loopt. Een aantal bewoners zegt het restafval langer op te sparen sinds het recycletarief is ingevoerd; zij hoeven dit nog maar een aantal keren per jaar weg te gooien. Als nadeel van het langer bewaren van het restafval wordt genoemd dat het kan gaan stinken. Vier mensen vinden het erg jammer dat zij pmd niet meer kunnen scheiden en dat het weer bij het restafval moet (drie bewoners van appartementen en één uit Nieuwpoort). Iemand anders vond het juist krom dat bewoners van laagbouwoningen gedwongen worden om pmd wél te scheiden. Wel bestaat er soms twijfel over wat waar in moet, met name bij gft-afval en pmd. Zo wist een aantal mensen niet dat etensresten bij het gft-afval horen.

Tien mensen vinden het veel gedoe en (te) ingewikkeld om afval goed te scheiden. Sommigen houden hun afval daardoor niet of nauwelijks apart. Negen van de 87 geïnterviewden scheiden hun gft-afval helemaal niet, meestal uit vrees voor stank of maden. Van hen wisten er twee niet dat zij gft-afval kunnen scheiden en dat er een verzamelcontainer voor gft bij hun flat staat. Drie mensen vinden het systeem en de regels prima voor zichzelf, maar te complex voor ouderen, nieuwe Nederlanders en mensen met een beperking of dementie.

Wat vindt u van de veranderingen in de voorzieningen van de afgelopen jaren?

In de gemeenten Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam en Molenlanden vindt men over het algemeen dat alles goed is geregeld en prima loopt. Ook in Vianen, waar in 2021 ondergrondse containers voor restafval zijn geplaatst, zijn de meeste mensen inmiddels gewend aan het nieuwe systeem en hier tevreden over. Van de 23 gesproken inwoners van Vianen hadden vier liever hun eigen container voor restafval gehouden. Sommigen zeggen dat er in de zomer vliegen en stank zijn bij de ondergrondse containers en dat er ook wel eens vuilnis naast de containers staat. Iemand vindt dat de klep te zwaar open en dicht gaat. Ook zeggen twee mensen dat er te weinig glasbakken in Vianen staan. Verder valt het twee mensen in Vianen op dat er regelmatig afval wegwaait en leidt tot zwerfafval, bijvoorbeeld tijdens het legen van de containers.

Bijna iedereen die minder goed ter been is en alle ouderen die gesproken zijn tijdens de straatgesprekken, zeggen dat zij goed in staat zijn om de containers en de verzamelcontainers te gebruiken. Waar nodig krijgen zij hulp van hun partner, kinderen of bekenden. Een aantal anderen maakt zich toch zorgen over de loopafstand voor ouderen naar de ondergrondse containers. Iemand met long covid, wiens partner dezelfde aandoening heeft, zegt dat het voor hem echt te ver is om met een afvalzak naar de ondergrondse container te lopen. Iemand wiens

partner incontinentiemateriaal gebruikt, zegt ook dat de restafvalzakken voor haar te zwaar zijn om naar de containers te brengen.

Drie mensen opperen het idee om luiерcontainers in de wijk te plaatsen, naast de luiерcontainers op de milieustraten. Drie bewoners met eigen containers bij hun woning willen minder containers omdat hun tuin of schuur te klein is; zij gebruiken liever ondergrondse papiercontainers of de gft-units bij de flats dan de eigen containers. Twee mensen zouden graag zien dat hun pmd-container vaker wordt geleeqd.

Mening over het recycletarief

Gemeenten Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam en Molenlanden

De meeste mensen vinden het prima en logisch om apart te betalen voor het restafval. Iemand zegt *'door de tarieven ben ik nog meer bewust geworden van het scheiden van afval'*. Voordat de ondergrondse containers zijn afgesloten, zagen drie geïnterviewden dat bewoners van andere gemeenten regelmatig gratis afval kwamen brengen naar de containers in hun wijk. Hierbij is Vuren in de gemeente West-Betuwe een aantal keren genoemd.

Ongeveer 11 van de 87 geïnterviewden vinden het recycletarief niet prettig, omdat het systeem in hun ogen te ingewikkeld is, het vooraf onduidelijk is wat de kosten zijn en het te duur wordt voor gezinnen met kinderen. Met name het betalen voor grofvuil wordt als onprettig ervaren. Bij veel mensen blijkt onduidelijk te zijn hoe het werkt met het ophalen van grofvuil en het betalen voor grofvuil op de milieustraten. Ook spreken verschillende mensen hun bezorgdheid uit over het niet weten hoe hun afrekening uitpakt. Sommige mensen willen zelf tussentijds kunnen inzien hoe vaak de ondergrondse container is gebruikt op hun adres.

Verder zijn er vooral zorgen dat er meer afval naast de ondergrondse containers staat, dat er huisraad wordt gedumpt in de polder of langs de dijk (2x genoemd) en dat de openbare prullenbakker nu sneller vol zijn (1x genoemd). Drie mensen geven toe dat zij zelf kosten ontduiken door restafval mee te nemen naar hun werk, restafval in de pmd-container te gooien en de inwerpklep van de ondergrondse restafvalcontainer te forceren (en er gratis gebruik van te maken). Drie mensen melden dat andere mensen inderdaad wel eens afval stoppen in hun containers voor pmd, gft of papier wanneer deze aan de straat stonden. Daarbij denken zij allemaal dat dit een incident was als gevolg van verbouwing/verhuizing of van de bouw van een nieuwbouwwijk in de buurt, waar (nog) geen containers of milieupasjes waren uitgereikt.

Gemeente Vijfheerenlanden

In Vianen is aan de voorbijgangers gevraagd wat zij ervan vinden als in deze gemeente ook het recycletarief wordt ingevoerd. Van de ondervraagde inwoners van Vianen staat ongeveer een derde positief tegenover het tarief zodra hen duidelijk is hoe het precies werkt. Ongeveer de helft staat negatief tegenover apart betalen voor restafval. Redenen variëren van vrees voor zwerfafval en onduidelijkheid over hoe het werkt tot *'Ik heb elke week maar een boterhamzakje met restafval en dat wil ik niet zo lang bewaren tot de afvalzak helemaal vol zit'*.

Andere opmerkingen

De antwoorden op de vraag naar tips of andere opmerkingen zijn uiteenlopend. Naast alle eerdergenoemde opmerkingen, vinden drie mensen dat er meer openbare prullenbakken moeten komen of dat deze bakken vaker geleeqd moeten worden vanwege zakjes met hondenpoep. Twee mensen doen de suggestie om de milieupas op de smartphone te zetten, net als andere pasjes. Twee mensen merken op dat ze regelmatig hebben gezien dat vanuit een busje 's avonds laat bouwafval in de ondergrondse restafvalcontainer in hun wijk wordt gegooid. Tot slot vinden twee mensen dat de voorlichting beter kan, bijvoorbeeld de informatievoorziening aan arbeidsmigranten, meer educatie op scholen en voorlichting over wat er na de inzameling precies gebeurt in de recycling.